

ЗРОДИЛИСЬ МИ ВЕЛИКОЇ ГОДИНИ

60 років тому,
14 жовтня 1942 року
визнано днем
утворення Української
Повстанської Армії.
Слава Героям!

ПРИСЯГА ВОЯКА УПА

Я, воїн Української Повстанської Армії, взявши до рук зброю, урочисто клянусь своєю честю і совістю перед Великим Народом Українським, перед Святою Землею Українською, перед пролитою кров'ю усіх Найкращих Синів України та перед найвищим Політичним Проводом Народу Українського:

Боротися за повне визволення всіх українських земель і українського народу від загарбників та здобути Українську Самостійну Соборну Державу.

В цій боротьбі не пожалю ні крові, ні життя, буду битися до останнього віддиху і остаточної перемоги над усіма ворогами України.

Буду мужнім, відважним і хоробрим у бою та нещадним до ворогів землі Української. Буду чесним, дисциплінованим і революційно пильним воїном. Буду виконувати всі накази зверників.

Суворо зберігатиму військову і державну таємницю.

Буду гідним побратимом у бою та в бойовому житті всім своїм товаришам по зброї.

Коли я порушу, або відступлю від цієї присяги, то нехай мене покарає суворий закон Української Національної Революції і спаде на мене зневага Українського Народу.

Редакція газети "Слово Просвіти" вітає Вас, вояки УПА, Ваших рідних і близьких з цим великим святом української Слави і Духу. Многії Вам літа! З роси й води!

60-ті Роковини УПА широко відзначаються в Україні національно-патріотичними громадами. У Києві 12 жовтня 2002 року в Міжнародному центрі культури і мистецтв відбудеться урочиста Академія і святковий концерт. 13 жовтня, в неділю, в храмах Божих Львова, Івано-Франківська, Рівного, Києва та ін. відбудеться Служба Божа, покладання квітів

Сьогодні в номері:

З роси й води —
Володимиру
ЯВОРІВСЬКОМУ!

стор. 2

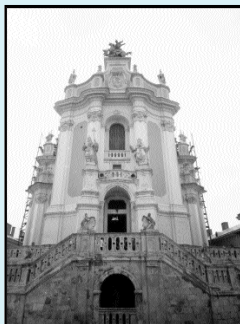
Алексій II їде
в Україну?

стор. 3

Обирайте
нашу газету!

стор. 7

Прогулянки
містом Лева

стор. 12—13

Немає на світі двох однакових людей, як немає двох однакових листочків. У своїй суті кожна річ неповторна. Тому будь-яке порівняння хибить на неточність. Однак з порівняння хочеться почати свою розповідь.

У природі зустрічаються коштовні камені, що справжню цінність здобувають лише після копітного шліфування. Нові форми і зміст вражають відтак своєю невідомістю, багатством кольорів і тонів, а іноді, розгортаючи породу людських особистостей, осліплюєшся — перед тобою безцінний скарб чаруючої людської обдарованості і таланту. Цей скарб, на відміну від коштовних каменів, людина шліфує сама, залишаючи лише успадковану від природи основу, як і трапилося з людиною, чиє життя було зіткане з чорних і червоних ниток, назва яким музика, поезія, пісня, любов до людей, до народу свого, до своєї сім'ї. По небутті його спливає час. Зайвою окалиною відпали невизнання, невіра в його непересічний талант і зайві емоції. Незалежно від наших побажань виблискують нині і виблискуюватимуть у майбутті грані його геніальної обдарованості, грані творця, новатора і таланту потужної, як сказав би Іван Франко, сили.

Спадає на пам'ять перша зустріч з автором "Червоної руті" Володимиром Івасюком. Це був молодий, міцно збитий хлопець у синій спортивній куртці, з красивими і по-гуцульськи гордими рисами обличчя. Здоровий рум'янець підкреслював весело-спостережливий блиск його очей, а були вони, наче небо після зливи — голубими, очей, на які спадало каштанове сипке волосся. Різьблене підборіддя свідчило про твердий і рішучий характер. Володя невідвратно дивився на поля зеленої Буковини, впливався спостережливим поглядом у зелені вруна свого краю, що миготіли у вікні автобуса. Поля поволі переходили в мрійливі пагорби, віщуючи наближення справжніх синіх гір. Як писала про нього одна канадська газета, Володимир Івасюк — співак синіх гір. Він нестямно любив свої гори. В його піснях вони ставали одухотвореними героями, мріяли, співпереживали і печалилися разом зі своїм автором. У горах він знайшов червону руту, що полум'янітиме вічно у серцях людських вічним вогнем його щедрої і доброї душі, його зачарованості і любові.

Лише вчора-позавчора я став студентом Чернівецького держуніверситету, а того дня вертав додому, з радістю наспівуючи пісні "Смерічки", де брав участь. На щастя, нагодився знайомий журналіст із місцевого телебачення — Жан Макаренко. На зупинці у Вашківцях він познайомив мене з Володею. То було у серпні 1970 року. На час нашого знайомства Володя уже був автором "Червоної руті", яку запропонував редакції телебачення. Головний режисер В. М. Селезінка, який знав його як здібного скрипаля і співака, був здивований. Хлопець приніс пісню. Селезінка проникся текстом пісні і запропонував "оправити" її у видовий ролик з красвидами Карпат і водограїв. На цей час ми вже в "Смерічці" співали одну з Івасюкових пісень — "Я піду в далекі гори" — надзвичайно імпульсивну й життєрадісну співанку. Виявляється, їхали вони до Косова, де пінуться напрочуд красивий водоспад Гук. Там оператор Дмитро мав зняти той видовий ролик, і Володя із захватом розписував кожен кадр, кожен куплет. Отож знайомство з тим Івасюком закарбувалось у душі і буде зі мною завжди. Зустріч і знайомство, однак, перевершили всі мої сподівання. На все життя вразила його особливість характеру — не викладати себе одразу, не обрушувати на голову співрозмовника масу інформації і лавину інтелектуальних режюмувань. Він вводив мене у свій неповторний людський світ поволі, розкриваючи щоразу несподіваними закрутками залишеної у гори, в людей душі, ще більше несподіваного і жаданого залишав на потім. До кінця не розкриваючись, він не давав найменшого приводу пізнати себе у всій своїй складності. Могу лише з впевненістю судити, що Володимир Івасюк жив у чотирьох вимірах. Це був Поет, Композитор, Художник, Людина. Віддати перевагу якомусь одному важко, як і нелегко знайти кожному точне формулювання. Залишається крок за кроком відтворювати його будні і свята. Цим короточасним святам,

власне, більше передували будні, мозольні і напружені, для яких напружена праця залишала короткі години перепочинку.

Першими виконавцями "Червоної руті" — критики, музикознавці і звичайні шанувальники естрадного мистецтва вважають мене і Василя Зінкевича. Це твердження пішло гуляти між людей з легкої руки самого Володимира Івасюка, який завжди зичив популярності своїм колегам і друзям, але пальма першості належить не нам, а самому автору популярного твору. Композитор і поет Володимир Івасюк сам володів чудового тембру і краси голосом, який і окрилив "Червону руту" зі сцени Чернівецької студії телебачення. Цей варіант і слід вважати оригіналом. Наш — просто відомий ширшому загальному слухачів. Свого часу пісня на фоні падаючої бистрої води з-під Гука, водограю побіля Косова в Карпатах, обійшла екрани України і надовго заповонила серця людей.

Непомітно ніби, але впевнено і дуже сходилла його зоря. Шкода лише, що була вона серпневою, короточасною на життєдайне світло. Однак на небі творчості залишила вона незгасний світ. Зоря ця горіла тільки для людей.

Екран багато сприяв його популярності. Добре пригадую жовтневий день 1970 року, після третьої пари відкликають мене на Театральну площу, де готувалася передача "Камертон доброго настрою". На вулиці стояв погожий осінній день, день, ко-

— поезія найвищої проби.

Не знаю я, коли сюди
прийду,
Та залишаю замість
себе квіти,
Ті квіти, що знайшов
у саду
Для тебе, для тебе
я...

Не зітреться ніколи у пам'яті найбільш творчий і тому напружений до неможливого період перед зйомками фільму, коли безсонними ночами сиділи ми на телестудії. Запис фонограми робив знайомий вже Василь Стріхович. Репетиції. Оркестри. Апаратура. Сотні дублів. Переспівано стільки ж пісень. Не знали спочинку не тільки режисери фільму, але й Володя, Софія, Левко, Василь і Марійка Ісак. Над ранок буквально валилися з ніг, але, ледь вийшовши на вулицю, почувши щебет негмамовного птаства, ми ніби відроджувалися. Володя наспівував фінальну пісню про поїзд.

На швидких поїздах

НАЗАРІЙ ЯРЕМЧУК: СПОГАДИ ПРО ВОЛОДИМИРА ІВАСЮКА

ли люди вперше почули у Володиному виконанні "Червону руту" і "Водограй". До самої площі було не пройти. Її обступили сотні людей. З вікон медінституту, де на той час навчався Володя, визирали студенти, сонце сяяло у променях бабинею літа, а над Чернівцями лунали пісні Володимира Івасюка, що сидів на лаві під деревами — смерічками, ялинками (їх недавно викопа-ли і пересадили на інше місце) та розмовляв із дівчиною. Для камери він був недовсяжним. Увага операторів зосереджувалась на безпосередніх учасниках передачі, на Софії Ротару, скажімо. Вона співала пісню "Валентина". Співала натхненно, вражаючи. Подальший злет її тісно пов'язаний з іменем Володимира Івасюка.

Зі сходинки на площі я співав, пригадую, "Юність смерек, мов незрівнянний світ краси...". Оддалік стояли добре знайомі мені Валерій Громцев, Левко Дутківський, Марія Ісак, Софія Ротару, Василь Зінкевич, Василь Селезінка, Василь Стріхович. Останній, тон-режисер місцевої студії телебачення, першим записував на плівку пісні композитора Володимира Івасюка і всіх тих, хто був на площі. Через камеру ми несли глядачам світ не лише краси, але й своїх почувань і мрій. Багато хто з імпровізованої сцени передачі "Камертон доброго настрою" виглядав своє майбутнє. Не один пов'язував його з людиною, що все ще сиділа на лаві під ялинами. Отже, 13 жовтня 1970 року — це день народження "Червоної руті" і "Водограю", що дивно, пісні прозвучали одночасно, а визнання їх людьми було різне. "Червона рута" одразу зацьмурила не лише "Водограй", але й інші пісні.

Після "Камертону доброго настрою" друге життя "Червоної руті" дав однойменний фільм режисера Романа Олексіва. Це своєрідна стрічка з участю цілого сузір'я талантів нашого краю. На чільному місці стояв, звичайно ж, Володя, чимі піснями — "Я піду в далекі гори", "Водограй", "На швидких поїздах" — стали справжньою окрасою стрічки. А чого тільки варта його поезія до пісні Валерія Громцева "Залишені квіти"! Я ніскільки не обмовився

Подолаю свій шлях.
Хай летить до мети,
І легка моя путь —
Здогадались, мабуть, —
Нових друзів я хочу знайти...

Нарешті, у сінокошому серпні, учасники зйомок зібралися в Яремчі. Володя приїхав з нерозлучною гітарою, разом з якою він перейшов на одну мою фотографію. На композиторові джинси, синій спортивного крою светр. Володя стоїть у колі друзів, перед якими стелиться чарівний світ Карпат. Погляд його ледь замріяний. Голова горділиво відкинута назад...

У Яремчі він часто наспівував одну мінорну французьку пісню. Інтерпретував її напрочуд вдало. Цю пісню співав він в автобусі, коли ми вертались зі зйомок. Співав, задумливо вдивляючись через заплакані від дощу вікна на присмирнілі гори.

Якщо дотримуватися строгої хронології подій, згаданим зйомкам передували наші зустрічі у Вишніці. До гірського райцентру він приїжджав ранковим поїздом, проводив з нами не одну годину. В результаті народилося чимало оркестрових пісень, цікавих задумів. Наприклад, пісня "Відлуння твоїх кроків", котру згадую у хвилини душевного сум'яття. Заспівати її Володя запропонував Василеві і мені. Після прослуховування зійшлися на думці віддати твір моєму напарникові по сцені. Вона й прижилася в репертуарі Зінкевича.

З вишницьких зустрічей Володю пам'ятаю завжди веселим і переповненим задумами. Він носив при собі нерозлучний кавового кольору портфель, у якому, крім книг, зошитів, білого халата і стетоскопа, завжди лежав чистий нотний папір. Любив Володя свій портфель по-особливому. Завжди з якимось побожним трепетом клацав замком, витягаючи нові твори. Згодом придбав польський чемоданчик, але запам'ятався він чомусь менше, хоч теж вигодував його задуми, супроводжував у дорозі. Не менше од валіз дорозі мені спогади про його появу в Будинку культури, ручкався і сів за стареньке фортепіано. Починав наспівувати...

Одного разу Володя приїхав до Вишніці як ніколи веселий, викликав нас з Василем з Будинку культури і дорогою мовив: "Ану, хлопці, послухаєте зараз..."

Володя сів на найближчу лавку і заспівав:

Ой зробив хлопчина та й дві красні
скрипки,
Розділив надвоє снів своїх красу...

Я не відривав погляду від обличчя композитора. Воно було одухотвореним і непроникним. За його настроїв більше промовляв голос — напрочуд міцний, сталевий і водночас ніжний та розлогий. Цей голос проникав у всі закопелки серця, оживав легендою і віддалявся-віддалявся, залишаючи по собі біль і терпкий щем.

Ділося нам зустрічатися, але жодного разу не бачив його за робочим столом у чернівецькій квартирі. Складалося враження, що Володя, вчно рухливий, палкий любитель мандрівок, ніколи не замикає себе у чотирьох стінах. Побувавши перший раз у помешканні, я щиро поспівчував йому. Жила сім'я Івасюків по вулиці Маяковського. У Львові йому теж випала вулиця з такою назвою. Телефонний апарат не переставав дзвонити. Добрі знайомі і люди, яких він часто і в очі не бачив, не давали йому спокою. Де тут було до праці!..

Цього разу Володя запросив мене і Василя Зінкевича. Сім'я Івасюків отримала нову квартиру, приводила її до ладу. Донедавна композитор негмамовно бігав по ґаздівству, шукаючи то замки, то шпаклівку, то фарбу, а тепер чекав нас із таємничою посмішкою.

— Так що, діду, треба їхати до Москви. Викликають на "Пісню-71", всесоюзний фінал. Під оркестр Силантєва ти, Василь і я повинні заспівати "Червону руту". Аранжувати пісню доведеться мені особисто. Для великого складу не пробував ніколи, але треба...

Побачивши в наших очах радість і схвалення, Володя сів за свій рояль. Взяв ля-мінорний акорд.

— Отут, я думаю, — сказав він, — краще буде, якщо замість жіночого голосу

прозвучить гобой...

До Володі на квартиру ми приходили кілька днів поспіль. На телефонні дзвінки просто не зважали, поринувши з головою у роботу. На своєрідних репетиціях Зінкевич і я наспівували пісню, а він зв'язав оркестровку.

Майже усі оркестровки, до речі, Володя завжди писав сам. Кожну він сприймав, наче "уберю" людини. Часто любив повторювати: "Від того, як одягнеш пісню, значною мірою залежатиме її звучання". Йому як авторів легко було знаходити найпотрібніші шати. Особливо він полюбляв писати партії "для дерева", тобто для дерев'яних духових інструментів — гобоя, флейти, фагота. Під час наших репетицій на його роялі лежали також томи для оркестрування великих симфонічних творів. Вони ніби виявляли його давні наміри підкріпити свої знання консерваторською освітою.

До Москви вилітали ми грудневим холодним ранком. У літаку, тримаючи ноти на портфелі, Володя дописував оркестровку. До надсадного реву двигунів його пам'ять долучала голос флейти, гобоя, скрипок і... хвилювання, хвилювання...

На Буковині ми залишили справжню золоту осінь. Москва зустрічала снігом. Він збивав нас із ніг на аеродромі в Биково. Ледь дотягнулися до електрички. Впавши у крісла, полегшено зітхнули.

Фінал конкурсу "Пісня-71" зібрав чимало зірок тодішньої естради: Магомаєв, Хіль, Кобзон, Зікіна, початкуючий Лещенко... Десятки відомих імен. До участі у конкурсі допускалися навіть композитори без консерваторських дипломів. Тепер їм чомусь закрито дорогу. Через необдумане, як на мене, обмеження, скільки чудових пісень ми не почули взагалі або ж почули з непростимим запізненням.

Наш вихід на сцену. Ми з Василем з'явилися у білих, стилізованих гуцульських костюмах. Сліпуче сяяли прожектори. Телевізійні камери, наближення хвилюючої хвилини відчутно зв'язували поведінку. Та ще великий симфонічний оркестр. Після заключного голосу гобоя ми взяли перші ноти. Після конкурсу критика назвала наш виступ визначним. Володимир Івасюк було вручено диплом лауреата фестивалю і мініатюрний рояль з написом "Пісня-71". Усім нам ще подарували метрові макети Останкінської вежі, де ми залишили один одному автографи. Це немеркнуча пам'ять про наше перше перебування у столиці.

Не минуло й року після виступу на "Пісні-71", як "Смерічка" на крилах "Водограю" і "Горянки" Левка Дутківського стала лауреатом Всесоюзного телеконкурсу "Алло, ми шукаємо таланти!". Йому передувала, до речі, не менш хвилююча для нас подія — півфінал у Чернівцях. Він проходив у Мармуровій залі університету. З мікрофоном у руках до Володі підійшов ведучий програми Саша Масляков. Композитор від хвилювання почав було червоніти, але швидко опанував себе:

— Вчуся в медінституті. Пишу пісні. Мій улюблений ансамбль "Смерічка"...

Володя говорив повільно, виважуючи кожне слово. Дехто пам'ятає, напевне, його інтерв'ю в телепередачі. Немає сенсу його повторювати. Залишається лише додати, що говорив він чистісіньку правду. Не загравав із глядачем. Дивуватися не доводиться, бо акторства він не терпів, хоч популярність серед шанувальників естрадного мистецтва, специфіка творчості композитора створюють відповідно сприятливий ґрунт.

Виступали ми також на заключному концерті "Пісня-72". Наш "Водограй" здобув популярність. Володі, з-поміж інших маститих композиторів, було вручено знайомий мініатюрний рояль — другу нагороду за участь у фестивалі всесоюзного рангу.

"Смерічка" на якийсь час згорнула свою діяльність. Здавалося б, мало запанувати затишшя, але то тільки здавалося. За ансамблем закріпилася слава першого ВІА України. Пісня і фільм "Червона рута" дали назву колективі Чернівецької філармонії на чолі з Софією Ротару. Через рік у Дніпропетровську виник ансамбль "Водограй", а про любов глядачів вже годі й говорити. "Смерічка" пустила в нашу землю, людські серця глибоке коріння.

З якогось часу обласна філармонія почала вести переговори з окремими учас-

никами ансамблю. Левко, Василь та я приватно з Вишницею не заохотили. На професійну сцену подалася лише Софія Ротару, яка включила до свого репертуару чимало наших пісень. Це, крім "Червоної руті", "Водограю", "Відлуння твоїх кроків", "Залишені квіти", "У Карпатах ходить осінь" Левка Дутківського, згодом надійшла черга і до "Двох перстенів", "Пісні...", "Двох скрипок".

Але спокуса "великої сцени" взяла всім гору. З першого квітня, після довгих "торгів" і обіцянок з боку тодішнього заступника директора філармонії Фаліка, "Смерічка" офіційно почала вважатися колективом філармонії. День сміху обернувся для нас майже плачевно. Жодна з умов не була виконана. Попри все, любов до мистецтва та можливість нести зі сцени кращі твори естради примусили забути про тимчасові труднощі. Ми спалили мости до повернення у Вишницю на самодіяльну сцену. Попереду були нові зустрічі із самотнім і талановитим композитором Володимиром Івасюком.

По довгій перерві Володя зустрівся зі "Смерічкою" у Києві, де ми готувалися до відповідальних концертів. Натхненний, як завжди з гумором, він любив смачно посміятись і своєю веселістю заряджав інших; споряджений ластами і підводною рушницею, затримався з нами, щоб показати кілька нових пісень, хоча його чекали у Бердянську, на батьківщині матері, батьки.

У Київській філармонії є дуже гарний старовинний зал і чудовий рояль, не знаю, який вигляд має той зал після реконструкції зараз, але коли Володя загравав нову пісню "Два перстені", він став у стократ краший. Ця пісня і понині у моєму репертуарі у віночку по-пурі на теми пісень "Смерічки". Там є і "Червона рута", "Водограй", "Золотоволоска", яку він чомусь не любив і завжди просив зняти її, не записувати на платівку, не співати на телебаченні, але на диво, ця пісня завжди подобалася людям, і понині приходять на сцену записки, листи, щоб виконати цю пісню або прислати ноти і слова.

Того ж літа в Криму проводив перший всесоюзний фестиваль "Кримські зорі", який пізніше перетворено у міжнародний, і на закінчення його до Сімферополя засмаглий, чорний як негр, приїхав Володя. Колектив поїхав додому поїздом, а я і Володя летіли літаком. Ми поспішали вулицями полуденного, спекотливого міста до філармонії, у прохолодний затишок залу, де було формально. На той час у мене було кілька задумів по вокалу, по манері виконання голосового діапазону, і я вдячний йому, що у скрутний момент одержав потрібну пораду і допомогу.

Раптом він своїми немусичними пальцями зробив стрімкий пасаж на фортепіано і заспівав нову пісню, яку я, на жаль, не заспівав:

Коли між нами не було нічого...

То був уже новий Володя. Відчувалася філософія як у віршах, так і у музиці, тонке відображення високих нюансів любові, переживань пронизувало твір невидимими променями справжньої поезії, поезії-музики.

Володя з сестрою Галиною перевелися на навчання до Львова. Наші зустрічі стали нечастими. Доля залишилася до нас прихильною. І він попросив нас допомогти в організації концерту для студентів Львівського медінституту.

Число 13 мала квартира у Львові, куди Володя невдовзі переїхав, вступивши до тамтешньої консерваторії і заодно закінчуючи медінститут. Незважаючи на свою так звану "нещасливість", воно не принесло студентів-композиторів несподіваних проривів. Навпаки, зі Львовом пов'язаний більш плідний період його творчості. Що могло дати навчання у Чернівцях? Одні неприємності. Його натура не вклада-

ся у звичні рамки вузу, надто вже "випирала" пристрасть до творчості. Нікому не секрет, що навіть до медінституту, крім людей, покликаних до медицини, приймають спортсменів і артистів, на різні необхідні випадки. Володя був приємним винятком, по-справжньому творчою людиною, якій наука давалася також легко. Це зможе підтвердити кожен з викладачів інституту, що зараз живі-здорові. Однак вчитися йому було важко. Вислів "у своєму краї пророків нема" спрацював безвідмовно. Популярність композитора і клопоти звичайного студента зжитися не могли, були добрим підґрунтям для заздрісників. Дехто аж надто ревниво дбав за честь вузу, замість любові і доброзичливості створював йому байдужість, а почасти і відверте глузування з покликання. А у Львові Володя чекали умови, сприятливі для закінчення інституту і вступу до консерваторії. Табличка з цифрою 13 на дверях його квартири вигідно підкреслювала "справжню турботу" про талант.

І ось під вечір ми виїхали у напрямку Галичини. Першою перешкодою на шляху був міст через бурхливий Черемош. Ни-

Володимир Івасюк та Софія Ротару під час концерту. Фото з музею Володимира Івасюка, м. Чернівці

нішнього мосту з Вишниці на Кути ще не було, транспорт, навіть пасажирський, йшов убрід. Ніколи не забути відчуття, коли переповнений автобус натужно долав дикий опір води, перевалювався з каменя на камінь і досить прозоро обіцяв перекинутися. Ще скоріше мав загложити двигун. Не одному з нас, як ми згодом дізнавалися, думалося: "Зупинись техніка посеред течії — прощай, щасливе майбутнє ансамблю". На щастя, все обійшлося гаразд, але шлях "Смерічки" потім був не з легких, схожим на дорогу через оспіваний Черемош.

Древній Львів зустрів ніби трохи похмуро. Згодом ми переконалися, що за його похмурістю, як у людей, ховається не підробна краса і велика щирість. Люди міста Лева зустріли наш виступ, ба ще раніше прибуття, несподівано приязно. Концерт проходив в академічному театрі імені М. Заньковецької. Ставлення львів'ян до ансамблю ми зауважили вже з того, що до зали було ніяк пройти. Перед диверма юрилися сотні людей. На сторожі нашої безпеки стояв наряд міліції. Вдавалися до службових заходів. Любов до улюблених артистів прокладала дорогу ще не через такі "пробки". Ця любов часто супроводжувалася дружніми оплесками. Концерт, що називається, пройшов "на ура". Наприкінці спалахнули справжні овації, особливо після того, коли на сцену вийшов Володя. Вдячність публіки невдовзі змусила взагалі забути про тимчасові наші труднощі. Це

найвища оцінка, яку тільки може бажати собі служитель сцени. Вона не зрівняється навіть з найвищими відзнаками і захвалюваннями преси.

Не можу не пригадати виступ "Смерічки" після присвоєння їй обласної комсомольської премії ім. Героя Радянського Союзу Кузьми Галкіна. 1972 рік. Звітний концерт з нагоди знаменної події. Проведення його пропонувалося в актовому залі університету. Ще задовго до концерту п'ятачок по сусідству був заповнений ушент. Найбільш енергійні шанувальники "Смерічки" рвуться у двері. Чергові з обкому комсомолу розгублені. Зал не може вмістити навіть п'ятої частини бажаючих. Якись спритники почали дертися на другий поверх, аби проникнути всередину через розбите вікно по водостічній ринві. Досі не пам'ятаю яким чином, все-таки мені вдалося пройти крізь двері. Найкраще було, звичайно, сховатися у тиші роздягальні. Відносний, звичайно, бо зовсім поруч інструктор обкому комсомолу викликав наряд міліції, а наша чергова адміністратор ще не приїхала, та чи допомогла б і вона навести порядок. Відсутність квитків і малі розміри залу — навряд чи такі аргументи поділяли б на бажаючих потрапити на концерт.

Невдовзі у засклені двері службового входу постукав розпашілий Володя Івасюк. Не знаючи його в обличчя, чергова навідріз відмовилася його впускати. Довелося все пояснити. Композитор зайшов до середини без жодного гудзика на пласці. Сестра Галя стукала йому крок у крок. "Що ж то діється, діду — запитав він зі своїм традиційним зверненням, — так, чого доброго, солістів навіть не пропустять. Ви всі у зборі?"

Невдоволення у голосі не було. Володя радів прихильності глядачів, але не тією радістю, яка заважає людині бачити різницю між прихильником "за переконаннями" і "за модою".

Володимир Івасюк був переконаний, що справжня цінність ансамблю перебуває у прямій залежності від тривалості глядацької любові. Ділив публіку на секундних і справжніх, котрі не відкидаються від улюбленого колективу навіть тоді, коли загаль скидає його з п'єдесталу, на який сам же і зніс. До творців сценічного дива прихильники часто ставляться сліпо. Ці прихильники приходять і пропадають, до зали веде кожного менше потяг, більше — мода, тотальне визнання або ж випадковість. Вмостившись зручніше у кріслі, вони хочуть — і край тут! — чути лише те, що їм до вподоби, не роблячи знижок, але Володя ніколи не йшов і не радив нам іти на компроміс із глядачем. Передусім — мистецтво. А воно — річ примхлива, виключає з себе "золоту серединку", названу кимось рятівною.

Володимира Івасюка визнавали як талановитого композитора і водночас любими. Не кожному дано поєднувати в собі часто діаметральні поняття. Йому вдавалося. Його оголошували "улюбленим", але він особисто такого підходу не сприймав. Шануючи любов і похвалу людей, яких цінував, автор "Червоної руті" досить поблажливо ставився до ажіотажу збоку. Володя добре знав про жорстокість глядача. Застілля, зустрічі, компліменти і часте зловживання спиртними напоями позначаються неодмінно на вимогливості до себе, призводять до переоцінки власних можливостей. Поволі ідея втрачає непересічні якості і прописується в межах досяжності. Непростимо боляче, коли поблажливості і вино взаємозв'язані.

...Що ж то робиться, діду? — промовив Володя, потираючи синець під лівим оком. Обернувшись до сестри, він додав, — ось тобі, Галя, і "Смерічка"! Ти коли-небудь сподівалася на подібне?!...". Це був не тільки успіх "Смерічки". Можливо, лише на третину. Дві частини його Володя міг приписати собі, своїм пісням, за які часом одержуєш синці і втрачаєш гудзики...

ФЕСТИВАЛЬ

XIII “Київ Музик Фест” вкотре підтвердив свою основну концепцію: українська музика у контексті світової музичної культури. Окрім творів українських авторів (їх була переважна більшість), як завжди, на фестивалі звучало багато зарубіжної музики. До Києва завітали гості з Великобританії, Росії, Японії, цілий “блок” з Північної Європи: Норвегія, Фінляндія, Швеція. Одними з найцікавіших були концерти американців — постійних гостей “КМФ” різних років. Для тих, хто був знайомий з американською музикою у рамках “джаз — Гершвін”, їхні концерти стали справжнім “відкриттям Америки”.

КВАРТЕТ “LUMINA”

Першим з американських гостей цьогорічного “Фесту” став струнний квартет “Lumina”. Власне, за складом квартет не є “чисто” американським: двоє з його учасників — з України і Росії, обидва отримали музичну освіту в Україні.

Взагалі, як правило, виконавці на “Київ Музик Фест” приїждять частіше, ніж композитори. Квартет “Lumina” привіз з собою двох американських авторів — Майкла ДеГ’яцціно і Дена Купера. Їхні твори, присвячені квартету “Lumina”, прозвучали 22 вересня у концерті поряд з музикою С. Рахманінова і Д. Шестаковича. На закінчення гості приготували подарунок для українських слухачів: виконали один з творів — “музичних символів” України: “Мелодію” Мирослава Скорика.

МУЗИЧНІ ДІАЛОГИ: УКРАЇНА — США

Однією з кульмінацій фестивалю став концерт “Музичні діалоги: Україна — США”. До його програми ввійшли різножанрові твори: сюїта для оркестру, масштабний твір для хору з оркестром, але, без перебільшення, найпильніша увага була прикута до виступу афро-американських вокалістів зі США.

Довгоочікувана Патрісія Міллер (яка мала приїхати на Київ

Фото Є. Чекаліна

ВІДКРИТТЯ АМЕРИКИ 21–28 ВЕРЕСНЯ У КИЄВІ ВІДБУВСЯ МІЖНАРОДНИЙ МУЗИЧНИЙ ФЕСТИВАЛЬ “КИЇВ МУЗИК ФЕСТ”

Музик Фест ще минулого року) відкрила слухачам світ спірічуелсу — специфічного жанру американського фольклору. Духовні (саме так перекладається з англійської слово spiritual) пісні виникли у південних штатах ще за часів рабства і являють собою суміш африканських і англо-кельтських музичних джерел у поєднанні з вільно-релігійним змістом. На початку свого існування спірічуелси виконувалися хором під час церковної служби, але з роками набули поширення у вигляді перекладів для соліста з інструментальним супроводом. Саме у такому варіанті вони прозвучали 23 вересня у Національній філармонії. Пані Патрісія виконала спірічуелси за всіма законами жанру: емоційно, з “коливаннями” і “з’їждженнями” голосу, імпровізуючи і, що найбільше захопило публіку, супроводжуючи спів характерними танцювальними рухами (адже витокі спірічуелсу — в африканських ритуалах).

“Старі американські пісні” у виконанні соліста Нью-Йоркської Метрополітен Опера Стівена Сал-

терса вразили слухачів органічним поєднанням лірики, психологізму і чуттєвої краси. А заспівавши жартівливу американську пісню, в якій без жалю до академічного вокалу імітуються голоси жаби, гуски, коня і ще хтосьна-кого, співав “зірвав” шалені овації.

ЦИКЛ “СОНАТИ СКРЯБІНА”

Сонати А. Скрябіна, написані протягом 1892-1913 рр., посідають вагоме місце у світовій історії фортепіанної музики. За задумом композитора, 10 сонат не є циклом. Кожна з них — це окремий самостійний твір, що втілює власний світ образів і емоцій. І кожна “живе” власним життям: деякі сонати (наприклад, №№ 5, 9, 10) звучать дуже часто, а деякі (№№ 6, 8) — майже не виконуються. Складність піаністичної техніки і філософських концепцій зумовила те, що у концертній практиці майже немає випадків виконання всіх сонат одразу. Один з винятків — концерти Ігоря Жукова у 1979 році у Ленінграді, коли піаніст ви-

конав десять сонат і Фантазію протягом двох вечорів. Сонати звучали тоді не за хронологією, а згідно із власним задумом виконавця: спочатку № 1, потім № 10, 3, 6, 5 і т.д.

І ось 24 вересня цього року в Києві піаніст зі США, професор Мічиганського університету Артур Грін здійснив, за словами багатьох слухачів, героїчний вчинок — протягом одного вечора було виконано всі сонати Скрябіна. На запитання: “Як Вам це вдалося?” А. Грін відповів просто: “Я дуже люблю музику Скрябіна”. У виконавській манері американського піаніста активне вольове начало поєдналося з ліризмом, романтичністю і навіть джазом (у сонаті № 4). Багатомірність змісту сонат зумовила багатогранність інтерпретації, адже вся музика Скрябіна, за влучним виразом В. Дельмана, це “спроба сплавити титанічне і тендітне”. У своєму концерті Артур Грін зберіг хронологічний порядок сонат, але новація теж була: початок сонат супроводжувався зміною світла на сцені. Як відомо, А. Скрябін мав рідкісний дар кольорового слуху: кожна тональність асоціювалася у нього з певним кольоровим відтінком. І хоча композиторських вказівок щодо використання світла у сонатах не існує, А. Грін поєднав колір і звук у своєму концерті. Переливання кольорів, що супроводжувало плинність музики, створило атмосферу магічності і справило на публіку незабутнє враження.

Міжнародний музичний фестиваль “Київ Музик Фест’2002” закінчився. Цього року до звичної всім назви додалося “Пам’яті Івана Карабиця” — вперше “Фест” відбувся без свого засновника і художнього директора... “Ars longa, vita brevis”, — говорили у Давньому Римі. “Життя коротке, мистецтво вічне”, — повторюємо ми і сподіваємося на нові відкриття, що їх готує нам майбутнє.

Галина ОХРИМЕНКО

СВІТ ПРО УКРАЇНУ

НЕБЕСНА КОПАЛИНА зробила дощ талісманом в Італії

НЕБЕСНА КОПАЛИНА вдруге з’явилася на італійському фестивалі SPIRIT OF WOODSTOCK’2002 (9–11 серпня). 10-й ювілейний фест пройшов, як завжди, в містечку Койромонте в гірському тумані та під шум зливи, що висіла в той час майже над усією Європою. Попри негоду Юрій Польченко, Дмитро Колімець та Геннадій Клименко разом зі знімальною групою (НОВИЙ КАНАЛ та СТБ) привезли не тільки 9-годинне відео, неабиякий настрій, але й зрозуміле натхнення від нічних бесід з музикантами різних країн.

“Ми були приємно вражені набагато потужнішим складом виконавців, — розповідає Юрій Польченко. — Такі гурти, як DONGACCLASS, STUDIO47B з Німеччини, LIME з Англії, ESSEV BAR з Ізраїлю, щовечора викликали потужну емоційну напругу (слухачів). Попри те, що всі грають студійно високоякісно і насичено-відверто, скажімо, щось схоже на “перл-джем”, німці роблять це із притаманною їм досконалістю, ніби полірують мерседеси. Навіть, незважаючи на свій агресивно-альтернативний саунд, вони вміють і сміятися, й іронізувати. Музиканти якось зіграли відому “Livin’ La Vida Loca” в пригнічено-металевій обробці. То було дотепно. Щодо LIME, то це мелодійне тріо з Лондона використовує суміш електроніки з гранжовою безвихідністю, хоча і називає свій стиль “новим бріт-попом”. Зараз їхній диск у нас просто №1: усі друзі, які чули ці записи, вимовляють одну фразу: дайте переписати!”

В Італії на фестивалі SPIRIT OF WOODSTOCK’2002 ми відзняли майже з усіма музикантами інтерв’ю, маю надію — ви їх побачите, але найцікавіше те, що я відкрив для себе раніш зазначене відчуття якоїсь солідарності. Ми

багато говорили про стан music business в країнах, де живуть хлопці. Спілкувалися майже до ранку під шум дощу за гарячим червоним італійським вином. І то було відчуття відкритої Європи...”

Звісно, Юрій не додав, що CELESTIAL MINE (назва НЕБЕСНОЇ КОПАЛИНИ за кордоном) були своїми серед своїх. Повертаючись в Україну, музиканти проїхали Австрію та Угорщину, крізь довгелезні тунелі, нескінченними банами, обминаючи хмари, калюжі, мокрі авто, навіть не здогадуючись про талісман, котрий оберігав їх весь час.

Можливо, цьогорічна київська осінь із незмінним атрибутом — дощем — допоможе НЕБЕСНІЙ КОПАЛИНІ видати наступний альбом, який ми давно чекаємо.

Вікторія МОТІНОВА

ПОДІЯ

Ні для кого не секрет, що ми живемо в країні парадоксів. Називаємо 1 травня та 8 березня міжнародними святами, в той час, коли крім нас їх майже ніхто у світі не святкує. Відзначаємо 1 грудня — Міжнародний день СНІДу і не згадуємо про річницю референдуму, коли весь народ уперше проголосував за свою незалежність. Так само забуваємо і про інші, справді міжнародні свята, серед яких — і Міжнародний день музики, який весь світ відзначає 1 жовтня.

Чергову спробу прискорити “процес інтеграції у світовий музичний простір”, про необхідність якого вже не перший рік нам торочать з усіх боків, минулого вівторка здійснила секція шоу-бізнесу Київського Національного університету культури та мистецтв. Ініціатором і головним каталізатором відзначення міжнародного свята став керівник секції Кирило Стеценко. За його словами, передусім хотілося нагадати студентам, у якій країні ми живемо, а подруге — дати відчуття, що ми є частиною цього самого світового музичного простору. І музика, як універсальний засіб спілкування, для цього підходить якнайкраще.

У ПОШУКАХ «СЬОМОГО ЕЛЕМЕНТУ»

У КНУКІМі атмосфера свята справді відчувалася. Причому, не обійшлося і без краплі самоіронії: з самого ранку на поверхах вузу сиділи дівчатка-бандуристки і грали на бандурах, а вивіска поруч сповіщала про акцію зі збору пожертв на святкування Міжнародного дня музики — чим не пародія на стан сучасної української культури. Але всі чекали обіцяного народження “Сьомого елемента” — ефемерного явища, яке, однак, відзначається високою професійністю, має духовний потенціал, національну ідентичність та потужний ген розвитку. Цей “Сьомий елемент” повинен був народитися в рамках концерту, де презентувалися шість основних жанрів музики — рок, фольк, джаз, класика, бардівська та популярна музика, і, за аналогією з відомим фільмом, він, у поєднанні з попередніми шістьма, зможе порятувати світ від духовної стагнації та зубожіння.

Якість першого млинця треба ще розкуштувати. Музики справді було багато і різної. Разом з Іриною Шинкарук, Віктором Павликом, “Потужними дівчатами”, Три-

зубим Стасом, ансамблем “Арс нова” грали і співали і студенти вузу, співали різними мовами і на різні лади. Були тут і класика, і джаз, і поп. Невеличким курйозом завершилася спроба провести конкурс “Кохайтесь, карооки”: виявилось, що студенти не знають слів пісні “Юний орел”, і навіть присутність Михайла Поплавського тут не допомогла. Зате “Червону руту” співали чи не всім натовпом.

А ось момент появи “Сьомого елемента” публіка не побачила: концерт плавно перетік у діджей-коктейль “Етноманія”, де київські діджеї презентували танцювальну музику всіх народів світу: африканську, індійську, латиноамериканську і, звичайно ж, українську. Але, як пояснив Кирило Стеценко, народження такого складного елемента — справа часу, тому треба набратися терпіння.

Справді, одним концертом ситуації, що склалася у нашому музичному просторі, не виправиш. І тут потрібно працювати не лише з артистами, але і з тими, хто несе безпосередню відповідаль-

ність за музичний ринок: продюсерами, менеджерами, спеціалістами в різних галузях шоу-бізнесу. Для початку — в межах одного вузу, а потім — і з виходом на ширші простори. Перші ластівки не за горами: Кирило Стеценко і секція шоу-бізнесу започатковують широкомасштабний фестиваль “М-Місія”, покликаний повернути в українську музику ознаки рятівного сьомого елемента: професійність, духовний потенціал, національну ідентичність та здатність до подальшого розвитку.

На 16 жовтня заплановано презентацію лабораторії шоу-бізнесу та започаткування “SBL-club”, де плекатиметься майбутня еліта вітчизняного шоу-бізнесу. В цей же день стартує музичний відео-марафон, у рамках якого регулярно демонструватимуться концерти світових рок- та поп-зірок.

Що ж, так уже склалося, що про засівання “розумного, доброго, вічного” ми згадуємо переважно восени. Якими будуть плоди — подивимось згодом. Головне — щоб процес пішов.

НАША ГАЗЕТА — ЦЕ ВАША

У цьому твердженні — жодного лукавства чи перебільшення. Навряд чи кому з читачів спаде на думку припустити, що ми, журналісти, редактори, верстальники, оператори набору, інші працюємо для власного задоволення або зарплати.

Щодо зарплати чи гонорару, то нині журналісти вже передили вчителів і медиків. Не за розміром, а за затримкою виплати. Ніде правди діти — з причини відвертості і правдивості наших публікацій наш скромний тижневик не користується симпатією з боку владних структур і їхніх функціонерів, а тому не може розраховувати на підтримку “згорі”. Єдиною надійною опорою для нас є ви — наші читачі, а тому ваша підтримка, ваша довіра до нас — це практично єдине джерело існування нашого видання, нашого спільного видання.

З величезною тривогою вдивляємося у рік наступний — 2003-й. Ми знаємо, що основними читачами нашого культурологічного тижневика є інтелігенція — працівники бібліотек, культурних установ, освітяни, діячі науки, творчі працівники, керівники і актив просвітнянських осередків — громадян, яких відрізняє не професія, а любов до Батьківщини і християнський обов'язок.

Тобто наш читач — не з багатіїв, а отже, для нього не так легко виділити якихось 17 гривень зі свого бюджету для передплати “Слова Просвіти” на 2003 рік. І от саме це нас найбільше бентежить, а водночас дає надію. Бо нехай ми газета бідних, але ми — не газета дурних. Наш читач розумний і знає ціну правдивому слову.

Тому й пропонуємо відгукнутися на анкету, що її тут подаємо.

ЯКИМ Я БАЧУ «СЛОВО ПРОСВІТИ» У 2003 РОЦІ (ЗАОЧНА ЧИТАЦЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ)

1. Матеріали яких сторінок у “Слові Просвіти” Вам подобаються найбільше? (підкресліть).

Академія
Абетка відомих імен
“Просвіта” сьогодні
Такі вони, просвіт'яни
Мова єдина
Жіночий проєкт
Самотнє серце
Старожитності
Земля козацька
Молода країна
Книжкова полиця
Читаночка
Еліта
Здоровий спосіб життя
Палітра
Духовний простір
Репортаж на тему
Гаряча тема
Сторінка гумору
Читацьке віче
Очевидець і літописець
Особистості
Цікаво знати

Погляд
З блокнота письменника
Таланти і поклонники
Nota bene
Культура
Хліб і видовища
Інформаційний простір
Родовід
Політика
Святе діло
Національний продукт
Малі міста України
Подорожні нотатки
Соціологія
Економіка і ми
Суспільство і ми
Наука і ми
Нашого цвіту по всьому світу
Таємниці розкриває санскрит
Люди про людей
Прошу допомоги

2. Які напрями, проблеми, теми слід висвітлювати частіше?

3. Публікації яких авторів викликають у Вас найбільший інтерес?

4. Чого, на Вашу думку, не вистачає в газеті?

5. Чим конкретно Ви могли б підтримати газету, якою участю?

6. Хто Ви, наш читачу? (Вік, професія, чим живете, у кого і що вірите. Якщо можна — адреса, ім'я, прізвище).

Наша адреса, факс і електронна скринька — до Ваших послуг.

Зі щирою вдячністю **РЕДАКЦІЯ**
НАШ ІНДЕКС 30617

ПАНОВЕ ЖУРНАЛІСТИ! НЕ БЕРІТЬ інтерв'ю у тих, хто не розмовляє українською

Центральне місто провінції — Косове — стало синонімом трагедії кількох народів. Але всі українські засоби масової інформації комусь називали і продовжують називати це місто по-російськи — Косово: “біженці полишають Косово”, “у небі над Косово”, “що буде у майбутньому Косово?” А чому не Косове, не над Косовим, не з Косовим?

В українських газетах, по радіо і телебаченню стали масово не відмінювати назву населених пунктів. І не тільки типу Косове. Чуємо на зразок фронтових зведень періоду Вітчизняної війни: “Наші війська оволоділи містом Севастополь”. І от із номера в номер багатьох газет і в телепередачах кочує перл: “вони побували в місті Одеса”, “вони в захопленні від міста Київ”, “міністр закордонних справ побував у республіці Польща”.

Наш райцентр чомусь уперто впродовж багатьох років у багатьох ЗМІ називають Виноградове, хоч його правильна назва Виноградів.

Дійшло до того, що вже й Рахів називають Рахово. Бажання бути ким завгодно, тільки не самими собою, тобто не українцями, яскраво проявилось після того, як головою держадміністрації став Сергій Устич. Своїм “циркуляром” він розпорядився, щоб усі населені пункти в краї, що досі закінчувалися на “є” називалися по-російськи на “о” — Мукачево, Берегове, Королево, Петрово, Вишково, Чинадієво, Мужієво і т. д.

Хоч неправомірність цього для всіх очевидна. Робилося, звичайно, це на вимогу і угоду тим, для кого ідея Соборної України

назавжди засіла кісткою в горлі.

За нинішніх умов особливо яскраво виявилася безвідповідальність можновладців за мовлене ними слово. У їхніх інтерв'ю теле- і радіожурналістам дуже часто вкрадаються граматичні форми, властиві російській мові; типові приклади такого суржикомовлення: “Ми забезпечили виконання Державного бюджету по всім статтям” замість того, щоб сказати українською: “по всіх статтях”, “у наших заходах прийняли участь” замість “взяли участь” тощо. Манеру недбало говорити державною мовою високопосадових чиновників з Києва ревню наслідують в областях і районах. І от уже ця недолуга форма “по рукам і ногам” в українському контексті звучить в областях і районах — на сесіях і нарадах, перекочує з документа в документ, множиться комп'ютерами в тисячах примірників.

Не може бути “відповідно статті”, треба “відповідно до статті” або “згідно зі статтею” (російське: “в соответствии со статьей”).

Не “поступлення (до бюджету)”, а “надходження”. А ще банальний вираз-паразит: “на сьогоднішній день” — вираз із виступів багатьох політиків у передачах по радіо- і телебаченню, коли треба по-українськи чітко і просто: “нині”.

Доводиться із сумом констатувати, що за недовгі роки нашої незалежності засоби масової інформації, які діють в Україні, зробили у стократ більше в негідній справі русифікації, ніж за всі тоталітарні роки. Закидали Україну росій-

НАБОЛІЛО...

ськомовними виданнями, що дихати нічим. Підступно використовується слово “Україна” в назвах газет, редакцій, які знаходяться у столиці іншої держави: “Труд в Украине”, “Комсомольская правда в Украине”, російській мові; типові приклади такого суржикомовлення став третій канал українського телебачення. Назва каналу “Інтер” — фіговий листок, яким прикривається російськомовна інформаційна інтервенція. Чого тільки варта з цього погляду одна блюзнірська, відверто зущальна, якщо не антиукраїнська програма “КВН”. Дуже часто недержавна мова звучить і по так званому “Першому національному”. Кореспонденти беруть інтерв'ю у малокультурних людей, які не знають або ж знають, та не хочуть говорити українською. У цьому, звичайно, нічого страшного не було б, якби давався початок і кінець такої розповіді мовою оригіналу, а текст повністю зачитувався українською, як це роблять, наприклад, редакції світового рівня — Бі-Бі-Сі, Радіо “Свобода”, інші.

І так, як це у себе роблять росіяни. Вони всі фонограми українських політиків перекладають російською мовою. Хіба росіяни за 300 з лишком років колонізації України не навчилися розуміти “своїх молодших братів”? Не хочуть. І зрозуміло чому. Бо вони і їхні прихвосні в Україні не бажають, щоб Україна була українською.

Віктор УРСТА

м. Виноградів

ДОСВІД

КІНОУРОКИ ПАТРІОТИЗМУ

Оригінальну справу започаткували просвіт'яни Чернівців: від початку нового навчального року в головному кінотеатрі міста проводяться унікальні уроки з україністики.

На кожний із цих унікальних уроків за певним графіком приходять учні котроїсь зі шкіл міста на чолі з директором і учителями. Головна мета уроку — мовний та історико-патріотичний розвиток дітей, засоби — живе слово, поезія, пісня, фільм.

Насичене дійство протягом однієї години подає до свідомості присутніх величезну інформацію та позитивний емоційний заряд, зміцнює молоді душі вірою в українську справу, збуджує творче натхнення. Учні встигають почути цікаву розповідь про 1000-літню історію Хотина, взяти участь у співах і декламації, послухати виступи майстрів мистецтва і відомих діячів культури, подивитися художньо-публіцистичну кінострічку “Петро Сагайдачний”.

Водночас серед учнів на кожному уроці розігруються два десятки цікавих книжок, наданих благодійниками — видавництвами, спонсора-

В. Кузьмін, М. Нестерчук та В. Перепічко: книги від “Просвіти” для буковинців

ми, центральним правлінням ВУТ “Просвіта”.

Розповідає директор кінотеатру “Чернівці”, заслужений працівник культури України, **Василь Кузьмін**:

“Ідея уроків україністики в кінотеатрі була підтримана керівництвом міста, численними спонсорами, зокрема, Лігою українських меценатів, ТОВ “Машзавод”, банкірами, редакціями газет і радіо. Вони не тільки допомагають матеріально, а й виступають на цих уроках перед учнями, розповідають цікаві приклади з власного досвіду.

За відгуками педагогів, атмосфера цих уроків своєму неповторна — у переповненому залі стоїть така напружена тиша уваги і співпереживання, якої не часто доводиться спостері-

гати у класі на 30 учнів. А головне, звичайно, — радість пізнання і задоволення від такого незвичного заходу, розповіді про який уже поширюються далеко за межі нашої Буковини”.

Через цей захід, до участі в якому залучено видатних особистостей України — Івана Дзюбу, Павла Мовчана, Анатолія Погрібного, Володимира Яворівського та інші відомі постаті української культури, вже пройшли й студенти деяких вищих навчальних закладів. У планах просвіт'ян — не тільки провести кіноурок для всіх учнів і студентів Чернівців, а й поширити цей досвід на всю Україну.

Євген ҐОЛИБАРД

МУДРЕНЦІЙ

ЗНАКИ ЧАСУ

Чим більше купується мерседесів, тим більше людей риється по смітниках.

Орден Ярослава Мудрого навіть першого ступеня не здатен заглушити голос совісті.

Великі гроші вирощують великих злочинців.

Сидіти варто. І навіть висиджувати. Якщо здатен знести яйце.

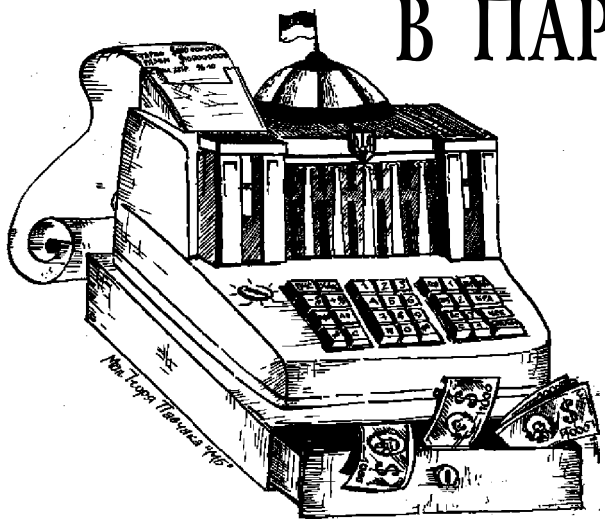
Кількість охоронців часом переходить у якість плівок.

●

Стефан КОСТКА

ПЕТРО ПОРОШЕНКО: «ЖОДНОЇ БІЛЬШОСТІ В ПАРЛАМЕНТІ НЕ СТВОРЕНО»

Установчий з'їзд Асоціації депутатів місцевих Рад та прихильників блоку "Наша Україна" зібрав у Києві 70 делегатів. Представництво перших осіб блоку обмежалося письмовим вітанням Віктора Ющенка і присутністю голови бюджетного комітету парламенту Петра Порошенка.

На з'їзді, що відбувався в будинку Спілки письменників, назвали цифру — в 14-ти містах зареєстровано фракції "Нашої України" в місцевих радах. Було прийнято резолюцію, яка вимагає виборів за пропорційною системою, зміцнення місцевого самоврядування та адміністративної реформи. Усе це — в майбутньому.

Про сьогодні з журналістами говорив Петро Порошенко.

— Як ви оцінюєте сьогоднішню парламентську більшість?

— Важко оцінювати те, чого немає. Не оприлюднено, та й, врешті, я впевнений, що такої не існує, програма, згідно з якою вони (9 фракцій — ред.) об'єднуються. Поки що з їхніх заяв зрозуміло, навколо чого зараз концентрують свої зусилля. Це, як говорив булгаковський Шаріков, "як все поделити". Я не хотів би, щоб ми створювали політичну більшість з Шаріковими, а потім більшість буде вчити народних депутатів ходити шеренгою. Більшість має ґрунтуватися на вирішенні

загальнодержавних програм. Бо зараз перед владою стоїть завдання боронити державу — ні більше, ні менше. Маємо політичну кризу, надзвичайно небезпечну хвилю ззовні. Політичні сили мали б консолідуватися, щоб забезпечити захист України. І тут головне — зовсім не розподіл посад.

— Наскільки можливе формування більшої на основі "Нашої України"?

— Не тільки можливе, але й конче потрібне. Сьогоднішня влада, фактично, нелегітимна, на виборах до парламенту вона набрала малий відсоток. Вона має підвищити свою легітимність шляхом формування коаліції у Верховній Раді, коаліційного уряду. Та поки що припинено консультації нашого блоку з пропрезидентськими силами щодо формування коаліції. Бо надзвичайно активізувалися прихильники дев'ятки. Наша ж позиція відома: дев'ятка неспроможна сформувати державницьку більшість. Якщо її сформує під силовим тиском, це буде трагедія для України, це фактично дискредитує ідею парламенту. Але ні більшість у складі дев'ятки, ні більшість на основі четвірки не дає відповіді на питання, яким чином роз-

вивати Україну.

— Якщо більшість дев'ятки зареєструють, ви будете співпрацювати?

— Не будемо. Це вибір тієї політичної сили, яка бере на себе відповідальність за долю країни. Йдеться не про розподіл посад, а про відповідальність за кроки політичної більшості. Безумовно, ми не можемо відповідати, за те, що робить дев'ятка. Їхні законопроекти не відповідають пропозиціям "Нашої України".

— Як ви будете діяти, коли справді відбудеться перерозподіл комітетів у Верховній Раді?

— Якщо це буде для нас принциповим, ми забезпечимо, щоб голосування з такого питання не було результативним. Рішення має приймати політрада — чи варто це робити, чи треба дозволити їм взяти на себе відповідальність. Мені не хотілося б згодом читати у якомусь відомому закордонному виданні, наприклад, таке повідомлення — "колишній голова Генеральної асамблеї ООН був позбавлений посади голови комітету з прав людини українського парламенту за те, що відмовився підписувати якусь політичну угоду".

— Незабаром — Все-

світний день боротьби з бідністю. Як з нею боротиметься Ваш комітет?

— В бюджеті, який подав уряд, нічого не передбачено для боротьби з бідністю. В бюджеті, який буде розроблений бюджетним комітетом під моїм керівництвом, ми будемо збільшувати видатки на соціальні витрати щонайменше на півтора-два мільярди гривень. Вони будуть спрямовані на ті напрямки, де можна ефективно проконтролювати використання цих грошей. Щоб вони не осіли в кишенях чиновників і дісталися людям, що їх потребують. Я впевнений, що бюджетний комітет проголосує мою пропозицію про повну ліквідацію заборгованості по субвенціях і дотаціях для малозабезпечених. Зобов'язання, які держава брала на себе стосовно бідних людей, вона має виконати негайно.

— Коли все ж таки буде прийнято новий бюджет?

— Це залежить від обставин, дуже багатьох, в тому числі і політичної стабільності в країні — формування більшості і того, який бюджет вона побажає прийняти.

Л. П.

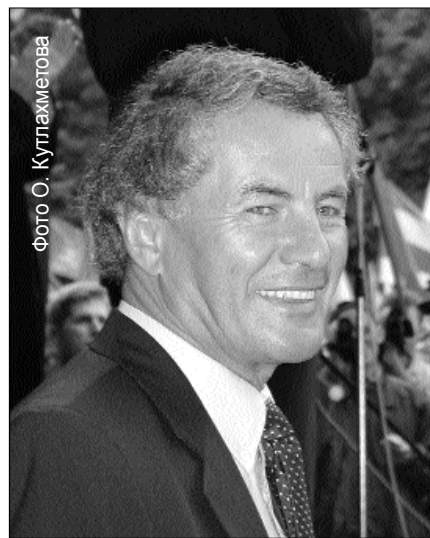

фото О. Купляметова

Володимир Яворівський. Здається, що і природа, і український рід подбали про те, аби це ім'я звучало по-літературному романтично і красиво, а образ відповідав імені.

Його можна назвати дитям війни, але ліпше — дитям любові. Його батьки любили свого сина, свій щоденний селянський хліб, свої нелегкі долі і обдарували його всім, на що було багате виницьке колгоспне село Теклівка, яке потім так часто поставало в творах романіста Володимира

ПРАВО НА ІМ'Я

Олександровича Яворівського. Разом зі шматком батьківського хліба прийшло до Явора (так називають його з юності друзі-письменники) і розуміння: "Якщо домагаєшся лише шматка хліба — не матимеш його, бо залишишся рабом. Якщо ж борешся за хліб і свободу — здобудеш лише хліб. Якщо ж борешся тільки за свободу — матимеш і хліб, і свободу, бо свобода дає людині найголовніше — вона створює умови для того, щоб у людей було все, якщо, звичайно, вони мають розум і снагу до життя та роботи".

Явір належить до натур свободолюбних — таким намагався залишатися завжди, всюди, з усіма. Його літературна біографія, наче дерево листям, повна всіляких сумних і веселих історій, були дні трагічні, були й переможні — врешті, як у кожного письменника. Імена людей, до нього прихильних, — відомі й невідомі, але не від цього залежить прихильність і дружба, і це теж речі звичайні для нормальної людини. Нормою для В. Яворівського — це і сміх, і слози, і здатність на самопожертву, і

вміння з буденних ситуацій витворити цілу виставу, де грають актори найнесподіваніші, та найхарактерніша роль залишатиметься за ним. Навіть професійна актриса Галина Данилова — дружина, друг, помічник, товариш Явора, з цим змиралася, і це прекрасне підтвердження того, що ролі режисером Яворівським розподіляються правильно.

У вересні 1989 року, на першому, установчому з'їзді НРУ, як голова його оргкомітету, виголошувачи основну доповідь, він сформулював і озвучив основне питання української перебудови: "Що ж ми за народ такий?.. Аби відповісти на це, розтиражоване ЗМІ питання, Яворівському знадобилося дванадцять бібліїних українських літ, і, переживши славу, неймовірну популярність, злет на найвищі шаблі політикуму і вигнання, він таки відповів: разом із тисячами слухачів його програми "20 хвилин з Володимиром Яворівським".

Нині він знову долає свої вершини: видано нові книги, очолено Національну Спілку письменників України, Яворівський виборний округ у Верховній Раді представляє народний депутат Яворівський.

ПОРТРЕТ ГЕРОЯ

І що ж, тепер, 11 жовтня 2002 року, рівно через 60 жовтнів після народження? Спокій, щастя, добробут, самозадоволення? Чи виборено право на них? Здається, є лише одне, що не зрадить і не покине: право на ім'я.

Отож, читаймо слова над якими світить ім'я ювіляра Володимира Яворівського:

"По-перше, як громадянин власної держави, який усім серцем хоче їй добра та достатку, я, дійсно, не люблю, усім еством не люблю людей, які зробили нещасним, цинічно обікрали мій народ. А тепер ще й підбурюють його проти реформи, власної мови, культури, взагалі проти Української держави. З ними я об'єднуватися не хочу і не буду.

Зате хочу і буду, хоч як це важко, доводити отим обдуреним і розгубленим, обікраденим і зневіреним моїм співвітчизникам, що ми ще маємо єдино можливий і цивілізований шлях до порятунку власної держави, до співпраці, взаєморозуміння заради неї."

Редакція газети щиро вітає відомого політика і письменника, лауреата Національної премії ім. Т. Г. Шевченка В. Яворівського з 60-літтям! І, за згоди з ювіляром, об'єднано своїм читачам інтерв'ю з ним — долучай-

СТВОРЕНО НЕЗАЛЕЖНУ ПРОФСПІЛКУ І СТРАЙКОМ ЖУРНАЛІСТІВ

Мета нових організацій — боротьба з політичною цензурою. Минулого тижня понад 200 працівників ЗМІ підписалися під Маніфестом протесту проти цензури і оголосили про майбутній страйк. Серед підписантів не бракує імен керівників відомих "Дзеркала тижня" (Юлія Мостова), "Громадського радіо" (Олександр Кривенко), "Української правди" (Олена Притула) та багатьох інших.

Створення страйкому можна

вважати своєрідним підсумком осінньої журналістської активності. Спочатку був відкритий лист працівників телебачення, які скаржилися на ту ж таки цензуру і втручання у їхню діяльність адміністрації Президента. Щоправда, трохи згодом чимало телевізійників свої підписи під листом відкликали. Потім був скандал в агентстві УНІАН — його новий керівник Василь Юричко з перших днів роботи почав демонструвати, хто в політичних новинах господар, зні-

мав з інформаційних стрічок повідомлення про діяльність опозиції і збирався звільняти непокірних журналістів. Перемогла дружба — під тиском журналістської громадськості, до якої приєдналася голова парламентського комітету з питань інформації та свободи слова Микола Томенко і член Національної Ради з питань радіомовлення і телебачення Віталій Шевченко, керівництво агентства вирішило не звільняти не поступливих. Більше того, офіційно

визнало факт цензури, а колективу обіцяло ті ж умови роботи, що й раніше. На radoшах Віталій Шевченко констатував перемогу як відродження журналістики і "повернення престижності цього фаху".

Тим часом Микола Томенко написав Президенту відкритого листа, в якому відкрито звинуватив керівника СДПУ(о), за сумісництвом — шефа президентської Адміністрації Віктора Медведчука в "незаконних діях в інформацій-

ній сфері країни". Відповіді від Президента наразі немає.

Натомість журналісти наголошують, що їхній виступ не слід вважати узгодженим з діями опозиції, оскільки вони бажають працювати професійно, дотримуючись безсторонньої позиції у висвітленні діяльності державних діячів та політиків.

П. П.

РЕПЛІКА

І ВКОТРЕ — ПРО СТРАТЕГІЧНИХ ПАРТНЕРІВ

Хто сказав, що наш Президент невідзний в далеке зарубіжжя і не хоче зустрічатися з опозицією? Дуже навіть зустрічається.

Наприклад, недавно їздив до Індії і мав зустріч з тамтешньою опозиційною партією. Потім до Молдови на саміт поїхав... І тепер Індія буде нашим стратегічним партнером, через що американці напевне луснуть від заздрощів. А молдовани на radoшах від високого українського візиту навряд чи продадуть їм стратегічно важливої мамалиги. Що з американцями у нас партнерство останнім часом не клеїться, журитися не варто — не вони перші, не вони останні, а СНД великий — партнерів для України вистачить.

Тим часом наша опозиція вирішила брати приклад з індійських побратимів і теж побажала зустрітися з чужим президентом — Путіним — під час його візиту до поки що нашого Запоріжжя, щоб похвалитися рівнем демократії в Україні. Ага, скаржилася вівця ведмедеві на вовка... Тільки він з нею не побажав зустрічатися. Сказав: я б з дорогою душею, але зайнятий дуже, давайте іншим разом. Опозиція зрозуміла це як нятяк — мовляв, за іншого вашого Президента, — і більше до Путіна не чіплялася.

За ще однією версією він образився, що українські опозиціонери просять відкликати з держави російського посла Черномірдіна. Нарікають — мовляв, для Віктора Степановича, що стіл переговорів, що той, на якому сало з горілкою — все одно, лексика така, що в протоколу вуха в'януть. Протокольною мовою це звучить як "недипломатичні висловлювання посла про державу, у якій працює". Ніби не знають, що пан амбасадор на свою державу працює, а яка держава, таке ж її дипломатичне обличчя, о чьом тут, панімаєш, гаварить?

Минулого тижня багато говорили про журналістів і газ. Першим бракує свободи слова, скаржаться на політичну цензуру і збираються проти неподобства страйкувати — одне слово, оборзелі, як сказав би один відомий друг преси.

Газ буде російський у наших трубах, гроші, відповідно, не нам — такі умови нового газового консорціуму. Але ж не в грошах щастя, а в партнерах, це вам будь-який сексопатолог скаже. А рідна держава, скільки і де б не шукала стратегічних партнерів, все одно з тим самим, російським залишається. Не з українським щастям, виходить, інших мати.

Людмила ПУСТЕЛЬНИК

ДУХОВНІ ДЖЕРЕЛА

ОДНА ГРИВНЯ
ЗА ПОДОРОЖ
НА МАШИНІ ЧАСУ

— Вишгород — овіяне славою місто, де жили княгиня Ольга, князі Володимир, Ярослав Мудрий, — розповідає Марина Павлівна Лагунова, заступник директора Вишгородського історико-культурного заповідника з організаційних питань. — Люди, що цікавляться історією України, в нашому музеї відкриє для себе цілий світ! Ось подивіться, — Марина підходить до стенда, де за склом відкривається велична панорама давнього Вишгорода... Поруч — макет храму Бориса та Гліба, зруйнованого в XII столітті монгольськими варварами.

— Цей дивовижний храм, мабуть, було видно з Дніпра за десятки кілометрів від Вишгорода, — каже вона. — На світанку він сяяв золотими банями, і купцям, що з далеких країн припливали до Вишгорода, здавалося: величезна Жар-Птиця сіла на вишгородські кручі! Тисячі наших пращурів багато років з величезною любов'ю і безмежним терпінням зводили цей казковий храм, але варвари зруйнували його за один день. І лише цей макет нагадує нам про ту перлину давньослов'янської архітектури, яку розчавило безжалісне колесо немилосердної історії...

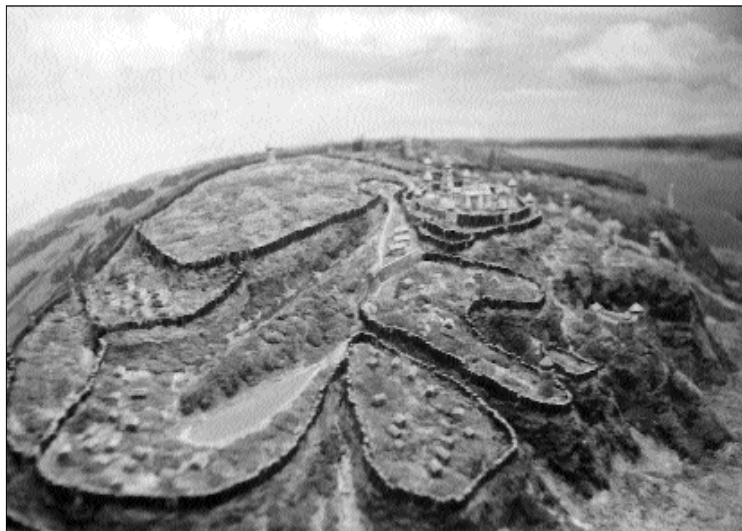
Дзвіночок X сторіччя. Яке козенья носило його на своїй білосніжній тоненькій шийці, видзвонюючи на вишгородських пагорбах? А ось пряслице з написом старослов'янською мовою. У цьому написі, мов у краплі води, відбилася трагедія слов'янки Чепури, яку батьки проти її волі видали за нелюба Пилипа. Він виявився жорстоким і байдужим, ображав нещасну Чепуру. Нікому вона, бідолашна, не могла поскаржитися на свою гірку долю, та у хвилину відчаю взяла пряслице і голкою надряпала на ньому свою сповідь...

— А оцей натільний хрест називається енкалпійон, — пояснює Марина, підходячи до іншого експонату. — Наші пращури клали у такий хрест шматочки святих мощей і з цим хрестом вирушали у далекі мандрівки: на війну або торгувати за море. Вважалося, що енкалпійон захистить від ворожого мечя, списа або стріли, допоможе поверну-

ТІНЬ ЯРОСЛАВА СПОКОЮ НЕ ЗНАЄ

Середня зарплата працівника Вишгородського історико-культурного заповідника 165—200 гривень, що набагато менше прожиткового мінімуму. У музеї немає ксерокса, комп'ютера, а борг за оренду приміщення майже 6 000 гривень. Та, незважаючи на всі труднощі, кожен експонат цього унікального музею дбайливо доглянутий і ретельно охороняється, тому що тут працюють люди, безмежно віддані своїй справі. От би ще знайшовся небайдужий до історії України меценат, який би допоміг Вишгородському заповіднику!

тися додому.

Розглядаємо глечики, яким понад тисячу років. Поруч на стенді — іржаві кинджали, мечі, списи. З цією зброєю наші пращури захищали свої домівки від жорстоких кочівників. А ось старовинні жіночі прикраси й унікальний експонат — тисячолітня плінфа з відбитком собачої лапи. Усі ці експонати розповідають про життя наших славних предків, життя, сповнене невтомної праці й постійної боротьби за право жити на власній землі.

— Марино, ваша екскурсія — це захоплюючий політ на машині часу! Скільки побачено і почуто! Повертаєшся в сьогодення з новим розумінням, хто ти і для чого народився. Розумієш, що ми — нащадки великого народу. Скільки ж коштує така екскурсія?

— Для дорослих вартість квитка — 1 гривня, для школярів та студентів — 50 копійок...

**6 000 ГРИВЕНЬ —
БОРГ МУЗЕЮ**

Молода вчителька провела урок історії для шестикласників у залах Вишгородського історико-культурного заповідника. Коли урок скінчився і в залах музею знову запанувала тиша, кажу Марині: "Ви робите таку

важливу справу! Виховуєте в людях почуття національної гідності, будуєте духовний міст від сьогодення у минуле, а без цього не буде майбутнього. Яка вам потрібна допомога?"

— Передусім матеріальна. Середня зарплата працівника заповідника 165 гривень, борг по оренді за приміщення наближається до 6 тисяч гривень. Не маємо ксерокса, комп'ютера, не можемо вийти в Інтернет. Є чудова ідея — організувати автобусні, пішохідні та велосипедні екскурсії по околицях Вишгорода, де кожен камінь, кожен пагорб — історична реліквія. Але для цього нам потрібен менеджер, який би вирішив організаційні питання і забезпечив юридичну підтримку проекту. Щоб краще працював заповідник, потрібні кошти, а їх немає.

— Невже ніхто з меценатів не погодився допомогти такому чудовому музею?

— Інколи знаходяться спонсори. Красно дякуємо фірмі "Чіпси", яка перерахувала на потреби музею 3 000 гривень, товариству "Оболонь", що перерахувало нашому музею тисячу гривень, а також Дмитру Сагайдаку, Верховному отаману Київському та всієї України, який виділив багато коштів для потреб музею. Але цього, на жаль, дуже мало...

Під пагорбом, на якому розташований Вишгородський історико-культурний заповідник, проходить автотраса, якою стрімко мчать "круті" БМВ, "мерседеси" і "джипи". Жоден з них

не зупинився біля музею. Сидять у салонах дорогих машин обвішані золотими ланцюгами манкурти, які не знають і не хочуть знати історії свого народу. Ревучи по-звірячому двигунами, залишаючи після себе тільки пилію та сморід, проносяться іномарки повз музей по славній вишгородській землі, де сумно блукає тінь Ярослава Мудрого. Чи такою він хотів бачити Україну? Чи не болить у нього душа за те, як живуть його нащадки? Немає спокою світлій душі великого князя, немає спокою...

Олег ГУМЕНЮК

Дорогі читачі! Якщо ви маєте можливість, надайте матеріальну допомогу Вишгородському історико-культурному заповіднику. А якщо ви самі рахуєте кожен копійку, просто відвідайте у вільний час цей прекрасний музей — ви підтримаєте матеріально і морально заповідник. Адреса музею: 07300, Україна, Київська область, місто Вишгород, вул. Шкільна, 58, вул. Грушевського, 1. Тел./факс (296) 5-35-32, 5-21-19, 5-41-79.

Музей працює з 10 до 16 годин щодня, крім неділі.

Адреса для благодійних внесків: КОД-22208149 МФО-320155 Вишгородський історико-культурний заповідник. Спецрахунок — 25532303166 Вишгородське відділення № 8151 Ощадного банку України.

НА ЗНІМКАХ:

1. Марина Лагунова з макетом храму Бориса та Гліба, зруйнованого монгольськими варварами.

2. Таким був Вишгород у XII столітті.

3. Озброєння давньоукраїнського воїна: кинджал та бляха для бойового коня.

Фото автора

ЮРИДИЧНА КОНСУЛЬТАЦІЯ

«ПІДУ ВТОПЛЮСЯ У РІЧЦІ ГЛИБОКІЙ»...

У нашому селі немає кваліфікованого юриста, та й справа настільки делікатна, що я б і не наважилася радитися з ним. А справа ось яка. Моя подруга Оксана дуже кохає одного хлопця з нашого села. Звуть його Петро. Кілька років у них була любов, але після армії Петро почав зустрічатися з іншою дівчиною, а потім одружився з нею. Оксана від горя змарніла, мов сонях восени, а потім почала пити. Одного разу зустріла Петра на вулиці і каже: "Не схотів мене як дружину, то хоч візьми як коханку! Я на все згодна". А Петро відповів холодно: "Відчепи! Не мели дурниці! Що було, те загубило. У мене сім'я. Знайди собі когось — хіба мало хлопців у селі?"

Оксана після цієї розмови три дні пиячила з горя, потім почала вештатися по гондєликах, за 100 грамів "стриптиз" показувала. А позавчора зізналася мені: "Пропало моє життя. Не хочу жити. Але і Петру не буде щастя! Піду втоплюся, а перед смертю записку напишу, що це він довів мене до самогубства. І його посадять у тюрму!"

— Хіба за це саджають? — здивувалася я.

— Саджають. Мені знайомий казав, що за доведення до самогубства дають десять років тюрми.

Шановна редакціє! Порадьте, як мені переконати подругу, щоб не скоїла злочину? У неї нікого немає, крім мене, а вона зараз щодня п'є і в такому стані здатна на все...

М. Р.,
Київська область

Відповідає читачці юрист Віталій АНОХІН:

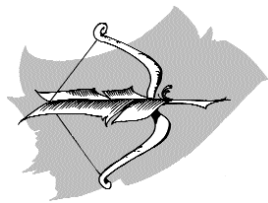
— Стаття 120 КК України за доведення до самогубства передбачає позбавлення волі на строк до 3 років, а якщо потерпілим є неповнолітня особа — від 7 до 10 років. Але, наскільки зрозуміло з вашого листа, шановна М. Р., у діях Петра немає складу злочину. Він не принижував гідність Оксани, не шантажував її, не примушував до протиправних дій. Тому самогубство Оксани не спричинить ув'язнення Петра. Це перше, що Ви повинні пояснити подрузі. Друге. Розтлумачте їй, що Петро одружений і розбивати сім'ю — великий гріх. Третє. Переконайте Оксану, що в горілі вона не знайде розради, але втопить свій розум, молодість, красу і саме життя. Порадьте їй змінити місце проживання, знайти роботу, нових друзів, почати інше життя. Оксана обов'язково треба звернутися по допомогу до психологів-психотерапевтів і до нарколога. Обов'язково!

ДОПОМОЖІТЬ!

Потрібен спонсор для видання політичного роману "Постріл мафіозі", написаного членом Спілки письменників України. Контактний телефон: 257-99-04 з 17 до 23 години. Леся.

Інтелегентна жінка середнього віку з вищою філологічною освітою, чуйна, порядна, добросовісна, з великим бажанням бути потрібною людям шукає роботу виховательки.

Київ-127, а/с 858, Ірині.

Бачила я його востаннє, коли мені було одинадцять. Але все, що пов'язане з братом, пам'ятаю до найменших дрібниць. І, здається, розповідати про нього можу нескінченно, згадуючи наше життя день за днем.

Віктор Цимбал народився 29 квітня 1902 року в селі Ступична Звенигородського повіту Київської губернії. Батьки — молоді вчителі, Іван Федорович Цимбал з Черкас і Лідія Йосипівна (з роду Волошиних) з містечка Сміла на Черкащині. Це була чесна, порядна українська родина, українська не лише за походженням, а й за глибокими переконаннями.

Ідеальне подружжя поєднували щире кохання, глибока взаємна довіра і повага, а відзначали дивовижна чесність, висока освіченість та інтелігентність. І, звичайно ж, безмежна любов до України, безкорисливе служіння рідному народові. Вони не присягалися Батьківщині у любові й вірності, а просто у поті чола працювали для неї, зазнаючи переслідувань від усіх режимів і не знаючи, що таке достаток і добробут. Тато часто повторював: "Для України треба віддавати все, що маєш, і робити все, що потрібно їй".

Так і виховували вони дітей, котрих у родині було четверо. Віктор — первісток. І все найкраще, що батьки мали у своїх душах, вони намагалися вкласти в цю дитину. Дітей виховували власним прикладом, створивши в сім'ї атмосферу доброзичливості, взаємної пошани і любові, в якій не було місця сваркам, неправді, непорозумінням. Тут побутувала рідна українська мова й майже щодня співали українських пісень. У всіх — батьків і дітей — були гарні голоси, і вдома виник своєрідний домашній ансамбль.

А як впливало оточення на маленького Віктора! Спершу чарівне, поетичне село Ступична. А згодом — одинадцять років на київському Подолі з його неперевершеною романтикою, екзотикою, ба, навіть, якоюсь містикою. Це справжнє диво, яке подарувала доля обдарованому хлопчику, його чутливій душі. Великі й малі церкви, собори, храми, монастирі, каплиці, щоденні симфонії дзвонів. Блискуче дійство Контрактових ярмарків, яке починалося відразу ж за порогом будинку. Все це накопичувалося у вразливій юній душі, заклало основи для його майбутніх творів.

З раннього дитинства виявилась непересічність його особистості. Віктор був від природи щедро, всебічно обдарований, дивовижно цілеспрямований і працьовитий. А над усім домінував потяг і хист до малювання. Свою першу "картину" він створив у два роки, перемалювавши вугіллям на сніжно-білу пошивку лева з килима, що висів над ліжком. Мама згадувала, що цей хижак вийшов напрочуд схожий — з гривою і китицями на вухах і хвості. Досить було дати малому Вікторові аркуш паперу і олівець — і за ним не треба було доглядати: він забував про все і годинами міг сидіти й малювати.

Життя родини складалося нелегко. Віктор завжди болюче згадував про те, як чотирирічним хлопчиком іздив з мамою у Острозьку в'язницю до тата, якого заа-

ГЕРОЇЧНИЙ ТАЛАНТ

рештували за активну просвітницьку роботу на селі і недільні школи для дорослих. А далі — поневірвання, пошуки роботи, поки, нарешті, батькові не пощастило влаштуватися на київський єпархіальний свічковий заводик на Подолі.

Добрий і м'який від природи, Віктор ніколи не був схильний до насильницьких дій. Та коли Україні, яка вперше після сторіч неволі зітхнула на повні груди, почала загрожувати страшна, кривава сила, він довго не вагався. Разом з іншими учнями Другої української гімназії записався до студентського куреня, що згодом поліг у трагічному бою під Крутами, захищаючи Київ від більшовицької навали. А Віктор не загинув лише тому, що батько силоміць затримав удома малолітнього сина-шестикласника і не пустив на вірну смерть. Ця подія потрясла всю українську інтелігенцію, а в душі Віктора залишилася пекучу рану на все життя. Після цього він ще продовжував навчання у гімназії, відвідував вечірні курси професора В. Менка в Київській мистецькій школі, допомагав батькам-учителям, які були ак-

тивними організаторами й учасниками створення української національної школи.

Та тривало це недовго. Події, що відбувалися в Україні, відсунули на деякий час мистецтво на другий план. Віктор стає до лав української армії, бере участь у боях аж до 1920 року, разом з рештками армії опиняється у таборі для інтернованих осіб у Польщі. 1923 року нелегально переходить чехословацький кордон і опиняється у Празі, де одночасно вступає до Вищої мистецько-промислової школи та до Української студії пластичного мистецтва. Вчиться з жадобою, натхненням і невдовзі досягає великих успіхів. Його вважають одним з найкращих студентів. Створені ним монументальні полотна "Доісторичний період", "Первісна людина" високо оцінюють фахівці, а дипломну картину "Адам і Єва, що вигнані з раю", преміюють додатковою стипендією на місячну творчу подорож до Італії. Отже, здійснилась давня Вікторова мрія відвідати чудову країну-музей. Надсилаючи з Італії листівки додому, він ділиться незабутніми враженнями.

Широковідомим Віктор стає в 1925 році. Чехословацький уряд оголосив престижний конкурс на графічний портрет історика Франтішека Палацького, в якому взяли участь близько ста найкращих художників Чехословаччини, а першу премію отримав... невідомий двадцятирічний студент Вищої мистецько-промислової школи, українець-емігрант Віктор Цимбал!!!

Після цього його визнають у мистецьких колах. Він працює у львівському видавництві "Світ дитини". Перед ним — прекрасні перспективи. А тим часом в Україні все більше розкручувався маховик шаленого сталінського терору. І чим більше він набирив обертів, то довгими ставали журавлині ключі емігрантів за океан, що тікали від довгих рук ГПУ. Серед них був і Віктор Цимбал. Страшне враження справило на Віктора вбивство Симона Петлюри, улюбленцем якого він був свого часу.

Цієї весни минуло сто років від народження видатного художника ХХ сторіччя Віктора Цимбала. Вечір пам'яті, організований Музеєм історії Києва та Музеєм шістдесятників, став першим привселюдним словом про нього в Україні. Автор пропонованих спогадів — Тетяна Цимбал, сестра художника, актриса, шістдесятниця, яка багато зусиль доклала до збереження пам'яті про брата, а передала її для публікації племінниця художника, Вікторія Цимбал.

Знайомлячи читачів із життєвим та творчим шляхом художника, наголошуємо, що саме Віктор Цимбал разом із дружиною Тетя-

злочин проти українського народу, її можна назвати громадянським подвигом митця. 1936 року це полотно привернуло загальну увагу на першій персональній, дуже успішній виставці В. Цимбала в Буенос-Айресі. Байдужих людей біля неї не було.

Відома, що цей твір збирав коло себе юрби глядачів, у тому числі й комуністів, які проти нього протестували і в дискусіях із журналістами неодноразово вчиняли навіть бійки. Тим часом ця картина не має, об'єктивно кажучи, політичного змісту, а радше моральний, проте він волав так голосно, що став гостро актуальним, а разом з тим і політичним.

Так склалося, що понад 33 роки, переважно більшість свого творчого життя, Віктор прожив у Аргентині, відірваний од великих осередків культури Європи та Північної Америки. Тому його творчість тривалий час була маловідома у широких мистецьких колах світу. А в Південній Америці він був дуже популярний. Участь у кількох виставках рекламної графіки принесла йому, окрім інших відзнак, шість золотих медалей і славу кращого графіка Південної Америки. Окрім цього, декілька персональних виставок у Буенос-Айресі теж мали великий успіх.

Люц Феррандо

У кінці 50-х років — зі зміною політичного клімату в Аргентині — багато українців почали переїздити до США і Канади. 1960 року переїхало до Нью-Йорка і подружжя Цимбалів. Українська громада щиро вітала видатного митця. Популяризації його творчості сприяли персональні виставки та участь в експозиціях Об'єднання митців українців в Америці. Але й тут Віктор мусив працювати для заробітку як графік, мріючи про той час, коли зможе, нарешті, працювати "для себе". Та, на жаль, тяжка недуга не дала здійснитися його планам, — 28 травня 1968 року його не стало. Похований Віктор Цимбал на українському православному цвинтарі Св. Андрія у Бавнд-Бруку. На його могилі стоїть простий козацький хрест із граніту, зроблений за проектом самого митця.

• Тетяна ЦИМБАЛ

1933 рік (Голод)

Свого часу письменник, лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка Роман Лубківський керував обласним управлінням культури, організовував амбасаду України в Чехо-Словаччині. Нині ділиться власними набутками з майбутніми дипломатами, котрих виховує Національний університет імені Івана Франка. У попередній розмові ми намагалися зачепити загальні проблеми духовної спадщини — на чім має базуватися наша нинішня духовна школа? Ще одне зауваження. Назва попередньої публікації у “Слові Просвіти” — “Соняхи Романа Лубківського” — не просто поетична алегорія, що стосується нинішнього його стану. Так, за ними він себе почуває затишно, сонячно. А обіч хатини ростуть два правічні дуби, ніби слугуючи об'ємом своєрідної основи, — на чому повинна триматися наша духовність...

“СТВОРЮВАТИ СЕРЕДОВИЩА”

— **Пане Романе, у попередній розмові ви з якимось особливим сумом говорили про так звану київську золоту вісь і про столицю...**

— Радше про те, що, на жаль, Київ ще не став столицею Української держави. Кермують там славновісні “крановишки” чи кранівники, сказати б.

— **А ми?**

— А що ми? Я вже згадував про знахідку руської вежі у Львові на вулиці Руській. Це ж копальна археологічна знахідка! А ті фрагменти замурували до “ліпших часів”. Коли вони настануть? І коли навчимося гідно показувати світові свою спадщину! А наш пам'ятник Данилу Галицькому? Переконали, йому б пасувало зовсім інше місце, а не той пляч, де кишить “напівцивілізований” базар. Так само варто би було поставити йому пам'ятник і в Холмі, де знайшли його палаци. Інтелігенція Польщі пропонує відкрити ці палаци й увіковічнити пам'ять нашого короля. До слова, ініціатором такого вшанування був Дмитро Павличко. Гадаю, після того, як полишив дипломатичну місію в Польщі, однак не відмовиться од подібної ідеї. У таких, власне, місцях потрібно створювати своєрідні середовища. Не просто, щоб там камінь якийсь стояв чи стела. Це стосується й наших теренів. Бо чим таких середовищ буде більше, тим сильніший вплив матимемо на формування культури наших людей. Тому що в такому плані людина не просто глядить на образ, вона бачить простір, потрапляє у певне середовище, досі незнане, а отже, інакше починає сприймати світ. Тому, переконаний, ми не все ще зробили для прийдешніх поколінь у сенсі формування духовності через сприйняття Франка, Шашкевича, Устияновича... Навіть на тому місці, де спалили хату, а інакше я це не сприймаю, маємо відновити її. І людина, котра має певну уяву,

фантазію, одразу собі відтворить атмосферу, перекине той умовний місток між минулим і сьогоденням.

— **Але ж ті мости палилися вже не раз — навмисно...**

— Прикро, бо справді для України більшовицькі часи були страшними. Нищили церкви без аналізу мистецької чи художньої вартості, палили замки. Галичину певною мірою не так пошматовали, бо вдалося зберегти тисячі експонатів. Скажімо, в тій же галереї мистецтв Сталінові не вдалося все знищити. Інша проблема — самі не шануємо те, що маємо. Багато пам'яток занепадає в наші часи. Їх засипають, бетонують, вивозять за кордон.

— **Ви очолювали обласне управління культури. Чи все вдалося зробити з того, про що мріялося? Це до того, що багато нарікаємо на сучасників.**

— На жаль, далеко не все. Шкодную, що не вдалося зреалізувати, перш за все, задум вшанування Іва-

КІЛЬКА ЗАСТЕРЕЖЕНЬ РОМАНА ЛУБКІВСЬКОГО

на Виговського в тих місцях, які з ним пов'язані. Донині ми ще гідно не пошанували Богдана Хмельницького. Це не локальний патріотизм. Бо, попри те, що Галичина мала постійно свої прикмети прикордонного краю, вона ніколи не була окраїною ні культури, ні духовності. Вона історично-традиційно слугувала своєрідним дозором української ідеї. Так, ми мали завше особливо загострене почуття патріотизму, але ж до цього краю причетні були провідні носії ідеї державності. Хмельницький, Сагайдачний, Виговський, Франко, Шашкевич... То все постаті, котрі, повторюю, ще належним чином не пошановані.

“МИ ЖИВЕМО МИНУЛИМ”

— **Чи не здається Вам, що ми, маю на увазі певні прошарки суспільства, починаємо надто заглиблюватися на миттєвості?**

— То ще одна проблема. Ми живемо відсотків на сімдесят-вісімдесят минулим. Ми співаємо прекрасних пісень Івасюка та Білозорова, а хто творить нині? Те, що діється навколо, інакше як звуковим насильством не назвеш. Це абсолютно антинаціонально.

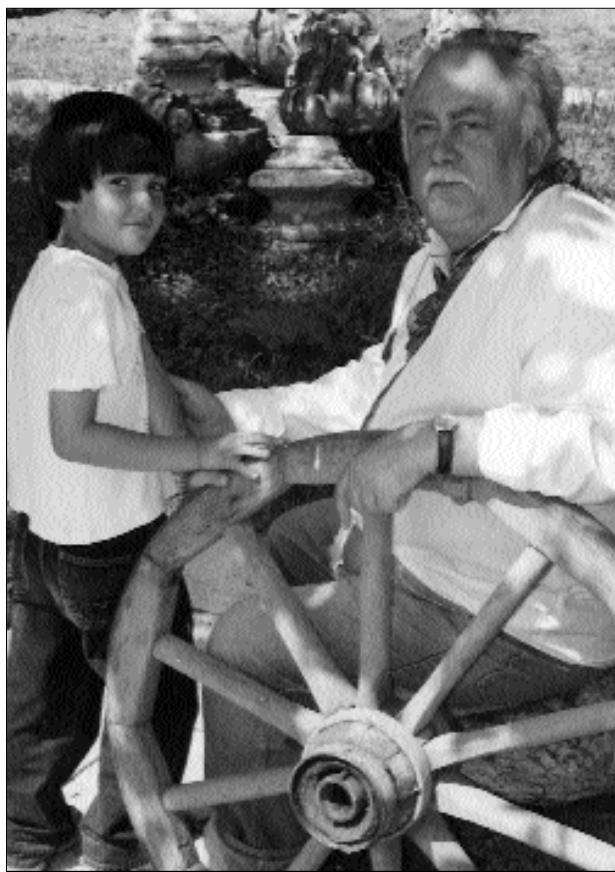
— **І як з тим боротися?**

— Боротьба тут зайва. Просто людям нашого покоління, молодшим, випала робота. Вона не патетична, а рутинна, буденна. І одночасно варто пам'ятати про ідеологію. Бо без національної ідеї жодна справа не має сенсу.

Я не уявляю, як можна святкувати річницю Перемиславської Ради, так званої “молодої гвардії” і ювілей Володимира Щербинського.

Так, кожна з тих подій десь відбулася, кожна людина пройшла свій шлях. Але як вони мають значення для нинішньої України? Давай-те гуртувати людей довкола тих правдивих цінностей, що мали чи мають вплив саме на утвердження незалежної України. Щодо Щербинського, то взагалі це велика великий протест і обурення, тому що це людина, котра, свідомо чи несвідомо, дуже багато робила проти України. Саме слово українське йому було чуже. Пригадую вже часи Горбачова. Як Щербинський — уже на схилі кар'єри — з особливим якимось обуренням сприймав нові віяння, пробудження української демократії. І як же цинічно, без коментарів, нам нині нав'язують відзначення його річниці “на загальнодержавному рівні”!

А відновлення “радянської” символіки в Харкові? Хіба депутати тамтешньої міської ради не читали Конституції?! А де Кабінет міністрів, де Президент, як гарант Основного закону?!

СПІЛКУВАННЯ

— **Свого часу Львів теж мав схожі традиції. Були славні місця, де митці могли посидіти за кавукою чи чарчиною, поспілкуватися. Як Ви сприймаєте нинішні кав'ярні тенденції?**

— Та ж були і в Галичині такі традиції. Відомо, що Франко полюбляв пити знамениту віденську каву, мав свій столик, до якого підсиділи постійно чи однодумці, а чи поціновувачі, і ніколи не відмовлявся од бесіди. Або ж Олександр Олесь, який по двадцять годин просиджував у знаменитому “Ведмедику”. І не забував про пиво.

Прикро, що ті традиції були перервані війною і подальшою відбудовою. Атмосфера була такою, що про подібне творче вільне спілкування не можна було й мріяти. Лише десь у шістдесяті роки минулого століття поновилася і так звана традиція “водити козу”. Особливо полюбляли болгарське біле вино. Потім повернулася кавка. Спочатку “банякова”, у склянках, потім краца. Далі запанувала вона у тих химерних закладах, якщо пригадуєте: “Бурячок”, “Телевізор”, “Під Дашаком”, “Сільрада”, “Жіночі сльози”... Спілкування набувало певної клубної форми. Але ж була ще й кавка, так би мовити, суспільна. Наприклад, молоді митці дуже полюбляли потрапити на каву до Ірини Вільде, бо там було справжнє спілкування. А хіба інакше було в майстерні Якова Чайки? По-різному можна зараз його трактувати, але це була дуже непрості і своєрідна людина. З одного боку, творив “вождів” — з кепками і без кепок, з іншого — підтримував молодих малярів, був своєрідним пробивним

інструментом Спілки художників. А кавування в Емануїла Миська!

Або візьмемо унікальну творчу родину Безнісків. Вічно гнана, вічно потерпала, вічно без грошей. Але вони (Євген разом із, на жаль, уже покійною дружиною Теодозією Бриж) творили. І постійно прагнули творчого спілкування, завжди віддавали закуток у своїй малесенькій майстерні, аби пригостити того, хто завітав у гості.

Звичайно ж, під час таких кавувань піднімалися й найсерйозніші політичні питання. Якщо відверто не критикувалися, бодай починали розумітися по-іншому.

Окремо — поговоримо коліс по письменницький клуб, який проіснував щось зо п'ять років, але залишив слід в історії. Прикро бувати на “фуршеттах”, де все зводиться до поїдання та випивання.

Після “третьої” взагалі ні з ким словом перемовитися.

— **Бідує митець...**

— На жаль, так. І все-таки творчий люд не обминає затишних куточків.

КАВА ДЛЯ ВАЦЛАВА ГАВЕЛА

— **Чи є у Львові улюблені вами місця, куди б із задоволенням повели своїх друзів з дальшого чи ближчого зарубіжжя?**

— Звичайно. Спершу я б повів гостей у “Світ кави”, хоча там є одна вада. Він переважаний великою кількістю людей, та й сноби вже його облюбували. Є ще мила серця “Галка”. Порівнюючи з серединою 90-х, відзначаю значні зрушення. Єдине, що дратує, це відсутність належної атмосфери. От збоку вулиці Стефаніка є цікавий підвальчик “Під куполом”, де відтворена своєрідна атмосфера

помешкання 30-х рр. XX ст. Звичайно, є свої акценти, бо то було помешкання польської письменниці. А чи не можемо відтворити щось подібне в помешканні українського митця? Тим часом стилістика більшості наших “кнайп” витримана у псевдостаровині, і ніхто не може затримати мене більше години. Починається галас, звучить “зековська” або “распутінська” попса.

Кілька років тому прибув уперше до Львова Вацлав Гавел. Забавалося попиту кави. Зупинилися в літньому ресторанчику на проспекті Свободи, що під міськими мурами. І уявіть собі: йому приносять каву в одноразовому пластиковому “стакані”. Ще один казус, пов'язаний з чеським Президентом. У Львові супроводжувати Гавела голова тодішньої облдержадміністрації Михайло Гладій доручив мені. На дипломатичній службі в Празі неодноразово ми зустрічалися з паном Президентом, багато говорили про долю України та про перспективи розвитку. Зокрема, я постійно зауважував, що Україна — то своєрідний європейський фонтан, який ще не затих. Він серйозно переймався нашими проблемами. Взагалі, вважаю, чи не єдиний політик у світі, який є правдивим нашим симпатиком. Отож, переходимо проспект Свободи. Зупинилися біля пам'ятника Шевченкові. Вацлав Гавел висловив бажання покласти квіти до підніжжя Кобзаря. Але цього протоколом чомусь не передбачили. Виручив радіожурналіст Казимир Плаксюк. За якихось дві хвилини він, на моє прохання, достав-таки букет. І Гавел залишився задоволеним.

Тому, вважаю, що саме через аромат львівської кави, львівського пива, мандрівки нашим містом (автомобілем він відмовився скористатися) ота симпатія до України ще глибше закорінилася.

Ми якось з вами перейшли з однієї теми до іншої...

— **Чому ж? За великим рахунком, кожним словом намагаємося сягнути людської сутності, пізнати характер, що формує митця.**

— Тоді варто додати таке. Якщо ми говоримо про діалог митця з суспільством, то повинні будувати його не банально, а творчо. І обов'язково керуватися — любов'ю до людини, прихильністю. За що й вип'ємо по гальбі пива!

Тим часом за іншим кінцем столу під яблуном вже попоралася пані Наталя — дружина Романа Лубківського. Нас чекали якісь особливі домашні делікатеси. Правда, спочатку господиня бідалася, що не все вдалося. Але реальність перевершила сподівання. Обід видався славним.

А під хатою присів на колоду внук Северин. Він уже набавився з чотирилами “співмешканцями” — песиком Арчібальдом і котиком Стефіком. Сперся в задумі на старе колесо від веза. Крутиться колесо життя. І на згадку про цю не повторну мить ми вирішили сфотографувати двох Лубківських...

ОБЕРЕГИ

Моє захоплення прислів'ями та приказками почалося, коли я ще навчалася в старших класах школи. Знайшовши якось на батьковому письмовому столі книжку "Крылатые латинские изречения", була вражена лаконізмом та місткістю латинських висловів. Вивчивши з десяток мовних перлин Стародавнього Риму, любила похизуватися ними перед друзями, іноді перекинувши переклад прислів'я так, як було мені зручно для дискусії (адже все одно мало хто міг мене виправити!). Особливо полюблювали мені вираз **"Bis dat, qui cito dat"**, що означає: "Вдвічі дає той, хто дає швидко".

Пам'ятаю, вже коли стала старшою, якщо хотіла комусь підняти настрій та підбадьорити, приказувала бабусині: **"Гарні зуби, що кисіль їдять"**. А коли почала працювати стандартизатором в Інституті газу НАН України, мені полюбилися японські стандарти ISO серії 9 000. Оце так японці! Для того, щоб показати якість товару, вони перевіряють усі стадії його виробництва, починаючи з проектування (чи має конструктор, який проектує виріб, мотивацію до сумлінної праці, тобто, гарну зарплату, чи зручне його робоче місце, чи забезпечений він нормативно-конструкторською документацією та олівцями тощо) і закінчуючи вхідним контролем якості матеріалів та виробовуваннями. Тут і спало на думку наше українське: **"Видно пана по халлях"**, яке, на мою думку, описувало одним реченням усі оті стадії перевірки якості.

Поступово ввійшли в наше життя вирази "кодунання", "екстрасенс", "біополе" та інші, тоді й згадався бабусин вислів: **"Здоровенька зноси та на краще зароби!"**. Ось вам і кодунання речі та людини на здоров'я, покращання добробуту та взагалі на прогрес.

Давно пішла з життя моя бабуся, і вирішили ми з мамою якось зібрати бабусині прислів'я. Взяли аркуш паперу та поступово й записали те, що змогли пригадати. І назбиралося тих бабусиних висловів десь аж близько 50, це вже була колекція!

Кілька слів про мою світлої пам'яті бабусю, Софію Микитівну Панасюк. Народилася вона 1898 р. у містечку Літин Вінницької області у великій родині. Батько бабусі

був відомим на всю округу бондарем, а матуся працювала коло землі і народила та виростила 13 душ дітей, з яких 12 були хлопцями, а дівчинка тільки одна, молодшенька, моя бабуся. У родині говорили українською, хоча знала прабабуся і польську та єврейську (ідиш) мови. Цікаво, що по-російськи прабабця не знала, отже, й серед бабусиних приказок немає жодної російської.

Бабуся Соня була дуже лагідна жінка, допомагала, кому могла (розповідала, як у їхньому погребі переховувались єврейські родини під час погромів). Прислів'я бабусі носили не декларативний, а скоріше споглядальний та філософський характер: **"Який їхав, таку**

БАБУСИНІ ПРИСЛІВ'Я

здибав", **"Гарна дівка, як засватана"**). Були серед скарбів бабусі польські прислів'я **"Зярно до зярна, бензі млярно"** та **"За єдним пршисядом"**, зустрічались і єврейські слівця.

Так і вийшло якось непомітно, що, дякуючи бабусиній спадщині, я почала збирати прислів'я, прислухатися до них, запам'ятовувати, аналізувати та розгадувати. По прислів'ях, що вживаються в родині, можна дізнатися, де жили люди, якого вони роду, їхні моральні настанови, з чого вони кепкували, що бажали друзям, як ставилися до самих себе та до світу.

Слід зазначити, що прислів'я дуже вибагливі, їх не вивчиш по книзі, вони запам'ятовуються разом із ситуацією, коли їх вживають. От казала моя бабуся, коли приходив хтось, кого перед тим згадали у розмові: **"Про вовка помовка, а він уже в хаті!"** Так і я повторюю те саме в подібній ситуації. Дуже симпатичними для мене через захоплення прислів'ями стали американські президенти, адже в кожному своєму виступі перед українським народом вони неодмінно вживали 2—3 наших прислів'я або літературних афоризми.

Ну, а колекціонери — то народ завзятий, їм весь час мало, прагнуть відшукати ще щось! Де було знайти мені нових прислів'їв, таких, що в книжці немає? Питала вчителів, навіть директорці однієї з

київських шкіл пропонував провести конкурс прислів'їв... Не почули. Тоді, згадавши чудовий вислів **"Свій до свого по своє"**, — звернулася до школи, яку створив для дітей у селі Кручик Василь Назарович Каразін, мій прапрапрадід. Школі тій виповнюється нині 195 років, і вона жодного року не закривалася.

Директорка школи, Тетяна Миколаївна Костира, яка любить свою працю не на словах, з радістю погодилася провести конкурс дитячих робіт, який і присвятили 195-й річниці школи.

За два місяці ми одержали пакунок з десятками роботами. Яка це була радість! Діти оформили свої роботи власними малю-

ками й аплікаціями. І чого там тільки не було! Прислів'їв самих було 189, з яких 160 таких, що не повторювалися. Найменша учасниця, Олена Тарасенко, навчалася в 3 класі.

У роботах, поданих на конкурс, діти описали свої родини, намалювали роля збирати прислів'я, прислухатися до них, запам'ятовувати, аналізувати та розгадувати. По прислів'ях, що вживаються в родині, можна дізнатися, де жили люди, якого вони роду, їхні моральні настанови, з чого вони кепкували, що бажали друзям, як ставилися до самих себе та до світу.

Ірина Тарасенко надіслала фото найстаршої в селі хати, у якій жили ще її прадідусь із сім'єю, розповіла про те, як готувала борщ її бабуся Василина (такий, що "мало хто вмів так готувати"). Розповіла Ірочка також про її бабусю Любов Опанасівну, яку "до себе не підпускала королева, а поросята боялися", і котра лікувала нежить, підпалюючи у коту хутро на хвості та вдихаючи запах смалятини.

Завдяки конкурсіві моя колекція збагатилася чудовими приказками, вони стали моїми рідними. Ці шедеври тепер вживає вся наша родина. Уранці ми їмо кашу, про яку говоримо: **"Вівсяна каша хвалилася, що з маслом народилася"** (надіслала О. Тарасенко).

Приказка **"Як прийде туга — пізнаєш друга"**, що її надіслала Наталя

Саєнко, згадалася мені в тяжку хвилину і допомогла вистояти, не втратити гідності, адже якщо в скрутний час не підтримав той, на кого сподівалася, значить, це не друг і марно на нього навіть ображатися та витрачати час. Зате той, хто допоміг — того тобі Господь послав з великої милості як справжнього друга. Відповідали моїй ситуації також такі вислови: **"Близький сусід краще від далекого брата"** (Н. Саєнко), **"По дочці і зять милий, а по невістці і син чужий"** (Н. Саєнко), **"Чия хата не горить, того серце не болить"** (М. Засядько).

Багато прислів'їв було про роботу: **"Без труда нема плода"**, **"Тяжко тому жити, хто не хоче робити"** (Т. Черненко), **"Діло майстра величає"**, **"Бджола мала, а й та працює"** (С. Чайка). **"Відстанеш годиною, не доженеш родиною"**, **"Вчорашнього дня стома кіними не доженеш"**, **"Хвалилася кобила, що вози горшків побилла"** (І. Тарасенко), **"Така робота — ні в тин, ні в ворота"** (А. Роговий), **"Тяжко тому жити, хто не хоче робити"**, **"Щира праця гори верне"** (О. Тарасенко), **"Ледачому бути — кури загребуть"** (А. Роговий).

А от як сказано про маму: **"Мами не купиш, не заслужиш"** (О. Тарасенко), **"Нема такого краму, щоб купити маму"** (А. Роговий).

Цікаве спостереження

за внутрішнім станом людини надіслала Тетяна Степаненко: **"Дурному весело й самому"**.

А це для несміливих, таких, що вагаються: **"Кинь правду в калюжу — вона чиста буде!"**, **"Робиш добро — не кайся, робиш зло — зла й сподівайся!"** (Т. Степаненко), **"Боязливому по вуха, а сміливому по коліна"** (С. Чайка). Ось прислів'я, пов'язані з віниками та мітлами, їх навіла у своїй роботі Олена Тарасенко: **"Меле язиком, як стара баба помелом"** та **"Язиком плести — не хату мести"**.

Різні люди описані в прислів'ях, іноді такі несхожі, що **"Ні рак, ні жаба"**, а іноді навпаки, схожі, **"Як свиня на їжака, тільки шерсть не така"** (М. Засядько).

А тепер, користуючись нагодою, хочу через газету звернутися до кручанських дітей: "Дорогі учасники конкурсу! Дякую вам і вашій родині за чудові прислів'я, які ви зібрали і, сподіваюся, збережете й передасте своїм дітям. Надіюся, що ці влучні вислови з дитинства прикрасять ваше життя та стануть вам справжніми оберегами. А можливо, хтось із вас теж стане збирати прислів'я, тоді удачі вам, колеги! Ваші роботи я передаю в шкільний музей В. Н. Каразіна. Нехай вони стануть початком у відродженні культури нашої мови і добрих взаємин між людьми."

Лариса ДЕШКО

ХАРАКТЕР

САМОРОДОК ІЗ ХУТОРА ГРАБІВ

Хутір Грабів губиться в полтавських степах, мов намистина. Отак їдете дорогою на Савинці, а по обидва боки виринають біленькі хати. Всього їх, обжитих, десятків зо два, а ще, мабуть, стільки ж кинутих... Немає тут ні школи, ні магазину, ні ФАПу. Рано вдосвіта тихо-тихо, тільки чути, як десь скрипне колодязь чи забрякчить цепом собака. Чи на пустому дворі застогне, помираючи, яблуня.

Коли комусь із навколишніх сіл трапляється бувати на хуторі — корову купувати чи на храм, то обов'язково в розмові перепитають:

— А це отой хутір, що там Кіянця живе?

І хтось підтвердить:

— Так, саме той хутір.

Василь Порфирович народився на хуторі сорок третього року. Того ж року забрали на фронт його батька, який загинув смертю хоробрих. Мати-вдова ростила сина в бідності, з чотирнадцяти років мусив хлопець піти в колгосп пасти вівці. Після армії закінчив курси трактористів у радгоспі імені Куйбишева — ото і всі університети. Все життя працював механізатором у місцевому господарстві.

Кіянця був славним механізатором. Про його трудові успіхи писала Оржицька районна газета і обласна, полтавська. І не тільки тому, що цей чоловік дуже працелюбний, а тому, що часто виручав колгосп технічною творчістю. Якось у гарячу жнивну пору комбайнам довелося простоювати, бо не вистачало вантажівок. Він у своєму СК-4 знайшов місце для ще одного бункера. А "ДОНОМ" намолочував понад дві тисячі тонн зерна за жнива.

Злет технічної творчості Василя Порфировича припадає на сімдесяті-вісімдесяті роки, коли не так складно було придбати дороги запчастини. Наприклад, для полювання в сніжну зимову пору він сконструював аеросани. Штуkenція проста — три ліжі, пусковий двигун від трактора. Став собі і як урізав по полю — тільки вітер над шапкою свистить. До ста кілометрів за годину може розвивати швидкість.

Потім був МАКС-246, тобто мікроавтомобіль саморобної конструкції. Після нього — шестиосний тракторець, який саджає картоплю, пиляє дрова, боронує, коткує, звозить додому врожай.

Остання робота майстра — домашня електростанція: вітряк, генератор, який заряджає акумулятори, і, зрештою, напруга 24 вольти. Коли вимикали електроенергію, сім'я без світла не сиділа.

Один з винаходів — простенька і потрібна в господарстві річ — сівалка для буряка. Іде чоловік, котить возик з одним коліщам, з кошика випадають зернятка, пунктирно, на потрібній відстані. До речі, сівалка сподобалася односельцям і дехто вже запровадив її в себе.

У конструюванні Василю Порфировичу допомагав власний талант, досвід. Досягає успіху шляхом помилки і відкриттів. Одну річ міг конструювати кілька місяців чи кілька років. Займався цим у зимове застий, коли техніка стоїть на приколі, коли накошене й висушене сіно, зібрано врожай з городу.

Директор СТОВ "Савинці" Михайло Савлунинський так сказав про Василя Порфировича Кіянцю:

— Якби він зараз працював у нас, то помилки техніки великих клопотів не завдавали б.

Чому так сказав? Бо Василь Порфирович нині на заслуженому відпочинку. Проте часто виручає хуторян то технікою, то ремонтом телерадіоапаратури.

Д.П.

ІМ'Я

Ця жінка талановита, енергійна, добра. А їй 91 рік. І вона постійно в дорозі. Сьогодні виставка в Полтаві, незабаром в Краснограді, потім у Харкові. Її знають у різних куточках України, адже роботи Віри Сергіївни Роїк унікальні. Вона сама творить орнаменти, сама кладе на полотно, знає тридцять технік вишивання. Народилася в Лубнах. Тут, у пору далекої юності, коли треба було заробити на шматок хліба, почала вишивати. Чоловік-фрон-

ВИШИВКИ, ЩО ВСМІХАЮТЬСЯ

товик помер, живе вона в Сімферополі, а мандрує з сином Вадимом Михайловичем, який за фахом інженер-будівельник. Народився він 1938 року.

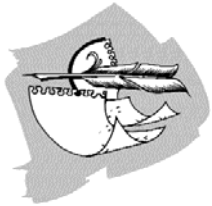
Віра Сергіївна радує земляків-лубенців своїми виставками. Вона любить Полтавщину, от і нещодавно побувала в Лубнах на святі міста. Свої роботи не продає, а переважно дарує музеям. Є вони й за кордоном, зокрема в Торонто.

Нещодавно повернулася з Туреччини, скільки нових вражень і пам'ятних зустрічей залишилося в душі!

Вишиває жінка переважно лівою рукою, бо у війну була контужена фашистською бомбою. До свого 90-річчя створила дев'ять нових робіт. Мовою ниток, що стеляться гладдю, хрестиками, мережкою, бабуся Віра розповіла там про своє життя.

Виставка "Український рушничок" мандрує від міста до міста. Мандрує зі світлом, добром і любов'ю. Ось панно "Свято врожаю" — здається, дуже просте, є тут соняшники, колоски, люди. Але чому ж вишивка наче усміхається? Чи не в цьому таємниця її таланту?..

Любов ПОНОМАРЕНКО, Полтавська обл.

Далекого 1961 року відомим тепер українським поетом Василем Симоненком було написано кількадесят віршованих творів, що стали класичною нашою спадщиною в царині красного письменства. Це, зокрема, такі, як "Чую, земле, твоє дихання", "Прощання Федора Кравчука, колгоспного конюха, з рідною хатою", "Варвари", "Прокляття", "Береги в снігу занімілі", "Дотліває холод мій у ватрі", "Моралісти нас довго вчили", цикл творів "Тиша і грім", низка епітафій "Мандрівка по цвинтарю", поема "Червоні конвалії", поема для дітей "Цар Плаксіє та Лоскотон", також чимало ліричних шедеврів про кохання, та де-що інше.

У грудні 1961 він написав кілька творів і серед них 14-го "Скільки в тебе очей..." і 26-го "Україно, п'ю твої зіниці".

Щодо цього останнього вірша, то у, можна сказати, поважному київському видавництві "Наукова думка" у книжці "Ти знаєш, що ти — людина" (упорядник В. А. Гончаренко, наклад 10 тисяч примірників), що вийшла нинішнього року, на сторінці 97 стоїть дата під цим віршем 26.12.1961, а на сторінці 138 під тим-таки твором, лише з назвою "Задивляюся у твої зіниці", дата — 1962. Книжка, очевидно, мала вийти найповніша — це помітно неозброєним оком з перших сторінок, а вийшла лише з претензіями на найповніше видання творів. Немає в ній ні прози, ні публіцистики, ні критичних заміток, ні листів, ні, тим паче, щоденника. Та й примітки, хай вибачать видавці, примітивні.

Можливо, це просто недогляд чи неувважність видавців, хоча для деяких читачів, мабуть, це не має суттєвого значення, для більшості це байдуже, але на істориків літератури подібне просто справляє прикре враження. Особливо, якщо йдеться про життя поета і його творчість. Адже нині вже написані та оприлюднені на шпальтах часописів спогади знайомих, колег, очевидців про те, що Василя Симоненка було в Черкасах жорстоко побито й це стало, ймовірно, причиною його ранньої смерті у 28-літньому віці у грудні 1963 року. Подейкують, за злочинною змовою тодішніх місцевих владців, а може, була і вказівка з центру. А хто ж про це скаже...? Лише тогочасні свідки... Вони ж не вороги собі...

Підтвердження цьому — самі поетові твори, рядки з поезій того часу, уривки зі спогадів, поетових листів і щоденникових записів.

Згадаймо хоча б отакі віршовані рядки із "Монолог маленького привида" ("Кипатий барометр"): "Моє життя потрошене, мов жито, Ціпами божевілля і злоби", "І кров моя червоно цебеніла У банку із рожевої руки", "І чорна ніч звелась в очах у мене", "Моїм убивцям у голодні вени Влили мою дитинно-чисту кров", "Розтоптаний жорстокістю нікчем". Це помста правдоборцеві за його відстоювання українських інтересів, а на той час за подібне "нагороджували" тортурями і знущанням, в'язницями і засланням.

Автор закликає в образі малого привида до боротьби з катами. Це не просто кати, а одвічний і підступний ворог, це "відгодована злість, і хитрість, і закута в броню брехня", це вузьколюб і куцоногі, які правлять світом. Хоч, як пише поет, у нього немає

«ОДІЙДІТЕ, НЕДРУГИ ЛУКАВІ... ДРУЗІ, ЗАЧЕКАЙТЕ НА ПУТІ»

страху за плечима, він з докором дивиться на світ і закликає спопеляти байдужі серця, а сліпоту й холопство проклясти. І хоча авторова печаль не має межі, він закликає нас "у відчаї не гнутися, А вибухати, як нові сонця!"

І він вибухає, бореться словом правди і свого синівського обов'язку перед Україною, перед рідною матір'ю. Якими б не були матері, які нас породили, ми їх не вибираємо, ми лише завдячуємо їм своєю появою на світ. Інша річ, які ми вдячні сини і дочки. І рідній землі також.

*Можна вибрать друга і по
духу брата,
Та не можна рідну матір
вибирати.*

Бо то вже буде чужа мати, як і чужа, не рідна Батьківщина. Це не вибирається. Це дано вищим смислом Природи. І від неї нікуди не дінешся. Хіба, відцуравшись рідної матері чи Батьківщини, станеш злочинцем, бандюгою. Прикладів більше, ніж удосталь.

Всі ці роздуми пов'язані у Василя Симоненка з майбутнім: "Щоб квітував на диво всього світу Козацький геніальний родовід!" Хоч:

*Ми винуваті, що міліють рі-
ки
І лисинами світять береги.
Що десь духовні лупляться
калі-*

*ки
І виростають ваші вороги.
Тут на думку спливають ряд-
ки великого поета Олександра
Олеса, написані ним у 1909 році:
Ми останні вже весла лама-
ли
І далекі були береги...*

*А над нами мушкети блищали,
І сміялися з нас вороги.*

Протягом століть та і в нинішні, здавалось би, вільніші часи щодо висловлення власних свободлюбивих думок, над Українським (в Основному Законі з великої літери — прим. М. В.) народом не просто сміялися, а його нищили фізично й духовно будь-якими засобами. Війни і голодомори, терори і переслідування, звичайнісінькі вбивства і постійні здирства, винищення і вигнання тощо — все це та багато іншого застосовувалося і випробовувалося на нас, українцях. Здається, у світі немає такого іншого народу, як наш, котрий витерпів стільки страждань і мук, горя і лиха.

*Уже народ — одна суцільна
рана,*

*Уже від крові хижіє земля,
І кожного катюгу і тирана
Уже чекає зсукана петля.*

("Пророцтво 17-го року")

Та завжди є застереження, все стверджується через "але":

*Коли б усі одурені прозріли,
Коли б усі убиті ожили...*

Згадуються мені часи закриття літературної студії, точніше, обласного літературного об'єднання імені Василя Симоненка в Черкасах 1972 року.

Для нас, молодих тоді літстудійців, хоча й не всіх — це добре відомо, його ім'я було мало не святом. Літстудійці збиралися на другому поверсі бібліотеки в редакції газети "Молодь Черкащини". Там висів праворуч на стіні портрет поета в рушнику, були книжки, лежали підшивки різноманітних газет. Ми читали кла-

сичні, модернові й свої твори, обговорювали їх у міру свого розуміння й освіти, читали власноруч підготовлені лекції з історії рідного краю, країни, розбирали, аналізували літературні течії, їхні школи чи то в Україні, чи в світі, намагаючись застосовувати тодішні критичні праці зі світової й вітчизняної філософії, філології, літературознавства тощо. Це була, принаймні для мене особисто, велика школа не лише літературознавства, історії чи філософії, а й школа життя...

Пересвідчився: багато добрих, освічених, щирих і працьовитих людей живе і творить як у цьому наддніпрянському місті, так і по всій Україні. Розумні й гарні бібліотекарки, дотепні художники, з широким світоглядом архітектори, веселуні-журналісти, тодішні початківці й "почарківці" поети, прості звичайнісінькі люди давали читати заборонені на той час рукописи, книжки, окремі вірші й щоденникові записи Василя Симоненка, різноманітні народознавчі, літературознавчі, філософські, історичні праці. Хто підтримував морально, порадою, втишенням заспокійливим словом... Усім нині і завжди буду я вдячний...

І от навесні, в одну з літературних п'ятниць нас просто не допустили в приміщення черкаської "молодіжки". Спочатку говорили, що, буцімто, десь немає

тися, одурені, можливо, прозріють, і "одійде в морок підле і лукаве", "пощезнуть всі перевертні й прибуду і орди завойовників-заброд". Хочеться дуже вірити в це пророцтво великого поета.

Пригадуються його вірші й думки про "цвинтар розстріляних ілюзій", "мільярди вір заритих у чорнозем", "міста-ренегати", поетових колег, ровесників, нині відомих людей у політиці і в літературі.

У щоденнику за місяць до відходу у вічність пише, що в Черкасах він став ще самотнішим, що ті, на кого він сподівався, "виявився звичайнісіньким флюгером", стали користуюцями... А скільки їх ("Нікчемна, продажна челядь, Банда кривляк для втіх..."), лакуз і хопувів ще тепер, разом із шовіністами, намагаються донизити наш народ і Україну?!

*Вони прийшли не тільки за
добром,
Прийшли забрати ім'я твоє,
мову.*

*Пустити твого сина
байстрюком.
З гнобителем не житимеш
у згоді:*

*Йому "панять", тобі тягну-
ти*

*віз.
("Курдському братові")
Василь Симоненко не зламався. Він дивився прямо правді в очі. І боровся до загибелі. І запівав це нам, якщо для нас нині суцільний він щось та означає.*

*Не заколисує ненависті силу,
Тоді привітність візьмеш за
девіз,*

*Як упаде в роззявлену моги-
лу
Останній на планеті
шовініст.*

Для нього, в його думках і творчості понад усе була Україна. Він щогодини, щомиті бився з чортами ("Ходить їх до біса на землі"). Задля України він жив. Окрім неї для нього не існувало авторитетів, нікого, особливо ж держав-монстрів:

*Хай мовчать Америки й Ро-
сії,*

Коли я з тобою говорю.
Мається на увазі США, що на захоплених землях знищеного тубільного населення ("Жиріє з крові змучених народів") сьогодні, під приводом пошуку терористів, бомбить вже іншу державу, при цьому там руйнується все, гинуть невинні люди. І Московщина. Історія завоювань нею інших земель і народів відома. Хоч є в нього і такі студентські вірші як "Завжди ми, Росіє, з тобою", але є й "Брама", де "Сотні літ наруга і тортури Мертвих повертають у гробах...", а сторожа (вже не при мечях) Нову жертву киде під мури З тряпкою брудною на очах, є й твір "47-й рік" про голод, "Українська мелодія".

Ось тому пише він у поезії "Де зараз ви, кати мого народу?", щоб "кати осатанілі" не забували ніде, що:

*Народ мій є! В його гарячих
ж и -*

лах

Козацька кров пульсує і гуде!
Будучи літературним консультантом, редактором видавництва "Молодь", працюючи над виданням книжки Василя Симоненка "Лебеді материнства", цю строфу, що починається словами "Ради тебе перли в душу сію, Ра-
ди тебе мислю і творю" не вдало-

ВІЛЬНИЙ ХУДОЖНИК, БЛАЗЕНЬ, СВЯТИЙ ЧОЛОВІК...

“...через багато років портрет Тараса Шевченка опинився на дуже номінальній банкноті. Його чуйністю можна розраховуватись з жебраками. Шевченко міг би тішитися.

Жебраки були і будуть завжди, навіть у найзаможніших суспільствах. Ще й тому, що завжди будуть ті, хто подаватиме їм. Яким очевидно є за що спокутувати...”

Влодко Кауфман

Нещодавно львівський художник Влодко Кауфман забавлявся у Києві. Виставив на оглядини перформенс “Технологія чуйності”. Ввічливий та уважний господар зустрічав гостей з капелюхом, наповненим мідяками. Пригощайтеся... “Знову якась маячня, коли почнеш малювати?”, — спитали б у Львові. У Києві Кауфмана знають менше. Тому й не питають. Ввічливі.

Вичитувати мораль убогому — “моветон”. Неписане правило гарних манер. Одного разу приятель, чоловік загострено нарцисистичний та сентиментальний, поділився враженням. Мовляв, спостерігає за одним жебраком. Холод, дощ... А той сидить, і нічого. Вже стільки років. І не хворіє, і зуби білі. Генетика? Чудо? “Білі” зуби dokonали нарциса. Він якось знітився, засумував... Навіть закаш-

Влодко Кауфман

фото О. Кулашметова

ляв. Не варто “суспільний” людині торкати “суспільне” табу. Здоровіша буде. Інша справа — митець. Він од природи аморальний. І безгрішний. “Колька” його не бере.

Чому Влодко Кауфман зацікавився образом жебрака... Мабуть, з тієї ж причини, що й Тарас Григорович. Естетичної. Здивованій публіці зізнався, що вже рік спостерігає за убогими. Підозрюю, що

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

для Кауфмана то був своєрідний “живий” перформенс. Йому було цікаво. І не треба звинувачувати художника у цинізмі. Думаю, він погодиться. Святий чоловік... Наразі цікавість марно не згинула. Відгикнулася у мистецькому перформенсі “Технологія чуйності”. “Картинами це важко назвати”, — відверто зізнався автор. А й справді: псевдофрески із напівзітертим образом Убогого далекі од складних античних технологій. Так само, як і від розкриття “технології чуйності”. То швидше гра. Її складно дібрати назву... У що грається Кауфман? У чуйність, цинізм, у чисте мистецтво, імітацію під Густава Клімта, насмішку над фарисейством... То швидше гра в гру. А Кауфман хто? Він з тих, кого Платон заповідав хоронити, як самогубців, поза огорожею цвинтаря. Вільний художник, блазень. Святий чоловік...

Уляна ГЛІБЧУК

МАЙСТЕРНЯ, ДЕ ТВОРИТЬСЯ АЛЬТЕРНАТИ-

Другий відкритий фестиваль-майстерня виняткового Кіно “Українські альтернативи”, незважаючи на серйозність засновників та актуальність, проходив дуже скромно, з 29 вересня по 2 жовтня в Будинку кіно. Метою фестивалю були огляд сучасних кінематографічних процесів, механізмів їхнього функціонування і, разом з тим, осягнення місця українського кіно в цих процесах та шляхів його розвитку. Невеликий додаток до назви фестивалю — майстерня, зумовив спрямованість його заходів: не тільки показ альтернативних фільмів, але й проведення “круглих столів”-обговорень.

На показах демонструвалося кіно Бельгії, Фінляндії, Польщі, Іспанії, Бразилії, Японії, України. Щоправда, фестивалю більше пасувало б назва просто “Альтернативи”, оскільки був представлений лише один український фільм “Цикута” (реж. О. Шапіро), який викликав досить неоднозначну реакцію. Парадокс, але українське кіно скоріше не показували, а обговорювали на “круглих столах” (“Кінокомедія в Україні”, “Національний фільм жаків”). Обговорюючи ці теми, незалежні експерти дійшли висновку, що з українською комедією нібито все гаразд (свого часу комедій було знято досить-таки велику кількість), хо-

ча багата українська народна сміхова культура майже не знайшла відображення на кіноплівці. Що ж стосується українського “фільму жаків” (умовно), то такого жанру у нас взагалі не існує. Мабуть, і не треба, оскільки жаху вистачає у нашому повсякденному житті. От у Бельгії, де немає серійних убивць, можуть собі дозволити знімати іронічні фільми на цю тему (“Людина кусає собаку”, реж. Р. Бельво).

Дуже позитивне враження залишилося від української анімації, показаної на відкритті фестивалю. Філософічність, іронічність, притчевість та злободенність мультфільму М. Ілленка, дійство якого безпосередньо стосується нашої минувшини і сучасності, — це те, чого вже давно не вистачає нашому кіно.

Серед представленого матеріалу можна відзначити справді альтернативні та небанальні фільми. У їх числі — фінський “Дорога в Емаус” (реж. М. Пьольонен — комедійно-драматична стрічка про шлях роздумів над сутністю життя, чимось подібна до “догмівських” фільмів фон Трієра), бразильський “Містерія про Заступницю” (реж. Г. Арраес — комедійна притча з елементами притаманного латиноамериканській культурі “магічного реалізму”), іспанський

“Мамі 100 років” (реж. К. Саура — сімейна драма, яка в алегоричній формі демонструє складну долю країни і народу, моральний розклад людини).

У рамках фестивалю утворилася нова організація — “Бюро української журналістики”, метою якої була оцінка задуму, концепції і роботи фестивалю, рівня організації, якості кінопрограми, а на додачу — спроба придумати назву “українському Оскару”. Великим плюсом фестивалю було названо наявність обговорень та можливість вільного висловлення думки. Суттєвим недоліком виявилася “далекість від народу”. Мабуть, єдиним джерелом інформації слугувала афіша на Будинку кіно, а глядачам, залюбленим у кінотвори, які дають поштовх думці і не належать до кінематографічної “попси” — годі було шукати квитків у касі: діяла система запрошень (можливо, тому зала для перегляду була зовсім незаповненою). Щодо “українського Оскару”, то найбільш вдалою визнано назву “Золотий дукач”, бо дукач — це центральна частина низки доброго намиста.

Закриття пройшло теж непомітно. Як зазначили організатори, оскільки це — фестиваль-майстерня, та ще й виняткового кіно, то, відповідно, все і відбувається

КІНОЗАЛ

без помпезності, притаманної всім комерційним, нібито мистецьким акціям. (Після цього здавався символічним показ американського фільму “Кохання зле” про важливість внутрішньої сутності, а не зовнішньої оболонки).

Анדרграундність фестивалю зумовлена не лише його спрямованістю, але й, як завжди, відсутністю фінансування. Тому “Українські альтернативи” (скорочено УА) іронічно називали “АУ” — як пошук зі свічкою людини, духовної особистості в наш прагматичний час, а відтак — крик про допомогу до можливих спонсорів. А незапланований виступ Вадима Скуратівського, який, передусім, звертався до присутніх журналістів, виявив ще одну страшну тенденцію: гине не тільки сучасне, але й майбутнє українського кіно — створено такі умови, що навчання на кінофакультеті знову припиняється.

Катерина ТАРЧЕВСЬКА

КЛУБ

КЕН — СОЛДАТИ КРАСИ...

Ідея Клубу Естетичної Непокори народилася біля котлованів хуторянських помпезностей. Градоначальники діяли на випередження. Маргінальна мрія обросла реальним архітектурним м'ясом — “діснейлендне капище” на майдані Незалежності. Перспектива майбутніх “рубок” згустила клуб у бойову елітну сотню. Саме таку кількість солдатів краси передбачає КЕН. До клубу ввійшли досвідчені професіонали в галузі археології, архітектури, мистецвознавства, музики, театру, кінематографії та журналістики. На установчих зборах обрали президента Клубу. Ним став художник та драматург Леся Подерв'янський, голова Ради КЕНу — архітектор Лариса Скорик.

Члени Клубу позірно відмежовуються од політичних партій та блоків. Тільки незалежна форма існування може детонувати громадський мускул на руїнах антиестетики. Андрій Курков, член КЕНу, натякнув, що “немає жодного пам'ятника, котрий би стояв вічно, особливо у нашій країні”. Складометри кольорових металів?

“Естети” провели прес-конференцію в УНІАН. Чітко сформулювали позицію: “Україні — естетичну непокору”. Образне мислення Подерв'янського намалювало непривабливу картинку. “Мерія міста поводить себе так, ніби вони на дачі чи віллі роблять євроремонт. Керуються власними пігмейськими смаками. Думка тарганів, себто нас з вами, їх не цікавить. Ми започаткували Клуб, аби дехто зрозумів, що Київ — не приватна дача, а ми не таргани”. Охрестивши Майдан “застиглою музикою Поплавського”, президент передав слово пані Скорик. Лариса Павлівна заповнила, що створення КЕНу не є “вигадуванням велосипеду”. Історія Києва знає багато прикладів, коли реакція громадської думки на божевільні проекти забудови історичної частини міста була вирішальною. “Ми платимо податки і хочемо мати певність, що наші гроші вкладуються в естетику, а не в помпезний ідіотизм”. Існує реальна загроза, що поспільство, об'ївшись антиестетикою, вже не матиме захисних реакцій. Перестане розрізняти “что такое харашо і что такое плохо”. “Внюхається”... Діяльність клубу не обмежиться лише архітектурою. Будь-які прояви бридоти не проїдуть повз увагу “солдатів краси”. КЕН цікавить усе — від “застиглої музики Поплавського” до національних заповідників у малих містах та проблем зоопарків. Президент Клубу запевнив: “З таким “звіринцем” нас до Європи не впустять”. Боляче дивитися на заграговані помешкання нещасних тварин, обклеєні “чесним” передвиборчим “фейсом” претендента на владу.

Через два місяці у Нью-Йорку святкуватимуть День Києва. Олександрів Омельченко вручать диплом “Українець року”. Це звання присвоїв йому Український інститут Америки. За вагомих вклад у розвиток культурного, духовного та економічного життя нашого народу...

Уляна ГЛІБЧУК

Засновник Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любов Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан, А. Погрібний, О. Пономарів, І. Юшук.
Комп'ютерна верстка:
Ірина Шевчук, Олег Бесський та Іван Сак.

Адреса редакції: 01001, Київ-1, завулок Музейний, 8.
Тел./факс 228-01-30. Е-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://www.prosvita.org.ua
Передплатний індекс 30617.
Видруковано з готових фотоформ на комбінаті

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

«ОКЕАН МРІЙ» ДЛЯ МОЛОДИХ І КМІТЛИВИХ

На фото — одна з найпопулярніших співачок. Впізнаєте?..

Вихід № 6–7 музичної газети «Океан мрій», присвячений прихильникам української естради, став щасливим для групи «Таліта Кум» та її солістки Юлії Міщенко, яка вважає, що «людина не може жити без мрій...» Саме в цьому номері видання в інтерв'ю із зіркою можна де-

тально дізнатися про всі подробиці життя-буття однієї з, на сьогодні, культових українських груп, яку мали нагоду зустріти і розпитати журналістки Олена Багрянцева, Марта Макушенко та Тетяна Чиж. А в наступних номерах обіцяють надрукувати роздуми Юлії Міщенко про ук-

раїнський і світовий фемінізм та наш національний комплекс меншовартості. Отже, «Океан мрій» інтригує і стимулює до подальшої уваги свого потенційного читача. А стимул уже закладено у попередніх випусках газети, бо таки ж вона є і цікавою, і професійною, думаю, що серед молоді — і популярною.

Звичайно, серед молодих, що люблять українську естраду, знають та цікавляться музичним життям у всіх аспектах і проявах та захоплюються музикою взагалі. Є в номері інформація всіх жанрів — інтерв'ю (як правило, ексклюзивні), аналітичні статті чи розвідки («Готика або темна музика України») на теми ексклюзивні, тобто досі не порушені в українських мас-медіа, інформаційні і навіть філософські повідомлення та роздуми, професійні рекламні іміджеві статті, що навіюють смак бажання побувати чи не бути у тих чи інших розважальних закладах. «Сторінка фана» сімома порадами виховує фанатів, окультурює це реально існуюче і, як правило, розхристане середовище. Побувавши у «Куточку розваг» (остання сторінка видання), я трохи засмутилася, бо на добру половину цікавих музичних запитань для кмітливих та ерудованих відповіді, чесно кажучи, не знаю. Але поліпшив мій настрій карикатурний шарж та фото у підрубриці «пофантазуй» із філософським підтекстом, який може зрозуміти лише той, хто професійно працює у нашому шоу-бізнесі: «Який там біс? Давай піар!»

І завершу я свій експурс у

світ «Океану мрій» словами класика, які стали мені відомими завдяки саме цій молодіжній газеті: в житті, як правило, більше інших досягає успіху той, хто володіє повнішою інформацією, — сказав чи написав Б. Дізраелі.

Думаю, що журналісти та

НОВЕ ВИДАННЯ

видавці газети «Океан мрій» мають усі шанси досягти значних успіхів у своїй справі.

Музичний оглядач

● Леся САМІЙЛЕНКО

Куди поділась Катя Чілі?

Він не вважає себе кимось на кшталт дволикого Януса, навпаки — впевнений, що це цілком природно: готуватися прийняти духовне звання і грати рок на бас-гітарі. Перше — вдень, під час занять у Вищому духовно-катехітичному училищі, друге — у вільний від навчання час. Майбутнього дядя і рокера по життю звати Михайло Гур'єв, він живе у провінційному містечку Чортків Тернопільської області.

РОК-ЗІРКА РАЙОННОГО РОЗЛИВУ

Райцентр теж може бути центром рок-культури. Місцева тусовка не розмінюється на різні одноденні течії, як-от джангл чи індастріалз, надаючи перевагу класиці — старий-добрий хард і рок-ен-рол. Плюс певні вкраплення неповторного західноукраїнського фольку. Решта все, як у людей: свого часу рокери билися з «клятими реперами», бритоголовими та іншими несвідомими елементами, які гамселять музикантів просто так — щоб довге волосся не носили. Групові з'ясування стосунків, які зазвичай закінчувалися кількома розбитими носами, зубами на асфальті, на щастя, вже кілька років не практикуються. Мабуть, представники молодіжних культур стали цивілізованішими.

А в ті часи, коли Мишко Гур'єв, він же Міхал, він же Дяк, збирав свій гурт «Фата-Моргана» — років п'ять тому — по-іншому було. «Патлатих», себто рокерів, навіть міліціонери вважали за потрібне образити — бо надто вже ці хлопці відрізнялися од традиційно причесаної публіки.

Приблизно у ті самі часи вчорашній петешник став першокурсником духовно-катехітичного училища. Колеги по «Фата-Моргани» разом із фанатами, що на той час уже з'явилися, нічого не могли второпати — чому це Міхал в дяки подався? І тільки втаємничені знали, що «в Гур'єва це серйозно». Бодай тому, що підлітком був помічником священика в місцевому римо-католицькому костелі, далі — солістом

його хору. У храмі свої довгі чорні кучері Міхал зачісував у скромний хвіст — становище зобов'язувало.

Після репетицій хору починалися рокерські — хлопці старанно молотили по ударних на радість собі і сусідам. Ті не цінували свого щастя і періодично нарікали, що надто голосно, мовляв. Ніби рок тихим буває... На останнє кишенькове «бамбо» — гроші (сленг) — ред., — що залишилося від купівлі уживаних інструментів, Міхал з друзями орендували приміщення на околиці міста — спеціально для музикування.

Далі був успіх у межах району — «Фата-Моргана» перемагала на місцевих фестивалях, давала сольники на одному з найгонорівіших майданчиків Чорткова — в клубі за-

— Нічого собі не заважає — пам'ятаю, хтось з вищого духовенства якось назвав рок «сатанинською музикою».

— Цікаво, чи чув він про християнський рок? На Заході у цьому жанрі створено цілу індустрію, а в нас про комерційний успіх такого напрямку говорити не доводиться. Та й взагалі про те, що рок дає прибуток. Ми більше для душі граємо.

— Зараз почнеться лірика.

— Не почнеться, уся лірика — на сцені, бажатьому, до речі, подобається.

— Надто дівчатам, яким присвячено пісню «Моя ти сіра та мінлива».

— Не дівчатам, а одній дівчині, Олені, з якою ми вінчалися минулого року і тепер чекаємо першої дитини.

ДЯК, ВІН ЖЕ РОКЕР

лізничників, гастролювала по району. Цілком серйозний гастрольний тур — хлопці клеїли афіші, публіка — від 10 до 50 — платила гроші за квитки, дарувала музикантам квіти і кричала «біс!». Особливо вдячним був сільський слухач — після концерту артистам навіть приносили макітри з варениками. Що дало привід одному місцевому виданню написати: «Фаті-Моргани» платять гонорар харчами». Хлопці тоді на пресу образилися: ми ж цілком серйозно працюємо.

ПОШЛИ РОКЕРА БОГУ МОЛИТИСЯ...

Але це ще не привід, аби взагалі відмовлятися од спілкування з журналістом. Доказом чого є ця розмова з рокером-дяком.

— Мишко, викладачі в училищі знають про твоє захоплення роком?

— Декотрі знають, декотрі — ні. У будь-якому випадку одне другому не заважає.

— Сім'ю на гонорари від концертів утримуєш?

— З музикою довелося тимчасово «зав'язати» — сама розумієш, що таке маленька дитина і чекання на неї. А родину прогнати можна не за рахунок мистецтва, займаюся приватним підприємництвом.

— Усе ж таки — що приводить релігійну людину у рок-музику?

— Мабуть, інакше було неможливо — це й привело. Взагалі-то, жахливий стереотип, що рок і віра в Бога — взаємовиключні поняття. Чомусь ні в кого не викликає подиву віруючий художник чи скульптор, а рокерам, виходить, не можна? Я виховувався у сім'ї, яка щонеділі відвідувала службу Богу — бо такі традиції і потреба. Музикою захоплювався з дитинства — спочатку до музичної школи ходив, екстерном перестрибнув з першого класу до третього, потім, щоправда, школу покинув. Дуже поважав групу «Кіно» і Джиммі Хендрікса. Років

ПЕРСОНАЛІЇ

у 16 мені купили справжню гітару, професійну. Тоді все й почалося — ми з друзями грали по весіллях і ресторанах. Між іншим, непогана професійна школа.

— Як ти потрапив до духовно-катехітичного училища?

— У середній школі я відверто нудьгував. Як і в ПТУ потім — віддали мене вчитися на кухаря, аби вчився. Професія потрібна, та не моя. Я співаю і грати люблю. В училищі це теж люблять, до того ж голос там ставлять — дай Боже. На сцені це теж придалося.

Звісно, можна надутися власним снобізмом і зневажливо говорити — мовляв, який там у вас рок у місті з 40 000 населення — суцільна самодіяльність. То й на здоров'я. Але за «фата-морганістів» можу поручитися — ці люди знають, що таке професійна музика. Ми навіть альбом записали — в домашніх умовах, але ж треба з чогось починати. Так, інструменти у нас не «ямахівські» і навіть не «роландовські», але достатньо якісні. І звук пристойний — струни для моєї бас-гітари мені аж з Нью-Йорка на замовлення привозили.

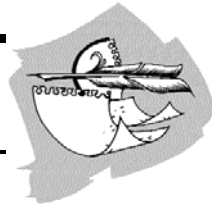
— Переконав. Що будеш далі робити — все життя розриватися між рокерською тусовкою і служінням Богу?

— Що буде далі, тільки Бог і знає. А служити йому можна і на рок-майданчику — чому б і ні? У наших композиціях, хоч і важкуватих, немає нічого, що ображало б християнську мораль.

Утаємничені кажуть, що Міхал має заповітну мрію — зіграти сольний концерт на руїнах середньовічного замку в Чорткові. І щоб навколо було темно, освітлення — тільки факели, а публіки — бодай кілька сотень. Чомусь здається, що ця мрія колись та збудеться — Бог допомагає романтикам.

● Людмила ПУСТЕЛЬНИК

P.S. Недавно Михайло Гур'єв став батьком

Микола КАРПЕНКО

І УСМІХНЕТЬСЯ ЛІТНІЙ ЧОЛОВІК

Останній місяць теплої зими
в холодну весну звільна переходить...
Та хміль весняний
все ж таки забродить
в березах юних;
і заб'є крильми
весняний птах
у небі понад ними,
і молоком запахе із левад...
Город зітхне,
воскресне раптом сад,
і вишняки озвуться позивними!..

І в тілі теж немов забродить сік —
той хміль беріз, що в небо зашуміли, —
і оживе, і стрепенеться тіло,
і усміхнеться літній чоловік...

Одним ланцем давно ми скуті —
ланцем, протягнутим з війни...
Вертаєм дати призабуті
з минушини, із давнини.

Нам є з тобою що згадати,
над чим подумать, помовчать,
всміхнутися і заридати,
і, як від болю, закричать.

Отим німим беззвучним криком,
коли й сльоза не помага...
Минув наш вік з двадцятим віком.
Дорогу тінь перебіга...

Де наша стежка до спасіння?
Де слава наших поколінь?..

Взаємного нерозуміння
на душу нам лягає тінь.

Вертаєм дати призабуті
з минушини, із давнини...
Одним ланцем давно ми скуті —
ланцем, протягнутим з війни...

Там жодну ланку не порушить —
ми в тім любов'ю присяглись.
...Колись той ланець нас задушить,
або врятує нас колись...

Там, де Славути горнеться до кручі,
ряд осокорів стали на горі...
Вже много літ пливе повз них Ревучий —
його вітають велетні старі.

Вони вітри північні переймають,
щоб затишком наповнилась гора,
вони корінням береги тримають,
а руки простягають до Дніпра.

Все тягнуться, кремезні й білокорі,
до славної-преславної води —
поспівчувати й допомогти у горі
та відвернуть хоч крихітку біди
від хворого Чорнобилем Славути...

В них, осокорів, пам'ять ще жива,
як можна було з хвилі зачерпнути —
посмакувати з пригорщі питва...

Вони її, ту пам'ять, зберігають,
бажаючи Ревучому добра, —

і віти, наче руки, простягають,
і горнуться, і линуть до Дніпра.

Предок наш здавен звивав до лану —
не в сусіда відвойовував харчі:
правітчизну нашу — Оріяну —
населляли орії чи орачі.

Землеробству і дітей навчили —
потяглася борозна за виднокруг!..
Для роботи коней приручили,
а ще винайшли і колесо, і плуг.

То вже згодом, із чужої волі,
як несите налітало вороння,
предок плуга залишав у полі —
і для битви переучував коня.

Знав: наука — і одна, і друга —
хліб дає йому, з неволі вируча...
Так і жив — поміж меча і плуга,
поміж плуга хліборобського й меча.

Пригадаєм давай та й по многих літах
те найперше побачення наше...
Мене доля носила по далеких світах,
твоя доля складалась інакше.

Чом не стрів я тебе, як додому вернувся
у шинелі солдатського крою?..
Ти дісталась комусь...

Я дістався комусь...
Розділило життя, як горою.

Вже здавалось, навіки покласься межа —
не порушить і не розорати...
Але ж я не чужий,

але ж ти не чужа
тій стежині від клубу до хати!

І спішила вона, і спиналась вона
поміж нас на ту гору високу —
і вступалась стежці земна далина,
і потроху скорялась щороку.

Як зв'язківець отой, що розриву шука
і знаходить на кабельній ниті, —
так шукала вона, та стежина легка,
двох людей на широкому світі.

І знайшла, і звела та й по многих літах,
пригадала побачення наше, —
хоч носило мене по далеких світах,
а тобі повелося інакше.

І зітхнула вона. І лягла нам до ніг.
І прослалась у рідне роздолля...
На стежині отій — наш святий оберіг,
все, чого напропорчила доля.

Хай міняється світ, хай бунтується світ, —
будем вічно її пам'ятати,
Аріаднину нить із клубка наших літ —
ту стежину від клубу до хати...

Якби не той багрянолиций празник,
якби ти не зустрілася мені, —
і вогнище давно б моє погасло,
і попіл засинів би на вогні.

І не прибігла б стежечка до стежки,
холодним буднем видалось життя,
і дотлівали б, ніби головешки,
в душі моїй пригаслі почуття...

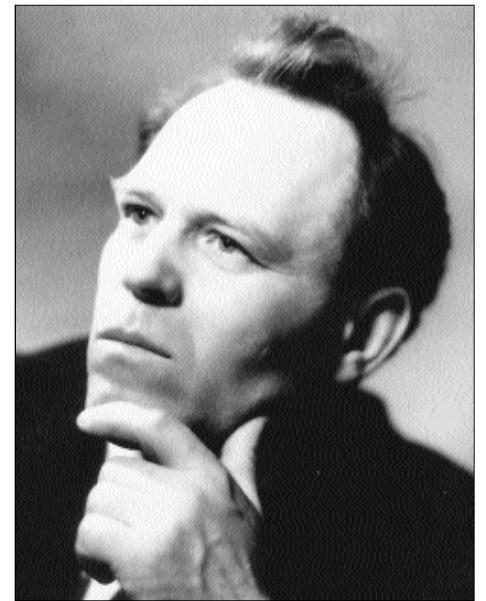
ЕКСПРОМТ

...Я поглядом провів тебе до хати,
я задивився на твою ходу,
на тебе всю, стрімку і молоду,
яку мені, на щастя чи біду,
судилося зустріти і покохати...

Живи, лебідко, радуйся і йди
Назустріч дню, де сонечко не в хмарі,
і хліб любові розділи у парі
і сіль, і кухоль чистої води...

Колись навколо каменя-чурила
святий вогонь збирав сім'ю-рідню —
і жив там Чур, як добрих духів сила,
як оборонець роду і вогню...

Із віку в вік так проростає правда,
і не лишать батьківських осель

весни й життя богиня — ніжна Лада,
бог місяця й кохання — добрий Лель.

До дівчини з тієї хати,
що віддалилась у світі,
яким ще словом обізватись,
якою пам'яттю дійти?

З якого кликають сновидіння,
з яких надій навиглядають
те передим'я-поосіння?
Хіба згадать і заридать...

Одне лиш знаємо: то ми,
то ми були таки насправді —
найпершому цілунку раді
із повоєнної зими!

Як треба мало на землі:
якоїсь скромної події,
та поцілунку, та надії —
щоб серце квітнуло в теплі!

Як треба мало й для жалю,
коли втрачаємо усе це —
і серця не дозветься серце,
аби сказати йому: люблю!..

Отак від щастя до біди —
як треба дивовижно мало:
учора квітло й раювало,
а нині — жаль і холоди...

А там і літо осені:
а там і знову до зими —
звідкіль і починались ми,
моя любов, моя надія!

...До дівчини з тієї хати,
що віддалилась у світі,
яким же словом обізватись,
якою пам'яттю дійти?..

Пізнім віком своїм не хвались:
Добрий сміх — не за вітром полова...
Світло й мудро звучав він колись
на гарячих вустах твого слова!

А пісні, а та ніжна струна,
що в твоєму рядку оживала, —
чи сама обірвалась вона,
чи зажура її обірвала?..

Загойдало буденне й дрібне,
збило з курсу мою бригантину...
Тільки вгледів я зірку єдину —
і вона врятувала мене!

І вона повернула мені
і моему вже пізньому віршу
почуття, що їх знають пісні,
і в піснях тих струну найніжнішу...

Поклонюсь небесам і зіркам —
вічній схованці блискавки й грому:
я тебе і себе відшукав,
щоб з'єднатись в сузір'ї одному!

там для кожного місця стає,
там часу вистачає розмові,
а усмінене слово моє,
якщо й плаче, —
то плаче з любові...

З того далекого 1968 року Микола Олексійович запам'ятовується дуже заклопотаним, — він тривалий час переживав, що тодішнє керівництво Спілки не зважило на його прохання і надало йому лише однокімнатну квартиру, де не було місця для великої книгозбірні, тому й змушений був виділити для неї кухню. Усі ми, найближчі сусіди, співчували йому і намагалися хоча б чимось допомогти, адже він відмовився від плити кухонної і хоча ходив обідати до їдальні, що містилася неподалік у Міністерстві сільського господарства, постійно перебував під загрозою погіршення здоров'я.

А то бачу, сусіда наче просвітлив, запросив мене до себе і каже, що хоче подивувати, але з єдиною умовою, щоб я був уважним слухачем. Микола Олексійович читав:

*Дош, іде в Сант-Яго
Темненької ночі.
Сон-цвіт сріблом волохатим
голий місяць оторочив...*

Я відразу здогадався, що це переклад вірша Федеріко Гарсія Лорки "Мадригаль містив Сант-Яго". Далі звучали "Співанка про Богородичку-мореходочку" та інші вірші галицького циклу. Пригадую, як приємно вразила мелодійність мови, витонченість образів, особливо галицизми: "Ходімо тихонько берегом до броду", "Штири воли, як соколи", "Несут шкляні голубойки", "Ходіте, легіні, із гір і з долин" та інші. Коли Микола Олексійович закінчив читати увесь цикл, я привітав його із творчим успіхом. Потім він запитав: "Як вважаєте, Олесю, ви ж галичанин, чи виправдані тут вживання слів галицької говірки?" Мені було приємно, що такий авторитетний майстер радиться зі мною, молодим письменником, і я, звичайно, висловив своє цілковите схвалення. "От бачите, а дехто із моїх колег цього не розуміє, кажуть, що це може принизити мистецький рівень перекладу, — сказав наостанку Микола Олексійович.

На його робочому столі, на підвіконні, на стільцях, та, власне, скрізь в кімнаті лежали рукописи, верстки. Тоді він жив передчуттям виходу у світ одностомника лірики Лорки у видавництві "Дніпро". Поява цієї книжки, як і одностомника творів Й.-В. Гете в серії "Шкільна бібліотека" у видавництві "Молодь", де було вміщено знаменитого "Фауста" у його перекладі, стали небуденною подією в літературно-мистецькому житті кінця 60-х років. Сотні, тисячі студентів, викладачів, літераторів, журналістів відкривали для себе великих письменників європейської літератури, завдячуючи Миколі Лукашеві. Для нас, тодішньої творчої молоді, це дорівнювало ще одному інституту майстерності поетичного слова.

У ті роки в нашому будинку мешкало близько тридцяти письменників різного віку, різних обдарувань, різних характерів. Одні місяцями не з'являлися на людях, інші щодня в пообідню пору, а ще частіше — надвечір'я збиралися у парку Слави і, рушаючи улюбленим маршрутом — алеями, доріжками, простували до оборонних стін Києво-Печерської лаври, де у затінку дерев гомоніли. Там часто можна було зустріти Миколу Лукаша, Анатолія Костенка, Василя Бережного, Валентина Лагоду, Євгена Гуцала, Михайла Рубашова і багатьох нині сущих. Микола Олек-

сійович умів цікаво розповідати і, як справжній інтелігент, терпеливо, уважно слухати, ніколи не перебиваючи співрозмовника. А вже після виключення зі Спілки його все частіше можна було побачити самотнього біля будинку чи десь на алеях парку, а то й біля Дніпра. Він завжди охоче ділився своїми думками про мої поетичні чи прозові твори, цікавився, як працюється, як дружина, діти.

написати свої спогади про доброго і завжди привітного сусіда. Та й уся наша родина пишалася знайомством із видатним майстром слова і мужньою людиною, яка подала голос на захист Івана Дзюби та інших правозахисників у страшні часи тоталітаризму.

Як інтелігент, Микола Олексійович умів щиро, по-справжньому радіти творчому успіхові інших письменників, митців. Він, для

перетворювалися на години. Якось ми розмовляли з ним на цю тему, відчувалося, що він і не скаржиться (молодих можна теж зрозуміти), але завжди якось тяжко зітхав, похитуючи головою: "На жаль, Олесю, я і нині не зробив те, що запланував собі..."

Ще більше часу відбирали приховані недоброчинці, які надсилали свої брудні анонімки. Було немало й таких, з якими Ми-

мав у двері то до "петлюрівця", то до "бандерівця", погрожуючи всім розповісти, хто ми є насправді, і нині він ще має нахабність, зустрівшись на вулиці, вітатися чи починати розмову про те, який у нього геніальний земляк і як він шанував його... Нехай Бог буде йому суддя.

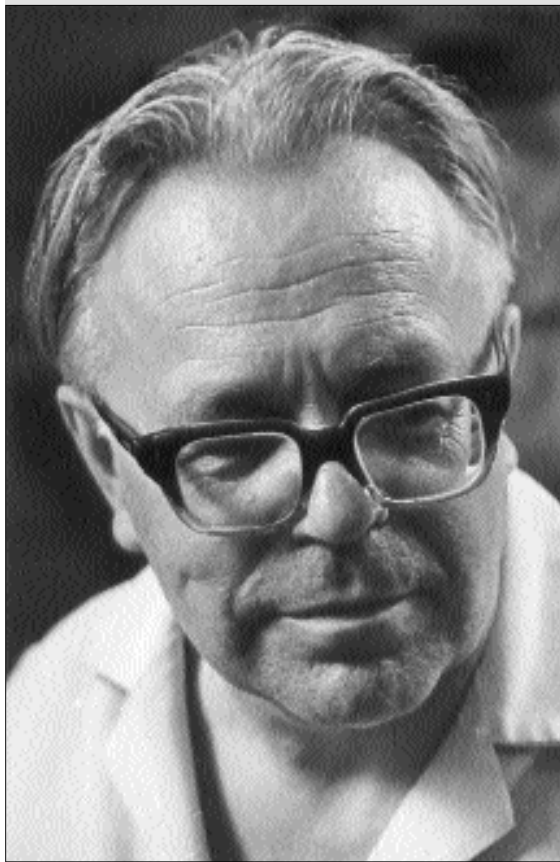
В останній рік життя здоров'я Миколи Олексійовича дуже погіршилося, із виразу обличчя було видно, як йому погано. Стривожилися друзі, колеги, радили чимшвидше лягти на обстеження. У той час і я нездужав, готувався до операції та все ж, домовившись із лікарем, поїхав у інший кінець міста і провідав Миколу Олексійовича в лікарні. Він лежав на крайньому ліжку біля стіни і йому було важко повернутися. Бачачи, як він страждає, я не стомлювався його зайвими запитаннями, але він сам поцікавився моїм здоров'ям, побажав успішної операції, сказав на прощання: "Не падайте духом, Олесю!" І не думалося, що то наша остання зустріч. Наступного разу я вже їхав до Миколи Олексійовича на цвинтар. Там зібралися рідні, друзі, колеги, щоб пом'янути його. Щирі сердечні слова говорили Григорій Кочур, Дмитро Паламарчук, Євген Сверстюк і ще хтось, не пригадую. Я говорив від імені сусідів з нашого будинку. Мабуть, тільки тоді ми всі відчули, якої непоправної втрати зазнала українська література, наша культура, увесь український народ.

Проминуло небагато часу і в квартирі № 31 з'явилася сестра Миколи Олексійовича Парасковія. Вона часто заходила до нас, бідалася за долю квартири, яку тодішній профком вирішив надати іншому письменникові. І тут виникла проблема: куди примістити велику книгозбірню, меблі... Як і друзі, колеги небіжчика, я підтримував ідею створення меморіальної квартири Миколи Лукаша. Одначе ніхто з тодішнього керівництва Спілки не пристав на таку думку, мовляв, музей треба буде відкрити в будинку в Кролевці на Сумщині, де народився письменник.

Переконавшись, що квартира незабаром матиме нового господаря, Парасковія Олексіївна ще більше розхвилювалася, щовечора приходила до нас, запитувала: "Що робити з книгами? Комісія з творчої спадщини радить найкраще передати книгозбірню науковій бібліотеці". Тоді я, працюючи редактором поезії у видавництві, не міг чимось зарадити у такій важливій справі. Свою допомогу виразив в іншому. Побачивши, що майже на всіх книгах немає ні факсиміле, автографа, ні будь-якого знаку, що вже сприяло б їх розпорощенню у майбутньому, порадив замовити у майстерні печатку "Книгозбірня Миколи Лукаша". Невдовзі така печатка була виготовлена і вже наприкінці першого дня сестра прийшла до нас, показуючи сині від пасти руки: "Ой і багато тих книг у Миколі..." Це була нелегка праця, але саме завдячуючи їй, тепер кожна книжка засвідчувала, що то його власність.

Віриться, із часом стане легше жити в незалежній Україні, про яку так мріяв Микола Олексійович, стане заможнішою наша держава і достойно буде вшановано одного з найталановитіших майстрів українського слова, буде опубліковано всю його спадщину, з'являться вулиці, школи та бібліотеки, названі його іменем.

МИКОЛА ЛУКАШ, МІЙ НАЙБЛИЖЧИЙ СУСІДА

Думається, кожен, кому пощастило спілкуватися з Миколою Олексійовичем Лукашем, і досі перебуває під впливом теплопогляду його привітних очей, притишеної, але досить виразної і приємної для слуху його мови. Ще під час навчання в університеті чув немало цікавого про нього від старших колег і викладачів як про унікального, талановитого перекладача, а ближче познайомився тільки влітку 1968 року, коли сама доля зробила нас найближчими сусідами в щойно зведеному будинку Спілки письменників України по вулиці Суворова, 3. Відразу хочу сказати, що ми дуже поважали один одного, але разом з тим не належали до кола найближчих друзів. Знаючи, який дорогий час у Миколи Олексійовича, я намагався зайвий раз не турбувати його, то того ж ми і так часто бачилися. За двадцять років тих зустрічей і розмов у нас було стільки, що можна написати цілу книгу, та, зважаючи на різні причини, розповім наразі тільки про декілька епізодів.

Якось до мене загостювали брати Григорій і Ярослав, і трапилося нагода познайомити їх із Миколою Олексійовичем. Довідавшись, що Григорій — інженер-будівельник і очолює реставраційне управління у Львові, він одразу заговорив про унікальність цієї роботи за нинішніх умов, адже треба зберігати хоч те, що доля нам залишила. Микола Олексійович щиро радів і Ярославу-кінорежисеру, з похвалою відгукувався про його фільми "Хліб дитинства мого" і "Данило — князь Галицький", а згодом не раз запитував мене, над яким новим фільмом він працює, навіть підказував цікаві сюжети для сценаріїв, радив екранізувати українську класику.

Як то буває у сусідів, ми часто заходили один до одного, щоб позичити необхідну книжку, довідник, словник чи в господарських справах, не раз дивилися по телевізору передачі про футбольні зустрічі, а Микола Олексійович був щирим, справжнім уболівальником. У перервах розмовляв він із моїми синами, цікавився, як вчаться, підтримував перші успіхи Ярослава у малюванні. Микола Олексійович переживав разом із нами, коли наші хлопці пішли служити до війська і радів їхньому поверненню додому. Завжди він умів знайти потрібні сердечні слова, якими прихилив до себе моїх синів, врешті вони могли б самі

прикладу, одним із перших привітав мене в 1968 році із виходом роману "Грань", який наступного року перевидали в СІІА, також із появою моєї статті "Собори душ людських" про роман Олеса Гончара. Коли мене звільнили з посади відповідального секретаря газети "Літературна Україна" і я розповів йому, як це брутально було зроблено після вказівки із ЦК КПУ на президії правління Спілки письменників України, він поклав мені руку на плече, по-батьківському став заспокоювати: "Олесю, не переживайте, ви вчинили правильно і мужньо. Ви нині серед п'яти критиків, які першими сказали правдиве слово про Гончарів "Собор", це — виклик системі. Проминуть роки і ви будете пишати своєю статтею. А робота знайдеться..." Все так, тільки влаштуватися на роботу було дуже важко і ходив я серед безробітних до 1984 року.

Декілька слів про умови. Нелегко працювалося Миколі Олексійовичу, і не тільки тому, що жив він у постійній матеріальній скруті, мешкав у тісній однокімнатній квартирі, де навіть кухню "окупували" книжки. Часто і знайомі колеги відбирали у нього багато дорожнього часу, я вже не кажу про молодих неофітів, які без попередження просто з'являлися на порозі, вимагаючи виділити для них хвилину-другу, що, зрозуміло,

кола Олексійович не хотів бачитися, а особливо у своїй квартирі. До нашого будинку навідувався часто і так звана кололітературна братія, що звикла до єдиного — добре випити за чийсь рахунок і годинами марнувати час пустими балачками. Внаслідок до мого сусіда один колись його землячок. Довго терпів його Микола Олексійович і врешті перестав відчиняти для нього двері. Непрошеному гостеві не сподобалася така переміна, — наступного разу приходив на підпиту і після безуспішного гримання у двері, став погрожувати: "Лукаш, відчини по-доброму, а то я всім розкажу, хто ти є. Чуєш? Я знаю, що ти вдома, я бачив світло у вікні..." Двері, звісно, не відчинялися, і тоді на весь поверх лунали непристойні, лайливі слова, погрози: "Ах ти, петлюрівець... я тобі ще устрою". Одного разу я присоромив цього нахабу, вимагаючи, аби він залишив у спокої Миколу Олексійовича. Але той прибрлуда тільки зрадів моїй появі і став горлати ще голосніше: "А, так ти тут живеш, бандерівець?! Ану впусти, зараз я з тобою поговорю".

Згодом Микола Олексійович сказав, важко зітхаючи: "Дарма ви заговорили з ним, тепер він і вам не дасть спокою". І справді ще не раз появлявся той чоловічок на дев'ятому поверсі, по черзі гри-

В ІМ'Я ІДЕЇ

Наші й чужинські етносоціологи, етнографи, демографи найчастіше описують українців (як цілість, як націю) неквапливими, мрійливими, незлобливими, довірливими, прихильними до чужинців, помірно роботязкими, терплячими, толерантними. Кажуть, що завдяки цим рисам ми вижили після нищівного вторгнення монгольських орд хана Батия у 1240 році на нашу середньовічну Батьківщину — Київську Русь-Україну. Інші кажуть, мовляв, вижили то вижили, але натерли великого мозоля на потилиці від чужинських ярем (монгольських, татарських, литовських, польських, австрійських, угорських, а найбільше — від московитських), тому так повільно оживаємо тепер, коли, на решті, виборили самостійність, державну незалежність. Усі ці описи можна сприймати на віру і навіть під оглядом серйозного наукового обґрунтування, але тільки у вимірі нашої багатомільйонної спільноти, але аж ніяк не у відношенні до численних особистостей, які, хоч і складали меншість нації, але були її "моторами", її пробивною силою, будителями від колоніальної сплячки.

Тут ми знайдемо гарячі натури, самовідданих подвижників, гнівних звинувачувачів, хоробрих лицарів, полум'яних промовців, глибокодумних філософів — тобто таких, що аж ніяк не вписуються в типовий портрет типового українця. Не знаю, хто більшою мірою допоміг нам вижити за ці 750 років (1240—1990) невинної борні за національне буття, — чи некваплива, неповоротка маса більшості, чи ці полум'яні, несамовиті одиниці-генії. Можливо, одні були базою, а другі надбудовою, що й надало нам феноменальної стійкості на цій відкритій усім вітрам історії благодатній землі.

Яскравою ілюстрацією може бути минуле двадцяте століття. Тепер багато трагедій розкрито, але ще не всі. Нація було поставлено на грань зникнення, але вона вижила! Сталося диво. Після усіх пережитих жажів сьогодні Україна є державою, в якій кількісно питома вага громадян корінної нації (близько 80%) є найбільшою серед інших держав на європейському континенті. Істинно пророчі слова сказав Тарас Шевченко: "Вона знову оживає і сміється знову!"

Хай ми не такі проворні, як наші сусіди в Європі чи деінде, але наші провідники на терені праці й інтелекту значно компенсували цю рису своїм гуманізмом. Часто Господь посилає цим подвижникам праці ще й довгий вік, як-от видатному вченому і духовному пастеру Іванові Огієнку, який аж у 58-му віці прийняв спочатку чернечий постриг під ім'ям Іларіона, потім був хіротонізований на єпископа, підвищений до сану архієпископа, а відтак і до митрополита. Він прожив 90 років (1882—1972). Здавалося б: що можна зробити видатного в сані архієрея після 58-ми років, тобто на порозі старості? Адже

ЕПІСТОЛЯРІЯ МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА ОГІЄНКА

(З приводу публікації його листів за 1907—1968 роки)

це час, коли треба більше відпочивати, ніж працювати. Тим часом, у випадку з владикою Іларіоном Огієнком сталося так, що найбільше подвижництво у праці він продемонстрував між 60-ма і 90-ма роками життя. Сталося так тому, що перед посвятою себе Церкві він понад 40 років, з ранньої юності, готувався нести свого важкого хреста в сані архієрея. Він був упродовж кращих літ молодості цілком світською людиною, займався науково-дослідною, педагогічною працею, був членом Уряду УНР. Він здобув належні академічні кваліфікації — доктора філософії та професора, і навіть пізніше на титулах своїх книг з богослов'я, догматики, історії Церкви ставив після свого архієрейського імені "митрополит Іларіон", в дужках — "проф. д-р Іван Огієнко". Не часто духовні особи ставлять після своїх освячених імен суто світські регалії. А Огієнко ставив — і в цьому він був оригінальним, як і в багатьох інших речах.

А коло його інтересів було правді гідним енциклопедиста. У передмові до рецензованої книги перелік його професійних і громадських звань займає мало не цілий абзац: "Єрарх Української Православної Церкви, перекладач українською мовою Святого Письма, відомий учений, педагог, публіцист, архівознавець, книгознавець, бібліотекознавець, бібліограф, бібліофіл, визначний державотворець доби Директорії, член Уряду УНР в Україні й на еміграції, громадський діяч, поет, драматург, редактор, меценат, видавець, науковець-філолог і філософ". Від себе додаю: це перелік тільки основних напрямів його діяльності. Коли ж звернути погляд у бік його богословських зацікавлень, то можна перерахувати не менший абзац його духовних професій, хоча б найважливіших: основна богослов'я, гомілетика (мистецтво церковної проповіді), апологетика (корпус доказів про буття Бога й істинності християнського віровчення), біблійна історія, історія Вселенської й Української Церков, патристика (святі отці Ранняї Церкви), літургіка, канонічне право, церковна археологія, катехізис, монахознавство, герменевтика (правила пояснень священних догматів). Хай не в усіх цих богословських предметах митрополит Іларіон зробив якісь великі відкриття (адже богословським наукам близько двох тисяч років, і основні постулати вже досліджені), проте дивом є вже сам факт, що він у своїх письмових працях і усних промовах та проповідях безпосередньо торкався цих предметів. Тобто він був фахівцем у кожній з них і мав судження професіонала, а не аматора.

Україна відкрила Огієнка тільки після проголошення незалежності. До 1990 року його ім'я було під суворою забороною. Лиш у деяких замовлених ЦК КПУ й КДБ книжках його згадували в неймовірно лайливих словах і прокляттях. Воно й не дивно: митрополит Іларіон був не просто емігрантом, а видатним емігрантом, натхненником боротьби всіх порядних українців проти комуно-большевицького режиму. Він подавав свій голос правди спочатку з Польщі, Австрії, Швейцарії, а з 1947 року й до кінця життя — з Канади. Природно, що провідники комуністичної ідеології в Україні не могли інакше, а тільки лайкою, характеризувати Огієнка. Він-бо був ім особливо ненависний, бо знав їхнє нутро, аналізував їхню чорну природу як мудрий учений, досвід-

чений політик і проникливий християнин.

НАСЛІДКИ ПОДВИЖНИЦТВА

На терені ідей в Україні упродовж останніх десяти років сталися справді корінні зміни, якщо після такого несамовитого відкидання Огієнка і його праць ми сьогодні маємо низку вчених, які спеціально досліджують колосальну спадщину цього діяча. Про нього захищено докторські й кандидатські дисертації, написано з десяток грубих книг, сотні статей і есе. Автор цих рядків чи не перший в Україні написав до 110-річчя від дня народження Івана Огієнка велику, на цілу спальт, статтю в газеті "Літературна Україна" (16 січня 1992 року). Мені тоді були погрози; на письмовому столі на місці моєї праці я знаходив анонімні записки з обіцянками помсти за написання статті "про фанатика і мракобіса". Тепер я можу пишати, що з тієї статті фактично почалося українське огієнкознавство у нас в незалежній Україні. Дякувати Богу, більшість дослідників Огієнка, які за цей час написали грубі книги й дисертації, не обходять увагою цієї статті як першої об'єктивної публікації про нашого подвижника.

І ось напередодні 120-ї річниці від дня народження Огієнка з'явився том його епістолярної спадщини за шість десятиліть — з 1907 до 1968 року. У підготовку кількох сотень опублікованих у книзі листів доклали великої праці вчені кількох академічних інститутів Національної Академії наук України, Державного комітету архівів України, Науково-дослідного інституту архівної справи та джерелознавства. Їхні прізвища зазначені на звороті титульного аркуша цієї великої книги, яка має солідний формат 60x84/8, надрукована на гарному білому папері і добре оформлена з дизайнерського та друкарського погляду. Правду кажучи, для мене сам факт виходу у світ листування Івана Огієнка є великою приємністю і не меншою дивиною. Бо я бачив усі ці стоси листів у Вінніпезі 1989 року, в архіві нашого великого пастиря. З січня до червня 1989 року я викладав історію українського мистецтва в Альбертському університеті в Едмонтоні як запрошений професор. На весняні канікули вилетів з Едмонта на Вінніпег (7—11 квітня 1989 року), щоб вивчити поближче творчість знаменитого скульптора Леоніда Молодожанина, про якого починав тоді писати монографію. Мешкав я при українській православної консисторії, часто зустрічався зі священниками і його блаженством митрополитом Вінніпезьким і всієї Канади Василієм Федаком. Владика Василій подарував мені канадське факсимільне перевидання Острозької Біблії 1581 р., а коли довідався, що я земляк митрополита Іларіона Огієнка з Житомирщини, сам особисто, в супроводі священників Степана Ярмуса, Тимофія Міненка і відомої громадської діячки Анни Фігус-Ралько повів мене у своєрідне Огієнкове "святее святе" — у приміщення, де зберігався його архів. З того квітневого дня 1989 року я виніс уявлення, що титанами праці були не тільки блаженний Августин з його колосальним трактатом "Про місто Боже", Тома Аквінський з його "Сумою теології", Мікельанджело Буонароті з його розписами Сікстинської капели, Іван Франко з його ста томами творів: титаном праці був і Огієнко!

ДОСЛІДНИКИ

МОЖУТЬ РАДІТИ!

Тоді у Вінніпезі я не міг повірити, що ця його рукописна спадщина, а особливо його епістолярія, колись потрапить в Україну, а тим більше буде в найближче півстоліття видана. Але саме так сталося. І ось перед нами — том його листів. Починається він з листа 25-річного студента Київського університету святого Володимира Івана Огієнка до професора Миколи Сумцова від 2 лютого 1907 року з проханням позичити йому працю Сумцова про видатного релігійного діяча України XVII ст. Йоанікія Галатювського, бо й він, студент Огієнко, пише роботу про Галатювського. А закінчується том листом митрополита Іларіона Огієнка (з приписом: "Кличу Боже благословення на всіх вас і на вашу працю — ваш постійний богомолець") до Управи вінніпезького товариства "Волинь" з проханням "зайнятися опікою фондів моїх праць (а разом з листом було 13 великих рукописів книг, назви яких митрополит перераховує в цьому листі. — Д. С.), виданих Видавничою комісією, Ініціативним комітетом і Товариством "Волинь".

І це знаменом, що початок і кінець епістолярії Огієнка — по суті про те саме: про науку, про знання, про Україну. Покликання цієї людини не змінилися за шість десятиліть. Він збирав духовний врожай по зернині, і за довгий свій вік назбирав цілі засіки доброго духовного хліба.

Звичайно, у томі є багато листів іншого змісту, поза наукою, поза богослов'ям. Тут і актуальні політичні питання в роки, коли Огієнко був членом Уряду Симона Петлюри, тут і нагальні, гострі питання влаштування побуту вояків Армії УНР у Польщі в перші роки еміграції і багато-багато іншого. Навіть важко охопити в думці коло тих проблем, які хвилювали Огієнка упродовж його довгого життя. Листи, щоденники, спогади видатних особистостей тим і цінні, що вони дають повноту подій, завершеність процесів — подібно до того, як ма-

ляр картини за допомогою лесировок вимальовує дрібні деталі, що надають творові завершеності і краси.

Українська епістолярія і мемуаристика досить бідні. В умовах тоталітарних режимів люди боялися публікувати свої приватні листи, щоденники і спогади, бо там вони писали ніким не цензуровану правду, а за правду тяжко карали. Тому публікація листування митрополита Іларіона Огієнка — видатна подія в українській науці і культурі. Упорядники тому Володимир Ляхоцький, Наталія Московченко й Ірина Преловська багато потрудилися над листами й написали до них дві вступні статті. Хоч значна частина листів митрополита надійшла з Канади — і в цьому безперечно заслуга вінніпезького священника Тимофія Міненка та його дружини Анастасії, — проте довірне листування проф. Івана Огієнка збереглося в Україні, було розпорошене по різних архівах і приватних особах. Упорядники все зібрали (уявіть собі, читачу, скільки на те пішло часу і праці!), проаналізували, поставили в хронологічний ряд, написали коментарі до імен, назв, подій, склали різні покажчики, словники, скорочення. Поїздки у Вінніпег проф. д-ра Миколи Тимошика, який написав дві монографії про Огієнка, налагодили зв'язки з опікунами спадщини митрополита, переконали у необхідності передавати неопубліковані Огієнкові матеріали в Україну, теж важко дуже багато в тому, що ці листи тепер доступні дослідникам.

Зрештою, фастівський миський голова Оксана Власенко і фастівський підприємець Сергій Соколов частину коштів для опублікування книги, — це теж добрий вчинок у дусі давньої української меценатської традиції. Адже колись вся українка робилася на приватні пожертви, і золотий фонд нашої культури й духовності складався з особистих внесків. Національне Огієнкознавство з виходом у світ цього тому зробило значний крок уперед.

Дмитро СТЕПОВИК,
доктор богословських і філософських наук,
доктор мистецтвознавства,
професор Київської
Духовної Академії

МАЄМО ДОПОМОГТИ ПРАВДІ!

Коли п. Вітренко, змагаючись за президентське крісло, виступала у нашому місті, вона запевняла, що тільки надання російській мові статусу державної забезпечить мир і злагоду у міжнаціональних стосунках. Лукавила пані Наталія, ой лукавила. Який мир може бути у ситуації, коли гість зайшов до вашої хати і випхав вас з-за столу? Станете ви "заради миру" скромно біля дверей, опутивши очі долу, чи візьмете до рук дрюка? Не знаю, чим п. Медведчук виправдовує свою надмірну прихильність до російської мови, знаю тільки, що вони обоє використовують мовне питання у політичних цілях. Як показали вибори, національна зрада не принесла їм очікуваних високих політичних дивідендів.

А запорукою миру на нашій землі є не подальша дискримінація титульної нації, не приховування історичної правди та погодження з Москвою того, які сторінки нашої історії можна показати нам, а відкритість і правда. Росія повинна сказати, які злочини вчинили кремлівські правителі проти українського народу, назвати число жертв голодоморів, репресій, переселень і т.ін. І вибачитися!

ЛИСТ ЧИТАЧА ДО ДРУКУ

"Это нужно не мертвым, Это нужно живым". Не тим чемним і порядним етнічним росіянам, які говорять: "Мне бывае стыдно, что я русская", а тим шовіністичним невігласам, котрі думають, що "Россия сохранила Украину", за що ми маємо вік їм дякувати і зберігати їхні привілеї. Якби вони читали історію, то не приписували б собі усю славу, бо половину України Росія віддала Польщі "на хранение", ще й Угорщині шматочок дістався. Пропоную почати збирання підписів під вимогою офіційного вибачення Росії (це буде яказ на часі, враховуючи рік Росії в Україні, що наближається) і відкликання президентського указу про відзначення річниці Переяславської угоди. Союз із Росією був лише меншим із зол. На ті часи, бо коли враховувати наші втрати у XX ст., то хто його знає. Хай про це скажуть вчені, а ми, громадськість, повинні простежити, щоб політики не плуталися у них під ногами і не вигадували, буцімто знання історії призведе до загострення міжнаціональних стосунків. Саме відкритість і правда сприятиме їх поліпшенню, бо допоможе поховати все негативне, що було в минулому, і почати нові стосунки з Росією з чисто-го аркуша.

Галина САГАТЮК

Коліс давним-давно (напередодні трагічної колективізації 29-го року) я малим хлопцем разом із бабою Марією ходив на прощу у Києво-Печерську лавру. Окрім храму, побував у підземних галереях, де зберігалися мощі християнських святих від X сторіччя. В одній із могильних ніш, прикритій прозорим склом і ледь освітленій свічкою, побачив загорнуті в траурно-чорні одяння мощі, які ніби випромінювали енергію, породжували в моїй душі якесь незбагненне сум'яття. Ця згадка ожила під час читання "Руського літопису" (К. — "Дніпро". — 1989), в якому вміщено Несторів звід "Повісті минулих літ" від 860 до 1111 року.

Із відомих причин в Україні ніколи не було ладу з літописами, тим паче немає його й тепер. Видавалися літописи вряди-годи або й зовсім не видавалися, залежно від кон'юнктури... Пересічний український інтелігент мало що знає про Лаврентіївський, Іпатіївський, Київський чи Галицько-Волинський літописи, і марно зосереджувати його увагу на деталях, якщо неправильні вихідні методологічні засади. А йдеться ж бо насамперед про національну ідею — фундамент українського світогляду. Без історичної самосвідомості не може бути ні розвинутої культури, ні здорової моралі, ні людської гідності.

Історія, як відомо, це процес не ізольований від інших діючих законів у об'єктивному світі. Історичні події — як давні, так і новітні — органічно вписані в контекст планетарного і космічного середовища, котре безпосередньо впливає на життя і вчинки індивідів, народів, груп, суспільних структур тощо. Інакше кажучи, глобальний аналіз історії можливий лише при всеоб'ємному застосуванні теорії біосфери і ноосфери — цього дивовижного, як і Фройдів психоаналіз, епохального відкриття XX сторіччя.

Літописи України цілком надаються до відповідного археографічного і евристичного застосування. Чи то йдеться про всілякі знамення, так звані дива, чи то про незбагненні чудеса природи, ми бачимо, що в літописах вони тісно пов'язані з історичними фактами і подіями. Питається: так що це — космічна закономірність чи звичайна фіксація типових ноосферних знаків?

Термін ноосфера (лат. noos — "розум" + сфера) завдяки авторитету академіка В. І. Вернадського (1863 – 1945) вперше прийшов у 20-х роках із Франції. Під дією космічної і земної енергій формується біосфера — пла-

У ПОЛІ ЗОРУ КОСМОСУ ПРО КОРИСТЬ ВИВЧЕННЯ ЛІТОПИСІВ

нетарна колонія поширення життя, взятого в минулому, теперішньому і майбутньому. Потім під впливом наукової думки і людської праці біосфера переходить у новий стан — ноосферу (сферу розуму). При цьому така перебудова біосфери — натуральний природний процес. Володимир Вернадський вважав, що всяка творчість — реальна енергетична сила, а наукова думка — планетне явище, яке безпосередньо впливає на хід історичного процесу і на ідеологічні домінанти. На думку вченого, наукова праця — геологічний фактор, зумовлений розвитком біосфери.

Сучасна наука продовжує поглиблювати дослідження біосфери і ноосфери, згадаймо хоч би так звані торсинові ("скручені") поля, що сприяють моментальному поширенню будь-якої інформації. Пов'язуючи в одне ціле всі рівні природної ієрархії, вони дають можливість природним чином пояснити багато незрозумілих досі явищ. Окрім того, торсинова теорія світобудови передбачає безперервне накопичення інформації у Всесвіті, її миттєве поширення і можливість зчитування розумною істотою в будь-якій точці Космосу. Ба більше, за законами голографії (винахід недавньої пори), будь-яка матеріальна мікроскопічна структура містить і уможлиблює відтворення інформації про всю світобудову.

Локальні психічні утворення з належними вакуумно-флуктуаційними властивостями, прив'язані до окремого індивіду або групи, не зникають цілковито після смерті і акумулюються в околицях Землі, Сонячної системи і, можливо, далеко за її межами. Щоб переконатися

в цьому, досить поглянути на внутрішній феномен — сновидіння. Наперекір закономірним відчуттям і сприйняттям, ми бачимо себе уві сні мовби зсторонь. Отже, душа — енергетична структура локального порядку — може, саме через те після смерті людини покидає тіло і деякий час (перші 9 днів) перебуває поблизу нього, продовжуючи жити напівсамотнім життям, і тільки через 40 днів зливається із загальним енергоінформаційним простором Всесвіту. Таким чином, як бачимо, у наявності прямий зв'язок із Космосом, який, відповідно до властивих йому об'єктивних закономірностей, програмує, власне, схему взаємодії відсталого, живого і психічного. Інакше кажучи, і в Космосі, і в безмежному його енергоінформаційному полі наявні канали постійного взаємозв'язку з усім живим і розумним. До речі, це явище завжди усвідомлювалося, діставало за кодоване вираження у розмаїтих видіннях і знаменнях, поставало у вигляді одкровень, інтуїтивних творчих осянь та екстазу.

Глибинне енергоінформаційне поле Всесвіту кодує і зберігає у вигляді голограм будь-яку інформацію, що надходить від живих і неживих структур. Але інформація не зберігається пасивно, а збирається, перероблюється і передається в потрібних дозах, у потрібний час і в необхідному напрямі. Процеси ці неможливі без неперервного енергетичного мислення й інформаційного коловороту, в русі якого виникають стійкі змістові структури, що зберігаються і передаються від одних носіїв (живих і неживих) до інших. До речі, це стосується і Слова, котре, як ми знаємо, незнищенне.

Всесвіт безперервно породжує і накопичує різної якості інформацію, включаючи і Слово. Літописці України-Руси це прекрасно розуміли. Так, у "Житії Костянтина Філософа" (Кирила) написано: "Заповідь — світильник закону і світло. Скажи мудрості: "Ти сестра моя" і розум назви рідним твоїм. Мудрість сіє сильніше сонця, і якщо ти візьмеш її за дружину — багатьох лих позбудишся при її допомозі". У наявному сенсі Слово — розкодована інформація на фізичному рівні, включаючи і глибинний. Священні слова літописець поєднує в одному акті, зливаючи думку і слово, безпосередньо виходить в енергоінформаційне поле, звідки дістає необхідне психологічне і моральне живлення. Екстатичні акти (молитовний екстаз, благодать, катарсис, заспокоєння тощо) безпосередньо пов'язують людину з ноосферою. За такою ж приблизно схемою в ноосфері виникає позитивна або негативна спрямованість дії на об'єктивні історичні явища. Фігурально кажучи, у ноосферному плані літописи не просто словесні пам'ятки подій давно минулих літ, вони ще й матеріалізована система ноосферної інформації, яка сприяє вникненню в минуле, поєднуючи його з теперішнім і майбутнім.

Однак з погляду сьогодення в будь-якому літописі легко помітити істотні лакуни. Наприклад, у Несторовому Начальному літописі з 916 до 940 року 21 хронологічна позиція залишається порожньою: цифрами означені лише дати, натомість інформація відсутня. Трапляються різночитання тих самих подій в Лаврентіївському та Радзивилівському літописах. Це сліди безславної діяльності пізніших редакторів — на догоду. Не будемо цим перейматися, адже припасовувати історію до абстрактних схем — явище не нове. До оскомини приїлися банальні терміни "візантизм", "норманізм", "монголізм" і подібні. Суб'єктивні інтереси поклали на світланку цивілізації, а може, й раніше, ніде від них не дітися. Тим часом природна реальність покликала до життя ноосферні закономірності. За їхньою допомогою, незалежно від того, чи йдеться про космічне, фізичне, біологічне, інформаційне середовище, а чи про історичні процеси, людство, спрямувавши погляд у майбутнє, так само не зводить очей як зі свого сьогодення, так і з минулих.

Ось чому треба вивчати літописи.

● **Іван ГРИШИН-ГРИЩУК,**
м. Вишніця

МОСКВА НА ВИГАДКИ ШВИДКА!

Зовсім недавно в багатьох газетах друкувалися повідомлення на кшталт: "5 квітня 1242 р., 760 років тому, на льоду Чудського озера військо під проводом Олександра Невського розгромило лицарів Тевтонського ордену". Здавалось би, ця подія та ця особа настільки відомі, що не викликають ніякого заперечення. Насправді ж Олександр Невський не брав ніякої участі в тій Чудській сутичці. Це давня побрехенька російської історичної науки. Як казав М. М. Карамзін, звичайнісінька "домішка неправди".

Пропоную читачам разом зазирнути у ту далеку минушину. І щоб історики не звинуватили нас у якомусь наклепі, звернемося виключно до російських джерел.

Отож, перше джерело — книжка під назвою: "Листи та папери імператриці Катерини II", видана О. Ф. Бичковим у 1873 р. Ця книжка зберігається у Національній бібліотеці імені В. І. Вернадського у Києві. У ній на сторінках 115 – 136 міститься праця Катерини II під назвою: "Размышления о проекте истории России XVIII века, написанная собственноручно и сохранившиеся в черновом подлиннике". І що цікаво: "Раздуми..." подані французькою мовою — без перекладу російською. Такий собі нонсенс із присмаком таємниці. Отож читаємо: "Коли татари повернулися, то не з боку Дону (я думаю, що вони були зайняті завоюваннями в Сибіру і вздовж Волги у Булгар), і там вони потрапили в землі нащадків Георгія, які не були об'єднані ні між собою, ні з іншими гілками роду. За місяць були підкорені п'ятнадцять міст на Оці і на Волзі. Святий Олександр Невський тоді тільки народився, йому було 5 – 6 років".

Сподіваюся, що читач розуміє:

йдеться про 1237 рік, коли хан Батий прийшов у Ростово-Суздальські землі, — Катерина II це засвідчує. Отож, у 1237 році Олександрові, т. зв. Невському, було лише 5—6 років, себто народився він десь у 1231 – 1232 роках. А тепер уявіть собі полководця 10 – 12 років, який у 1242 році керував Чудською сутичкою. Нісенітниця! Між іншим, у російських джерелах про рік народження Олександра написано: "около 1220 или 1221 года".

А ось ще одне. Хан Батий, як відомо, народився у 1208 році. Хто хоче в цьому переконатися, може зазирнути до Великої Радянської Енциклопедії (третє видання, том III, сторінка 46). Отож його син Сартак міг народитись десь близько 1228 – 1232 років (мова про першого сина). Я вдаюся до цього підрахунку тому, що ніде у московсько-російських джерелах ви не знайдете точної дати народження хана Сартака, який володів Ростово-Суздальською землею десь з 1250 до 1257 року. Річ

у тім, що син Батия — Сартак та Олександр, себто Невський, були андами-побратимами, що давали клятву на крові: обидва різали собі руки, цідили кров до келихів, потім, змішуючи її з кумисом, пили по черзі; дивилися на сонце, промовляючи слова вічної клятви, як велів звичай. Між іншим, сам Чингісхан давав таку клятву та мав анду Джамуху. Хто хоче про це дізнатися більше, може прочитати цікавий художній роман Ісаї Калашнікова "Жорстоке століття", видання 1985 року.

Зверніть лише увагу: андами можна було стати тільки в дитячому та юнацькому віці, тобто до 16 років. Бо з 16 років юнак-монгол ставав дорослою людиною. Про це теж повідомляє професор Л. М. Гумільов у своїй книзі " В поисках вымышленного царства", на сторінці 209.

Зрештою, в 1246 році у хана Батия побував посол Папи Інокентія IV Плано Карпіні, який у своїй книзі "Історія монголів" пише: "І після неодноразової вказівки йому (Чернігівському князю Михайлу — **В. Б.**) поклонитися і його небажання вищезгаданий князь (хан Батий) передав йому через сина Ярослава, що він буде вбитий, якщо не поклониться". Ця фраза наведена зі стор. 29 книги Джіованні дель Плано Карпіні "Історія монголів", виданій у Москві в 1957 році. А далі на сторінці 252 дано пояснення, що йдеться про Олександра, так званого Невського. Тобто, у 1246 році Олександр ще не був князем, а перебував у тому віці, коли юнака величали "сином князя Ярослава".

Ми повинні чітко зрозуміти, що

державу Чингісхана мала діючі закони, які називались Яса Чингісхана. І Московія, що була складовою частиною імперії, ніколи не становила винятку з тих законів. А діяла Яса Чингісхана в Ростово-Суздальській землі з січня 1238 року, з дня захоплення. Згідно Яси, ні один старший князь не міг отримати "ярлик" на князівство, якщо не передавав в аманати (заручники) свого старшого сина, першого за чергою спадкоємця. Все, що підноситься інакше, — це московські "домішки неправди". Закон для Москви не робив винятків! Про це чітко писали і Плано Карпіні, і Рубрук, що перебував у Золотій Орді в 1253 – 54 роках. Я вже не кажу про Рашид-ад-Діна та збірники В. Г. Тизенгаузена, де чітко прописані закони, що діяли в імперії Батия.

Так ось: вже на початку 1238 року князь Ярослав Всеволодович надів ярмо на шию та поповз до ніг хана Батия, аби отримати "ярлик" на Володимирське князівство. А перед тим мусив передати ханові в аманати (заручники) свого старшого сина Олександра, т. зв. Невського. Вже в січні 1238 року до Володимира ханом Батиєм був призначений "великий баскак", а по удільних князівствах — "малі баскаки", які правили Ростово-Суздальською землею. Послухаймо нашого великого земляка Миколу Білозерського. У своїх архівах, що зберігаються в Національній бібліотеці України, він залишив такі слова: "Баскаки. В Росії після підкорення її Моголами були баскаки, а у Володимирі-столиці

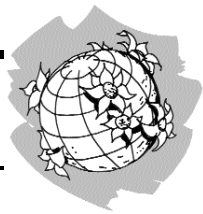
Великого Князя — Великий Баскак. Вони — головні управителі в підкорених державах: мають військо та ін."

І перебував Олександр при сім'ї хана аж до 1252 року, коли отримав "ярлик" з рук свого анди Сартака на Володимирське князівство. А було Олександру в 1238 році всього десь близько восьми років. Тому і написав великий свідок Плано Карпіні, що в 1246 році бачив у хана Батия не князя Олександра Невського, а лише — "сина князя Ярослава".

Сподіваюся, читач розуміє, що, проживаючи з 1238 року при сім'ї хана Батия, Олександр саме в ті роки побратався з Сартаком, вивчив тюркську мову, якою розмовляли в Золотій Орді, та став довіреною людиною хана Батия. Бо хан Батий, приймаючи послів, ні до кого з них не звертався особисто, навіть тоді, коли посли знали тюркську мову, а тільки через довірену, сотні разів перевірену людину. Хан вважався намісником Бога на землі, тож не міг спілкуватись з простим смертним. Про це чітко мовлять всі стародавні джерела.

Такою довіреною та наближеною до хана Батия людиною у 1246 році був побратим його сина Сартака — Олександр, юнак, десь близько 14–15 років за віком. І вигадана Московією брехня про Олександра Невського та його битви — звичайнісінька нісенітниця.

Володимир БЕЛІНСЬКИЙ

ДЖЕРЕЛО ЇЇ ЛЮБОВІ

ВІРА СМЕРЕКА —
НАЙВІДОМІША В СВІТІ
КРОЛЕВЧАНКА

Мені і моїм друзям, учасникам молодіжного просвітянського гурту “Квітуча калина” (ми були тоді 8—10-річні школярі), ім’я Віри Смереки відкрилося 1994 р. Її пам’ять про рідний край, любов до нього перелилася тоді у надіслані нею прекрасні матеріали для українських національних строїв: нитки для вишивання, тканини, стрічки, намисто. Із тих чудових тканин наші мами і бабусі пошили і вишили костюми, в яких ми стали справжніми артистами і виступали на найкращих сценах нашого міста і району.

А книжки свої пані Віра надіслала нам пізніше. Прочитав я їх уже старшокласником, точніше, ліцеїстом Київського військового ліцею ім. Івана Богуна, приїхавши додому в Кролевець на канікули. Книжки ці справили на мене незабутнє враження... Тому я не лише їх перечитав, а й написав по них учнівську наукову роботу про життя і творчість нашої славної кролевчанки.

Адже в цих книгах багато автобіографічного. А ще вони — справжнє вікно Людяності, Добра і Любові до рідної землі, до України.

КРОЛЕВЕЦЬ, ЛЬВІВ
І ЗНОВУ КРОЛЕВЕЦЬ

В автобіографічних нарисах п. Віра точно називає місто, куди вони, сім’я священика, переїхали з Лушників: Кролевець. Знайшовши для родини убогу квартиру, о. Степан зайнявся пошуками хоч якоїсь праці, щоб утримувати дітей... Тут п. Віра у 1940 р. з атестатом відмінниці закінчила середню школу. Поїхала вступати до Київського університету, але її “зрізали” на екзамени з російської мови, — як дочку священика.

Та пощастило їй того-таки 1940-го вступити до Львівського університету — на українську філологію. Вона була щаслива!

Із приходом німців о. Степана знову покликали селяни на священицьку посаду. Сім років Чеплівка не мала церкви (бо її перетворили на “клуб”). До християнського святого Успіння Пресвятої Богородиці 21 вересня 1941 року селяни реставрували клуб у церкву. І запросили

о. Степана на це свято. Тут він з усім сумлінням виконував свій обов’язок священика аж до своєї кончини в 1972 р. Правда, пізніше більшовики знову обернули церкву на клуб. Довелося Службу Божу правити в Молитовному домі. Дружина його, Євгенія, керувала церковним хором. Поки не надійшов наказ розібрати Молитовний Дім... Через три роки після цього мати письменниці й померла.

Навіть із цього короткого опису видно, що батьки п. Віри були справжніми подвижниками християнської віри і моралі.

НІМЕЦЬКА НЕВОЛЯ

У травні 1942 разом із тисячами наших юнаків і дівчат її було вивезено до Німеччини — Віра Ніпот опинилася в робітничих таборах у Берліні. Виснажлива праця, недоїдання зумовили хворобу, через яку потрапила до невідільничої лікарні... А потім у ще суворіші табори.

У Берліні в серпні 1943-го доля звела її з українцем із Закарпаття Іваном Смерекою. Цей кмітливий юнак за часи неволі добре вивчив Берлін, налагодив контакти з впливовими українцями німецької столиці. Він організував втечу Віри із табору, а через рік, коли Берлін уже нагадував пекло, обоє втекли у гори Гарц, а потім у м. Госляр, де дочекалися кінця війни. У липні 1945 одружилися. Скромно, на чужій землі, але з друзями-земляками відзначили весілля... І віддали себе активній громадській діяльності серед українців на чужині. У таборі “ДіПі” п. Віра працювала в українських школах і гуртках до 1947 року.

Враження про Німеччину — це її книга “В німецькій неволі” (1998). Це книга про те, як “остарбайтерів” виснажували важкою працею, голодом, холодом і жорстокістю. Багато хто втрачав віру, ставав злим, навіть божеволів. Це твір нечуваної викривальної сили. На його основі можна створити фільм — хвилюючий і переконливий.

В АНГЛІЇ

Московські агенти підмовляли “тимчасово переміщених осіб” повертатися в СРСР. Але куди було повертатися? У безбожну імперію?.. У травні 1947 молода сім’я

Смерек виїхала до Англії. Отримали обоє роботу на текстильний фабриці у місті Брадфорд. Тут і осіли. Звідси і плаче-тужить вже понад півстоліття сучасна Ярославна над українською недолею.

Як одні з найперших тут поселенців-українців, Смереки заснували у Брадфорді філію Спілки Українців Британії (СУБ), українську бібліотеку, драмгурток ім. Івана Котляревського, школу українознавства для дітей, курси англійської мови для дорослих.

Стали вони і засновниками українського світського хору, а також парафії українських церков. Стала Віра Смерека й одним з ініціаторів Товариства українських жінок імені Олени Теліги в Англії. Водночас поглиблювала вона свої знання на вечірніх студіях Лідського університету в Брадфорді. Головним її заняттям стала літературна творчість.

БОГ І УКРАЇНА

У 1999 році Віру Степанівну Смереку прийнято до Національної Спілки письменників України. У цій уже офіційній письменницькій ролі вона видала нову — третю свою — книжку під назвою “Вічний вогонь”. Бог, Церква, Святі місця, ікони, молитва, Різдво, Великдень і, звичайно, Воля, Україна — ось тематичне коло цієї книги. Але твердження авторки м’які, ненав’язливі — як у народного оповідача. І особливо привабливі, бо сповнені автобіографічності.

Тим більше, що дорога до сумлінного сповідання християнських засад у неї теж пройшла через сумніви і вагання. Їх настирливо прищеплювала “радянська школа”. Про це довірливо розповідає письменниця у повісті “Христос воскрес”. А також в оповіданні “Вислухана молитва коло Святої Софії в Києві”. А збагатившись досвідом життя батька-матері і свого власного, вона прийшла до твердого переконання, що зло можна перемогти лише неухильним дотриманням християнських чеснот. Пані Віра, як свідчать нариси,

побувала чи не в усіх святих для християн місцях: Вифлеєм, Назарет, Єрусалим, Рим із Ватиканом і т.д. Але як патріотка своєї землі, де б не була, думає про Україну, молиться за неї.

Болить нашої письменниці проблема релігійної роз’єднаності українців. Особливо розважливо і справедливо підходить вона до цієї теми в нарисі “Велич Рима”. Вона пише: “З побожністю вклоняюся

святим місцям і думкою лину в новітні часи... Екуменічний рух — це єдність у Христі... Ворожість (релігійна) Рима і Візантії, ворожість (релігійна) Росії і Польщі. А ми, українці, чому маємо терпіти ми? Ми чужі одним і другим... Невинні спадкоємці чужого і мертвого лихоліття... Навіщо цей штучний поділ має роз’їдати наш народ? Ми є нащадки вірування. Але не чужої нам ворожнечі. Чому чужа історія має нас розділяти?.. Абсурд! Усі ми християни! Настала пора відмінити догми старих віків, що поділяють нас на греко-православних і греко-католиків. Вже час знайти верхам одну Церкву, Єдину, щоб народ міг спільно хвалити Бога — в єдиній християнській спільноті”.

Безумовно, за стільки років проживання в Англії засвоїла п. Ві-

ра і англійські традиції, але рідне у неї завжди і скрізь на першому плані. До речі, про життя українців Британії і свої тамтешнє життя готує Віра Смерека свою нову книгу, яка має робочу назву “З берегів Англії”.

НАЙРІДНІШЕ МІСТО

Читаючи книжки нашої землячки, збагачуєшся духовно. Читаються вони легко, швидко, породжують оптимізм, надію і віру. Бо це є священний вогонь Любові до Бога і України. Із цим вогнем у душі не раз приїздило подружжя Смерек в Україну, починаючи з першого року її незалежності. Приїздили на всеукраїнські форуми і конгреси, а також до родичів на Сумщині і на Закарпаття, де Віру з любов’ю називають “закарпатською невісткою”.

Із весни 1997 р. не стало її друга. Відійшов у вічність цей активний громадський діяч і борець за українську ідею, довголітній голова СУБ, правник за фахом. Похований Іван Смерека у Брадфорді, де прожили вони з дружиною 50 років. Але Віра Смерека не пориває зв’язків із Закарпаттям. Саме там, у місті Ужгороді, не тільки шанують, а й перевидають її книжки. Кілька примірників прислали закарпатці кролевецьким просвітянам — міському об’єднанню ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка. А просвітяни, в свою чергу, прочитавши, подарували кілька книжок центральної райбібліотеці, краєзнавчому музею, школам міста. Розповіли про славу землячку в районній та обласній газетах.

У своїх листах кролевецьким просвітянам п. Віра не раз зізнається: “Кролевець — моє найрідніше місто”. Славить його у нарисах і віршах.

Всі листи Віри Смереки починаються і закінчуються думою про українство і вірою в його цілковиту перемогу на своїй землі.

А книжки її, на моє переконання, ще стануть посібниками для виховання у всіх нас християнської моралі.

Максим ВІТУШКО,
Кролевець — Київ

●

ПАМ’ЯТЬ

атральним життям. І ось 1956 року не витримала-таки — переїхала до Нью-Йорка. Часто виступала на різних імпрезах. Створила кілька нових сольних хореографічних творів — “Останній вальс”, “Бублейниця”, “Свято княгині Ольги”, “Подольняк”... Коли їй минуло сорок років, вирішила перестати танцювати. Допомогала молодим балеринам, популяризувала українські танцювальні ансамблі.

...Оксана Вікул фізично відійшла від нас, але духовно — поруч. Її пам’ятимуть як прекрасного пропагандиста української культури в чужомовному середовищі — хорового мистецтва, писанкарства, художніх творів і просто просвітянина, людину щедрого серця.

Віталій МАЦЬКО,
кандидат філологічних наук,
голова обласного товариства
“Просвіта”,
м. Хмельницький

●

Народилася Оксана Миколаївна Вікул 20 липня 1921 року в м. Кам’янці-Подільському у відомій на всю округу родині священиків Вікулів, що прославили у XIX і на початку XX століття рідний край любов’ю до людей, до України. Батько її також був священиком, а потім, закінчивши Варшавський університет, став доцентом кафедри хімії Кам’янець-Подільського університету. В листопаді 1920-го емігрував, захистив дисертацію і працював професором Українського вільного університету в Празі.

До батька Оксана приїхала разом із матір’ю влітку 1923-го. Спершу жили в Подєбрадах, де батько вчителював у новозаснованій господавській академії, а з 1929-го починається празький період. Прага Оксані подобалася. А головне — більше чути української мови. Та школи української не було. Батько, ніби відчувачи майбутнє, віддає її до англійської школи, потім — до гімназії.

У Празі Оксана офіційно стала членом Пласту. У цій масово-спортивній освітній організації дівчина зацікавилась танцями. І уже наприкінці 1936 року вона бере участь у

виконанні групових народних танців на Всеслов’янському з’їзді скаутів. Перший сольний номер для Оксани відбувся несподівано на гімназійній вечірці у Ржевниціх 1937 року, коли вона з успіхом імпровізувала “козачка”. Так прилучилася Оксана Вікул до професійної сценічної діяль-

Оксана стала ученицею балетної школи Єлизавети Нікольської. Після кожної вистави фантазія подолянки починала інтенсивніше працювати. Із власним хореографічним твором уперше виступила 10 січня 1943 року. Це сталося на концерті групи “Українського сокола”, метою якого

“Невдале побачення”, до якого також використала музику композитора М. Лисенка, — твердо стала на шлях українського професійного артиста балету та хореографа.

Навесні 1947 року в Регенсбурзі розпочалася підготовка до постановки опери М. Аркаса “Катерина”.

ТРОЯНДА ЗІ СЛАВНОГО РОДУ

На початку 90-х мені довелося працювати в газеті “Кам’янець-Подільський вісник”, де бухгалтерську справу вела Анжела Кисіль. Згодом дівчина виїхала до США, вийшла заміж... У Сполучених Штатах Америки знайшла свій притулок й Оксана Вікул, з якою ми листувалися. А потім зв’язок перервався. І тоді я попросив Анжелу Кисіль-Райлі передати ві-

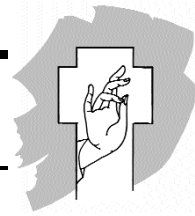
тальну поштівку з нагоди 80-річчя славної діячки української сцени у діаспорі. Завдяки їй вітальна листівка знайшла адресата і, як пише у листі до мене чоловік Оксани Вікул, письменник і богослов Олександр Воронин, “дуже гарно відсвяткували її ювілей”, але 21 вересня Господь покликав її у вічність.

ності. “Танець — це чиста радість, — говорила не раз. — Як танцювала наші народні танці, то... здавалося, що лечу до України...”

Вирішила паралельно вчитися малювати — записалася до Української студії образотворчого мистецтва під керівництвом графіка Роберта Лісовського. Під осінь 1941 року

було показати, як саме можна опрацювати українську тематику в стилі й техніці різних шкіл танку. Вона вирішила танцювати відьму Солоху з “Ночі перед Різдвом” М. Гоголя. Використала музику з “Різдвяної ночі” М. Лисенка. З’явилися схвальні відгуки й у пресі. Потім 1944 року створила ще один хореографічний твір

Оксані запропонували поставити до неї танці. Це була добра нагода грати з професіоналами — режисер Юрій Григоренко, декоратор Петро Капшученко, диригент Володимир Гавриленко. Оксанині задуми щодо хореографії “Катерини” повністю вдалися. Переїхавши до Америки, жила в Мінеаполісі й тужила за те-

У містечку Старий Крим, де безводдя стало хронічним, обурені бездіяльністю місцевої влади люди 4.07.02 перекирили фео-досійську трасу. Не вірячи обі-цянкам градоначальників, вони мають намір повторити акцію протесту, збільшивши кількість її учасників до кількох тисяч.

Від нестачі води, де з цієї причини санепідстанція закрила навіть єдиний дитсадок, місто потерпає вже понад п'ятнадцять років, хоча Старий Крим (колись за красу й кількість фонтанів названий Старим Багдадом), стоїть на воді. Джерельні струмки з гори Агармиш, одягнені в нині зруйновані керамічні труби, в часи середньовіччя напоювали місто досхочу.

Сьогодні каламутна вода тут залишилася лише в кількох колодязях, черга біля яких не зменшується від світанку до ночі. Натовпи спраглих людей годинами стоять біля двохсотлітнього колодязя на вулиці Суворова — п'ють звідси воду, незважаючи на те, що вона брудна. Іншої просто немає.

Черги біля іншого колодязя — на вулиці Ванєєва, не зменшує навіть розташоване поруч кладовище. Воду звідси машинами возять і в місцевий протитуберкульозний санаторій, де за 250 тисяч бюджетних гривень недавно пробрили свердловину, не зробивши попередньо експертизу. Ще й єдині в місті старі очисні споруди біля неї “забули” законсервувати.

Безводдя в Старому Криму, де досі взагалі немає очисної системи і всі нечистоти зливаються в річку, загрожує спалахом епідемії. Може, порятує ситуацію, яку вже давно називають надзвичайною, обіцянка

СПРАГА В СПЕКУ: ПОШУК КОЛОДЯЗІВ ПРЕДКІВ

уряду автономії допомогти покрити величезні борги міста перед “Крименерго”, що дозволить знову ввімкнути фільтрувальну станцію...

Про свою готовність перекрити трасу заявили й жителі кількох будинків сімферопольської вулиці Крилова, які потерпають від безводдя вже шість років. За цей час, незважаючи на численні прохання, людям навіть не пояснили, у чому ж річ! Мешканці столиці Криму вимушені пити воду з діжок, які самі виставили в дворі, хоча в ній, аж гарячий від спеки, швидко заводяться пуголки й інші болотні мешканці...

На жаль, прикладів людських страждань від безводдя на вічно посушливому півострові безліч. Сьогодні не віриться, що в давні часи Крим обходився власними запасами води, хоча кримчани користуються ще й дніпровською, якої вже не вистачає. Саме це й спонукає людей організовуватися в групи шукачів давніх колодязів. Особливо активно займається пошуком альтернативних джерел водопостачання громадська організація — асоціація “Махульдюр”.

У регіонах, де катастрофічно не вистачає чистої питної води, вже два роки розчищають джерела, струмки і колодязі, повертають життя висохлим фонтанам. За спогадами старожилів

знаходять і з допомогою місцевих жителів-ентузіастів відновлюють нові життєдайні потічки і резервуари вологи. За словами активістів “Махульдюра”, без допомоги місцевого населення, підказок довгожителів асоціація просто не змогла б існувати. Її активісти переконані, що розчищені ними криниці полегшать гостру проблему дефіциту води, допоможуть забезпечити нею — чистою і джерельною — кримчан, котрі живуть у селах, де немає дніпровської води або її недостатньо. У рамках проекту “Друге життя занедбаних колодязів” уже відновили 10 джерел питної води в селах Бахчисарайського району. Нині чистять і відновлюють ще чотири криниці в трьох селах цього району. Взялися реконструювати близько 20 старих колодязів інших особливо посушливих регіонів, сподіваючись охопити весь Крим.

Цей проект асоціація “Махульдюр” реалізує за фінансової підтримки уряду Швейцарії, який виділяє кошти на розчистку й оновлення старих занедбаних громадських колодязів, фонтанів і джерел. Реконструйовані, вони посприяють регенерації природного балансу ґрунтових вод і відновленню екосистеми регіонів, — переконаний президент асоціації Ренат Саранаєв. Тим більше, що вчені-гідрогеологи впевнені: підземні ріки півострова ще не вис-

нажилися. На їхню думку, прогнотні запаси підземних вод Криму складають 1300,8 тисяч кубометрів на добу. Фактичний же щодобовий водозабір торік склав 477,3 тисячі кубометрів. Невикористаний резерв підземних питних вод оцінюється в 700 тисяч кубометрів на добу. Його реально ввести в дію на рівнинній частині Криму. Завдяки цьому можна не лише зменшити спрагу населення, а й збільшити подачу води для потреб зрощення. Підраховано, що це може забезпечити приріст вологи улітку на 35– 50 %. Важливо й те, що в такий спосіб можна забезпечити водою населені пункти навіть за умови повного відключення джерел поверхневого водопостачання. Звісно, коли виявити належну турботу про підземні запаси, не експлуатувати підземні водні ресурси так нещадно, як в 70–80-ті роки.

Свого часу підземний водозабір перевищував прогнотні ресурси вдвічі — майже весь Первомайський, західна частина Красногвардійського і Джанкойського, південні землі Роздольненського, північні селища Сакського районів виявилися позбавленими підземних вод, придатних для пиття. На щастя, завдяки інфільтрації вологи з Північно-Кримського каналу, останніми роками спостерігається значне поліпшення стану підземних водних горизонтів. От би

ще зменшити забруднення підземних запасів азотними добривами, які випадають з неочищених стічних вод...

Починає радувати й Південнобережжя. Днями центральні вулиці Євпаторії, де торік з'явилися ротонди, прикрасили чотири нові паркові фонтани. Струмені їх високі й чисті, бо перепад води в них від трьох до шести метрів. А оскільки працюють на оборотному водопостачанні — дуже економічні в обслуговуванні. Архітектори кажуть, що подібні красені є лише в наймалювничіших містах України.

На закупівлю устаткування італійських фонтанів викпали 50 тисяч гривень. Це місце відразу ж стало популярним серед євпаторійців і гостей міста. Особливо у вечірній час, коли, завдяки вигадливому підсвіченню, вододраї починають сяяти всіма кольорами веселки.

А в Феодосії, біля вежі Святого Костянтина, після багаторічної перерви знову заискрилися тугі струмені знаменитого фонтану Айвазовського, подарованого великим мариністом землякам ще в позаминулому столітті. Його чистою питною водою з приємністю втамовують спрагу численні жителі й гості сонячного міста-курорту. Щоправда, вже не зі срібних кухлів, як колись, а кожен зі своєї посудини.

Схоже, кримчани нарешті таки починають турбуватися про відновлення і використання власних природних запасів життєдайної вологи, такої потрібної саме тут, особливо в період нещадної літньої спеки.

● **Віктор ХОМЕНКО,**
Крим

Тема не нова, постійно (певно, щодня) якісь окремі її аспекти порушуються у ЗМІ, спеціальній науковій літературі. Наприкінці минулого століття навіть спеціальність окрема — “еколог” — у т. зв. “розвинених” країнах з'явилася. Представники цього гуманного фаху покликані захищати довкілля, середовище існування людини — від людини, її руйнівної діяльності, котра несе у собі смертельну загрозу існуванню людства.

Проте тут наміряємося зупинитися лише на одному напрямку господарювання “гомо сапієнса” — експлуатації надр.

Не знаю темпів зростання обсягів усіх ресурсів, що їх видобуємо, випомповуємо з тіла нашої Матері-Землі. Загальновідомо, що обсяги видобутку органічних енергоносіїв, найперше нафти, газу, в окремих країнах і вугілля, невпинно нарощуються. Спалюючи добути барелі, кубометри, тонни, ми, водночас зі зменшенням кількості кисню в атмосфері, насиченням її отруйними, шкідливими для живого та неживого світу речовинами, зменшуємо масу Землі. Авжеж, перетворивши тверді, рідкі, газові компоненти, замкнуті в тілі Землі і тим самим включені до її маси, в газові складові атмосфери, ми робимо нашу планету легшою. Бо ж атмосфера Землі постійно “випаровується” в космічний простір. Випаровуванням Н₂O з планетарних водних басейнів (океанів, морів, рік, штучних водойм) можна знехтувати. І

КОНСЕРВАЦІЯ СОНЯЧНОЇ ЕНЕРГІЇ

Людство докладає потужних зусиль для ліквідації своєї коліски Землі. У геометричній прогресії зростаючі техногенні навантаження, грабіжницька, не обмежена розумними рамками експлуатація надр, флори, фауни планети в недалекому майбутньому загрожують самознищенням люд-

то не лише тому, що згідно з теорією колообігу води в природі випарувана вода повертається на Землю у вигляді дощу чи снігу, хоча де гарантії від молекул-індивідуалісток, які конденсуватися не захочуть? Знехтувати тому, що випаровування триває постійно від моменту створення планети, а рукотворні водні площі — мізерні, порівняно з природними. Ситуацію погіршують видобуті мінеральні ресурси, виробі більшість з яких корозують, окислюються і теж — частково у вигляді газів — потрапляють до атмосфери, “випаровуючись” відтіля у Космос.

Щоправда, Космос “дає здачі”, закидаючи на Землю ену кількість метеоритів, але чи врівноважують вони щодень зростаючі людські апетити на підземні планетарні ресурси (тіло Землі!) — хто робив обрахунки, підбирав баланс “збитків”-“прибутків”? Такі обчислення — не просто собі вправи математичні для нудьгуючих науковців. Де гарантія, що, змінивши масу, Земля не змі-

нить своєї орбіти навколо Сонця? Людству замислитися над тим ніколи, розбалакуючи про “гуманізацію” своєї спільноти, воно, як і раніше, найбільше зусиль спрямовує на продукування розваг, розкошів і засобів війни, самознищення. Порочне коло?

Гадаємо, ні. Апетити “сильних”, багатих (а чи мудрих?) світу цього можна розумно підкорегувати. Видобуток органічних енергоносіїв суттєво обмежити, з часом, може, й припинити зовсім. Як те зробити, не знизивши різко досягнутий рівень комфортності існування людства? Рішення, на думку автора, є.

Сонце, давній бог Ра (віру в якого пройшли колись усі народи, єгиптяни не були першими), посилав достатньо теплової енергії, аби обігріти протягом року всі придатні для життя людини природні зони Землі. Розподіляється лише та енергія нерівномірно. Літом її зайвина, зимою — брак. У тропічній, субтропічній зонах зайвина со-

нькій цивілізації. Не запитаними виявляться нафантазовані голлівудськими збоченцями крвожерні прибульці, чудовиська, гігантські астероїди та інші страхиття. Свою загибель — разом із планетою — наближаємо власними руками, мізками.

нячного тепла практично постійна. На часі людству навчитися “консервувати” надлишкову частину літнього, тропічного тепла з метою використання його взимку в зонах з холодним кліматом. Саме консервувати, як навчилися ми те робити з дарами літа, тропіків, аби споживати їх (дари) у зимовий період. Власне, газ, нафта, вугілля і є такими природними “консервами”, припасеними Сонцем для нас, “енергоїдів”, на стадії споживачкої недосконалості, яку ми необдуманно іменуємо ерою “високих технологій”.

Але сонячні батареї існують, — скажете. Існують: дорогі, малоефективні, з велими обмеженими зонами вжитку. Та наразі маємо на увазі принципово нове, практичне, екологічно безпечне, що ґрунтується не на процесах окислення, згорання розв'язання проблеми, що забезпечить технологічний прорив в енергетичній галузі, а відтак і поступове скорочення видобутку нафти, газу, вугілля. Не боротися з дара-

ми Ра, а по-господарськи їх використовувати в потрібний час, у потрібному місці.

Чи під силу таке завдання сучасній науці? Безперечно! При необхідній концентрації коштів, інтелекту на розв'язання цієї проблеми знадобиться якихось 10 – 15 років.

Де взяти ті кошти, інтелект? Із військових сфер! Бо теревенячи про мир, залякуючи обивателя тероризмом, світове співтовариство невпинно нарощує військові витрати, паралельно нарощуючи витрати енергоносіїв. Планетарний лідер США, маючи 5 % від усього населення Землі, енергоресурсів з'їдає 40 %. Чи не забагато, шановні янки? Ось і виділіть зі свого колосального воєнного бюджету (понад 400 млрд. доларів щорік) аж 1 – 1,5 %. Та й інші лідери в озброєннях — для початку 10 – 15 млрд. доларів нашкребеться. Трохи згодом, коли результати розробників стануть зримішими, від охочих вкладати кошти відбою не буде.

Станції та пристрої кон-

енергетичну перспективу людству на дарованій Богом найкращій із планет!

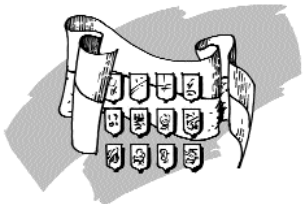
...Немає меж людській фантазії. Однак, як відомо, все, що вигадували філософи, фантасти, наступні покоління землян втілювали в життя.

— А ти конструкції тих СКЕ, ПКЕ запропонуй, — закинете. — Не могу, не вмію, панове. Проте, напрацьованим у науці досвідом доведено: сформульована проблема — на 20 % проблема розв'язана.

(ГЕС мають бути оптимальної потужності, щоб не порушувати екологічний баланс територій, на яких вони зводяться. “Гесівська” тема продискутована теоретично і відшліфована досвідом, на жаль, здебільшого негативним. Але то вже відхиляємося за межі публікації).

P.S. Інтенсивно впроваджені сьогодні у світі технології отримання енергії на базі цирконієвих паливно-камерних установок, що суттєво зменшують шкідливі викиди у довкілля та витрати органічних енергоносіїв, — гігантський крок людства в енергетичній галузі, але не ліквідують в принципі загрозу енергетичного колапсу нашої цивілізації, а лише віддаляють його в часі.

Сергій КОВАЛЬ

НАРИСИ З МІСТА ДРІМАЮЧИХ ЛЕВІВ

Готель "Жорж"

Продовження.
Початок у числі 41 за 2002 р.

Нашу увагу привертає імпортна споруда готелю "Жорж". Головний фасад прикрашають барельєф Юрія Зміборця та по периметру алегоричні статуї Європи, Азії, Америки й Африки. У різні часи містилися тут і казино, і гральні кімнати, і кімнати для "інтимних" зустрічей. Картьярство було досить поширене в XIX ст., грали навіть у численних кав'ярнях, що розташовувалися на площі Ринок і на Академічній. До Львова "на сезон" прибували найвідоміші картярі Європи. Визнаним майстром гри у преферанс був і композитор Станіслав Людкевич.

Обіч готелю "Жорж" — пам'ятник Адамові Міцкевичу, споруджений 1905 року. Його автори — відомі скульптори Попель і Парашук — у складній архітектурно-скульптурній формі правдиво й художньо переконливо передали образ видатного польського поета, підкреслили високе благородство та романтичну піднесеність постаті. Після ринкових жебраків найбільше їх можна побачити саме тут. Загалом жебрацтво Львова має свою давню історію. Про багатьох відомих переповідають з уст в уста майже легенди. Був тут і красунчик-офіцер, який весь багатотисячний спадок залишив у борделях, був дід, котрий позував студентам-малюрам за пляшку горілки, але ніколи не напивався...

Сучасний проспект Свободи об'єднує нині дві вулиці, що тягнуться паралельно вздовж центральної алеї аж до оперного театру. Посере-

мана молдавським господарем. Це розлютило турецького султана Мюрада III, який кинув проти Підкови великі сили. Гетьман з військом змушений був відступити в межі Речі Посполитої, але там на вимогу турків Підкову заарештували... Під час карі всіх вразив той факт, що саме в момент, коли упала голова Підкови, завалився передстінок місцевої ратуші. Побратими гетьмана пришили голову і поклали тіло у приготовлену ним саму зелену труну. Згодом тіло перевезли до Канева, де на Чернечій горі поховали. У землю поруч з Підковою згодом лягли його побратими — Яків Шах, козацький отаман Самійло Кішка, а через півтора століття — Тарас Шевченко.

Ліворуч бачимо ще один об'єкт. Сучасна "Віденська кав'ярня". Розповідають, що саме в кав'ярні на цьому місці зупинявся легендарний вояк Швейк. З нагоди цієї події тут і виріс йому пам'ятник. А справа один з найбільших у місті костел єзуїтів, побудований близько 1635 р. у бароковому стилі. З величавим фасадом, на шістьох коринфських стовпах. Свого часу тут була єзуїтська колегія...

Музей етнографії та художнього промислу, розташований у будинку, спорудженому в 1874–1891 роках за проектом архітектора Захаревича та прикрашений роботами скульптора Марконі. Раніше йменувався Міським промисловим музеєм, у якому "львівські ремісники на гарних зразках могли б повчитися доброї роботи". Пізніше до нього приєднано зібрання творів українського народного мистецтва та етнографії Наукового товариства імені

називають одним із трьох (разом з віденським і Одеським оперними) найрозкішніших театрів Європи. Споруджений за проектом львів'янина Зигмунта Горголевського в стилі віденського ренесансу. На жаль, для архітектора це була перша й остання велика робота.

Давнішу історію має нинішній національний театр імені Марії Заньковецької. Ідею його будівництва висунув відомий меценат — граф Станіслав Скарбек, який сам і керував роботами, запросивши відомих віденських архітекторів Піхля та Зальцмана. Театр цей увійшов в історію як арена дебютів співаків та диригентів, які згодом завоювали світове ім'я. Тут, зокрема, виступала Соломія Крушельницька. Попри те, що згаданий львівський Опері заслужено надали її ім'я, недавно оприлюднено було листа, в котрому співачка зауважує, що не є чистою русинкою, себто українкою, а належить світові. Мабуть, справді...

Поблизу театру Заньковецької ще одна споруда для видовищ, відома як Народний Дім. Пізніше тут був Будинок офіцерів, віднедавна — "Кінопалац".

Нинішнє головне приміщення Національного музею спочатку називалося міським промисловим музеєм. На кошти митрополита Шептицького тут відкрито було Національний музей. Згодом він став Львівським філіалом музею Леніна. Але після дев'яностих, коли знесли пам'ятник "вождю" і винесли всі експонати, знову тут правдивий національний музей.

Пам'ятник Адаму Міцкевичу

Пам'ятник Тарасу Шевченку

дині алеї — недавно зведений пам'ятник Тарасові Шевченку. За ним у сквері пам'ятник Івану Підкові. У середині XVI ст. відомий козацький ватажок втрутився у міжусобну боротьбу в Молдавії. Українці захопили Ясси і проголосили свого геть-

Оперний театр ім. Соломії Крушельницької

Т. Шевченка. У фондах — понад 80 тисяч пам'яток матеріальної та духовної культури народу.

А кількості метрів далі — зустріч з архітектурною перлиною — академічним державним театром опери та балету імені Соломії Крушельницької. Його справедливо

Далі — вул. Хмельницького (колиш Жовківська). Якщо Ви на транспорті, то можете потрапити на неї через пр. Чорновола і вул. Дедька. Пішим подорожнім не важко буде перейти й відвідати три церкви так званого княжого Львова, розташовані саме на цій вулиці.

Церква св. Миколая, ймовірно, найстаріша церква у Львові. Теперішня будова значно змінена протягом довгих віків. А письмові згадки про неї сягають 1294 року.

Монастир св. Онуфрія, як твердять монастирські хроніки, наново побудовано при допомозі князя Костянтина Острозького. Побіч церкви були келії, шпиталь, а радше притулок для старців і немічних, а також невелика бурса для бідности. В одній з таких келій, очевидно, й зупинився Іван Федорович (Федоров), першодрукар. Документи підтверджують, що при монастирі св. Онуфрія була найдавніша українська друкарня. Чи запроваджена вона, власне, Федоровичем?

Адже є гіпотези, що й до його з'яви у Львові друкарство було відоме. Зрештою, старий переказ твердить, що саме Іван Федорович, перший друкар у Львові, мав свою друкарню в келії монастиря св. Онуфрія. Та й похований він саме тут. Довгий час тут був надгробний пам'ятник з напівзатертим написом: "Друкар Москвитин, котрий своїм тшанням друкування занедбаллоє одновил, преставися ві Львові...". Щоправда, при перебудові каплиці 1903 р. на цій місці поставлено нову стіну й камінь замурувано...

А пам'ятник Іванові Федоровичу постав біля Королівського арсеналу, в якому нині державний архів.

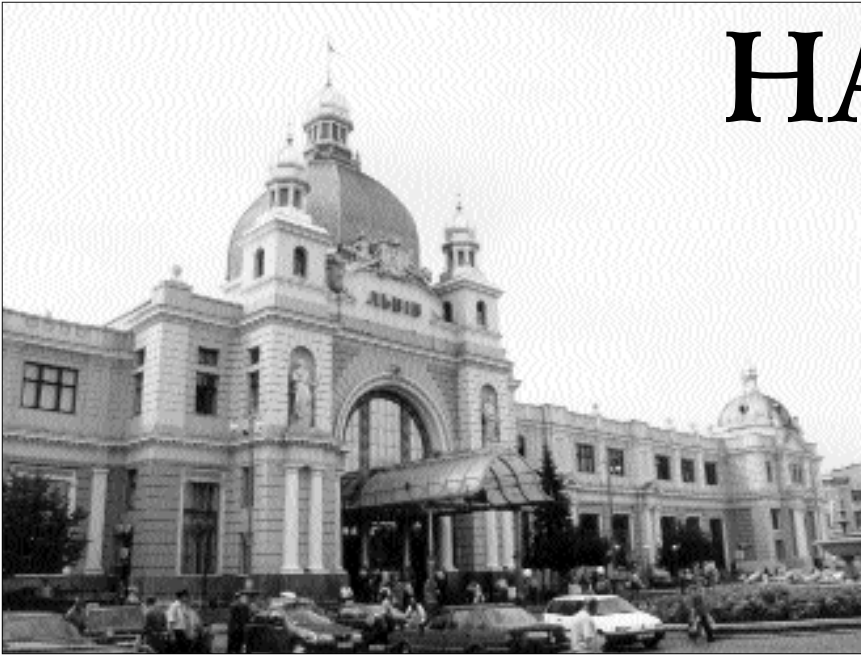
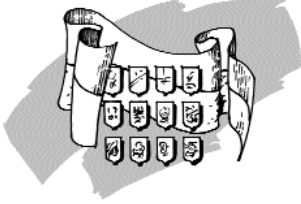
Церква св. Параскеви, або П'ятниці, існувала вже 1443 року. Теперішня будова походить з 1644 р., виглядає на кріпку твердиню з високою вежею. Церква збудована при допомозі молдавських воевод, про що свідчить їхній герб. На ньому зображено голову вола під зізною й короною з сонцем і місяцем побіч, вгорі шабля, скіпетр і княжа корона.

(Далі буде)

Опесь ГАНУЩАК

Бронзовий Швейк під "Віденською кав'ярнею"

Залізничний вокзал

Традиційно всім мандрівникам а чи подорожнім пропонують знайомитися зі Львовом з двох позицій. Перша: Ви споглядаєте на княже місто з Високого замку, відтак вибираєте ті об'єкти, котрі зацікавили. Друга: прибуваєте до Площі Ринок, а звідти радіально пізнаєте славні сторінки цього міста. Так чинило немало істориків-етнографів. Але ж знайомство з будь-яким географічно визначеним пунктом починається зовсім не так. Тому пропонуємо вам своєрідний прохід (наголос на першому складі, на чому наполягав славетний історик Іван Крип'якевич) із того місця, куди ви прибули, ачей з котрого починаєте знайомство з цією архітектурно-культурною перлиною. Не випадково Львів занесено до своєї рідної Книги історичних надбань світу — спадщини ЮНЕСКО.

Отож, перші офіційні згадки про Львів датовані були двічі. Хоча й у паралелі з однією подією. Княжий город завдячує своїм народженням галицько-волинському королеві Данилу. Аби захистити свою державу від інвазії, Данило в різних закутках Галичини, Волині та Холмщини зводить кріпкі замки. Серед інших — на узгір'ях, понад рікою Полтвою — його владою виростає замок, який згодом став містом. Нарік його Львовом на честь наймолодшого сина — Лева. Галицько-Волинський літопис подає цікаву згадку про місто: "Пожежа в Холмі вчинила таке полум'я, що з усієї землі бачено заграву, що й зо Львова дивлячися бачили по полях близьких, задля горіння сильного полум'я..."

Згадка про цю трагічну подію не має конкретної дати. Одні посилаються на документальні свідчення від року 1259-го, інші мають підтвердження трьома роками раніше. Одне слово, історично вважають датою народження Львова саме 1256-й рік. Хоча... Недавно, як я вже зауважив, під час ремонтних робіт трамвайної колії по вулиці Руській архітектори-реставратори надібали фрагменти руської ж (!), читай — української, вежі давнішого періоду. Бажано було б підняти її, але, як з'ясувалося, нинішні майстри не годні того зробити. "Трамвай потребує своєрідних бетонованих подушок", а тому знахідку спокійно зацементували. До ліпших часів? Можливо. Гадаю, що наші внуки таки навчатися розшифровувати й шанувати свою історію. Але то інша тема.

Тим часом повернемося до "абове", себто до початків нашої мандрівки. До Львова наразі є вісім

в'їздів, враховуючи повітряний маршрут. Побіжно спробуємо кожен з них згадати, оскільки всілякий мандрівник добирається до міста своїм шляхом. Адже прибуваємо з Вами прохолодного вологого ранку до Львова одним зі східних чи західних експресів. Щодоби тут "пришвартовується" п'ятдесят один потяг далекого сполучення. А

Собор св. Юра

ще під сотню "малогабаритних" електропоїздів і дизелів.

Десь у середині п'ятдесятих років XIX ст. Львів набув слави ярмаркового центру Австро-Угорської імперії. Один з ярмарків базувався біля підніжжя Святоюрської гори (нинішній собор Святого Юра). Найоптимальнішим шляхом для прибуття іноземних "мішків" видалося місце, де нині сучасний залізничний вокзал. 1861 року сотні городян спостерігали, як з Перемишля зафуркотів перший паротяг, котрий прибув до Львова. До дерев'яної споруди станції зійшло кілька поважних панів і зо два десятки дрібних торговців. Справа ця давала ініціаторам зиск. Крім того, що, попри нарікання на Львів як на провінцію австрійської імперії, це місто здавна було містом між заходом і сходом, потребувало поважного двірця (вокзалу). Такий спорудили за проектом Садловського 1904 року. Вокзал тричі горів. Відновлювався. Нарешті 2001-го року був капітально відреставрований і після цього вважається

архітектурно чужа Львову, з іншого відповідає сучасним вимогам і виконує свої транспортальні функції.

Аби звідси не заблукати, спробуємо намалювати умовний маршрут нашої мандрівки.

Поки долаємо відтинок од двірця до вулиці Городецької по Чернівцькій, можемо зауважити таке. Львів пережив господарювання і поляків, і австро-угорців, знову поляків, радянської імперії. Бували тут різні правителі, що й наклало відбиток на архітектуру та історичну спадщину міста. Але град княжий завше залишався русинським (українським), чим донині різниться посеред інших. А ще на цих землях прихисток знаходили в різні часи і германці, і вірмени, і мадяри, і литовці, і чехи... Й інша людність. Одне слово, тут переплелось стільки гілок історії, таких шарів культури, що їх вистачило б усій Європі.

Тим часом виходимо на Городецьку. Ся вулиця — од-

Церква св. Анни

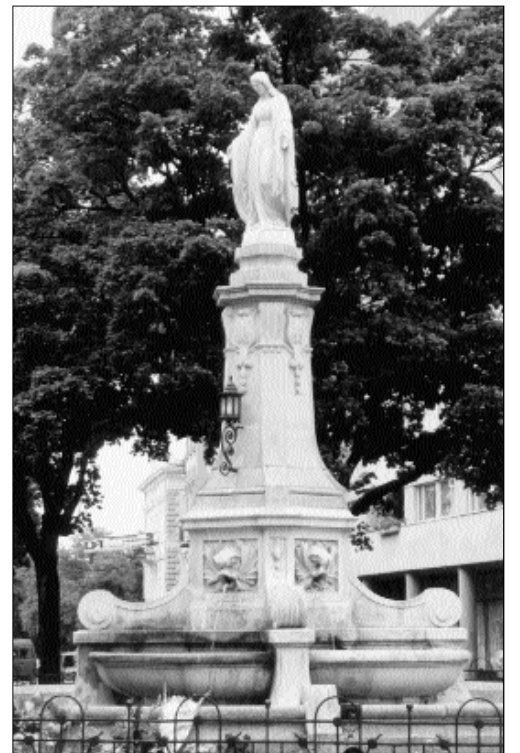
на з головних магістралей здавна. Як зійти вниз, то виведе на вулицю Шевченка (колишня Янівська). Там далі — Янівський (у народі Жидівський) цвинтар. Перед тим — костел св. Анни і міська в'язниця, що планувалася як монастир бригідок. Але, за іронією долі... стала "тюрмою бригідок". Звідтам, як завернете на вулицю Клепарівську, дістанетеся Краківського ринку, де

зможете придбати цукреня найпрестижнішої породи чи кішку, або ж папугу (це живий ринок). Тутешня місцина кілька століть тому була пойменована Горою страсти. Щоправда, карали тут лише простолюдинів. Для інших, шляхетних, злочинців місця покарань були "престижнішими". Наразі, саме тут маємо змогу "вивільнити" свій гаманець від кількох мільярдів. З різних причин. Перша, шахрайчики з наперстками. Друга, наплив чорнявих молодич, які за сяку-таку копійчину майбутнє наворожать. Останнє: саме сюди зі Збоїськ (район околиці) стікається найбільше жебраків, що обов'язково Вас розчудлять.

То, аби не втрапити в халепу, поминемо ці місця, та й звернемо з Городецької на Бандери. У ранішню пору Вас обов'язково зацікавить костел Ельжбети. З архітектурного погляду — споруда ніби й не вартісна, сприймається, як взірць псевдоготики. Проте місцеві католики високо поцінують її, а те, що попередня влада тут розташовувала склад будівельних матеріалів, уже забулося. Розповідають, буцім свого часу молодий цісаревич (з роду Франца Йосифа) закохався у простолюдинку Єлизавету (Ельжбету). Аби уникнути конфлікту, владоможці отруїли дівку. Цісаревич так затужив за коханою, що невдовзі по її кончині і сам спочив на цвинтарі. Останнім словом, котре він промовив, було "Ельжбета"... Згорьована мати нібито й зважила на побажання сина та звеліла звести на місці, де сконала кохана сина, цей костел і наректи його іменем нещасної.

Світ легенд, до речі, ще не раз нас заповнюватиме. Ми ж мусимо прошкувати далі. Вулиця Степана Бандери. Це одна з перших магістралей, котрій надали ім'я вірного борця за незалежність України депутати першого скликання міської Ради. Було в цій щось пропагандистське, як колись говорили. Але, що цікаво, виходить далі ця вулиця на Олександра Невського. І відтак домандруємо до площі Святого Юра.

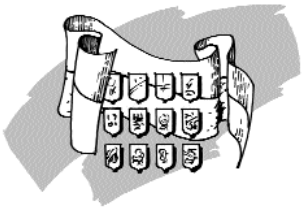
Про початки церкви св. Юра є кілька легендарних переказів. Одне оповідання говорить, що тут була печера серед тернів і в ній 1280 р. осів князь Василюк. На старість він хотів відпокутувати гріхи молодості й постригся в ченці. На його бажання князь Лев на горі поста-

Матір Божа в центрі міста

вив церкву з букового дерева та мешкання для монахів. Інший переказ твердить, що церкву заснував князь Юрій. З часом тут виник монастир, обведений ровом і часоколом. Оскільки храм зведений далеко від міста, він водночас служив оборонним бастионом. У 1340 р. під час нападу на Львів Казимир III штурмом здобув монастир, жорстоко розправився з чернечою залогою, а будівлю спалив. Але вже наступного року монастир відбудували. На згадку про цю подію 1341 року відлито дзвін, який зберігся й донині. На площі біля церкви св. Юра здавна відбувалися великі ярмарки, що починалися за два тижні перед святом Юрієм (23 квітня за старим стилем) і тривали ще два тижні по празнику. Саме сюди з головного вокзалу стікалися валки торговців з Польщі, Австрії, Угорщини. Згодом ярмаркову площу перенесли вниз на сучасну вулицю Ярослава Мудрого.

Стояв під святом Юрієм зі своїм табором Богдан Хмельницький. Ми ж мусимо прошкувати далі. Вулиця Степана Бандери. У церкві гетьман приймав єпископа Желиборського, а також посла від короля Казимира, котрий намагався схилити Хмельницького до миру. Після цього візиту й народилася байка про вуза та чоловіка, котру розповів Хмельницький королівському посланцю. Квартирував гетьман десь під церквою, а неподалік була канцелярія генерального писаря Івана Виговського. Нині це одна з найкращих пам'яток барокової архітектури в Україні. Ансамбль, окрім самого храму, творять дзвіниця, будинок капітули, митрополичі палати, огорожа. Своєрідним є фасад собору, який відкривається порталом-аркою. Такого поєднання декоративної різьби та архітектури

ДРІМАЮЧИХ ЛЕВІВ

Атланти на будинку вчених

немає в жодній іншій споруді міста. Вражає своїм конструктивним вирішенням і інтер'єр.

Під час візиту в Україну папа римський Іван Павло II замешкав саме в митрополичих палатах собору св. Юра.

Вулицею Листопадового чину (названо на честь утворення ЗУНР) потрапляємо до Будинку вчених, де колись збиралися найповажніші шанувальники азартних забав. Спроекували споруду відомі віденські архітектори Фельнер і Гельмер. Будівля вражає пишністю та крикливістю архітектурних форм і декору, запозичених із пізнього французького бароко. Не випадково саме тут найчастіше гостюють кінематографісти, знімаючи фільми на історичні теми. А ще — це місце найпрестижніших презентацій та імпрез.

З протилежного боку — національний університет імені Івана Франка, заснований 1661 р., але до цього корпусу "переїхав" значно пізніше — 1920 року. У другій половині XIX ст. Львів стає столицею Галицького намісництва Австро-Угорщини, тому поруч з іншими установами тут споруджують (архітектор Гохберг) будівлю Галицького сейму (парламенту), де нині й розмістився головний корпус університету. Відповідно до призначення та тогочасних уявлень їй надано імпрозантності — використано форми архітектури пізнього італійського ренесансу. Особливо парадно оформлено центральний фасад, що завершується скульптурною групою з алегоричними постатями Галичини, Дністра та Вісли, а внизу, обабіч входу, розміщено групи "Освіта" та "Праця".

Перед головним корпусом університету — пам'ятник Іванові Франку. Споруджено його в 1964 році, а тому в архітектурному плані у фахівців він викликає чимало застережень щодо "радянської" специфіки. До слова, саме тут у 80-і роки минулого століття відбувалися перші мітинги за демократизацію суспільства.

А позад пам'ятника — парк імені Каменяря, колишній Єзуїтський. На цьому місці були колись міські лани, але пізніше земля перейшла в приватні руки. З часом тут загосподарювали єзуїти, котрим місто передало територію разом з прилеглими землями в оренду. Ті збудували тут цегельню, потім броварню (одна з перших пивоварень) і корчму, найняті хлопці обслуговували цілий господарчий фільварок. Під час облоги Львова в

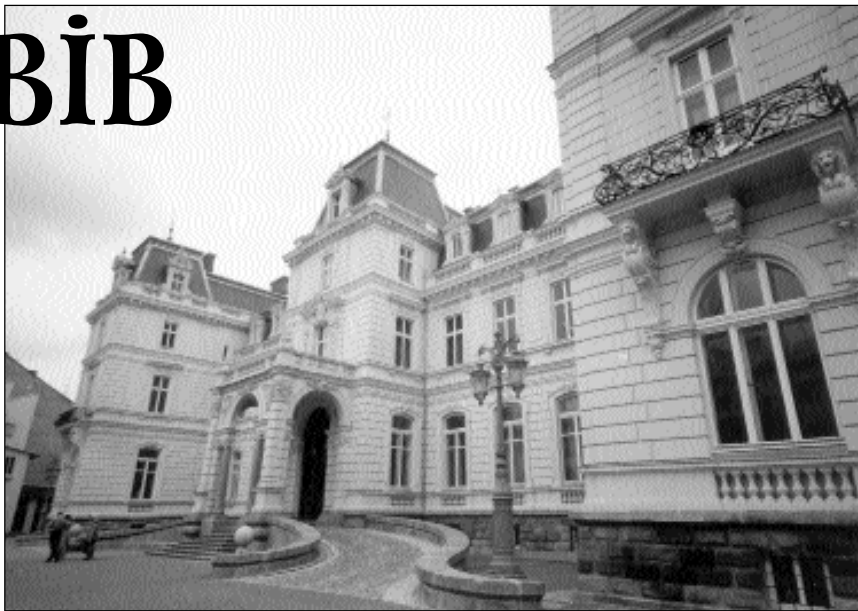
середині XVII ст. тут стояли з гарматами війська Богдана Хмельницького і обстрілювали укріплені райони міста. Були тут 1672 року і турецькі війська. А в листопаді 1918 р. — перестрілки українців з поляками. Після того, як парк став знову загальнономіським, бо споруди ордену єзуїтів було знесено, відомий садівник Бауер упорядкував територію в ландшафтному стилі. Зелене шатро парку творять різні за віком дерева, більшість з яких тоді й засаджена (1885–1890 рр.). Правда, збереглися тут і трьохсотрічні дуби, двохсотлітні клени. Прикрашає парк альтанка, на жаль, єдина уціліла з тих пам'ятних часів. А було їх кілька десятків, як і літній театр просто неба, площа штучних вогнів, карусель...

Від верхньої межі парку через вулиці Крушельницької, Каменярів виходимо на Дорошенка і знову повертаємося на вул. Бандери. Будинки органної та камерної музики. Колишній костел Марії Магдалини — пам'ятка раннього львівського бароко XVII століття, споруджений за проектом місцевих архітекторів Годного і Келара. Пізніше архітектор Урбанік капітально перебудував його. Тоді ж на фасаді між вежами і щитом з'явилася скульптура в стилі бароко. Споруда, досить вдало прив'язана до місцевості, вирізняється порів-

няно скромним декоративним оформленням головного фасаду.

Нижче на перетині вул. Бандери та вул. Коперника — споруда управління внутрішніх справ міста Львова. "Пам'ятна" тим, що саме в її підвалах були катівні НКВС і КДБ. Наприкінці вісімдесятих — на початку дев'яностих минулого століття біля управління жорстоко побито учасників перших демократичних страйків.

У зв'язку з міліційною управою мусимо згадати "дідуса" так званого мазохізму. Леопольд Захер-Мазох-старший упродовж десяти років очолював міську поліцію. Народився в сім'ї скромного львівського губерніяльного радника Захера, що прибув до Галичини шукати кращої долі. Згодом одружився на доньці багатого та шанованого в місті лікаря Франца Мазоха, до речі, одного з ректорів Львівського університету. Аби отримати подвійне (престижне) підвищення, чекав спеціального дозволу цісаря. Широку ерудицію поліцейний комісар використовував під час "психологічних" допитів, великим майстром яких став. Мав інформаторів у всіх суспільних верствах населення: від покоївки й кельнера аж до представників вищих сфер, "львівської сметанки". Мав потяг до літературної діяльності. Звільнений за те, що, непомірно розбудувавши таємну полі-

Палац Потоцьких

ля та Будинку охорони пам'яток архітектури виходимо до пам'ятника Маркіянові Шашкевичу та його музею. Тут свого часу містилася греко-католицька семінарія і церква св. Духа. Тут закінчив семінарію Маркіян Шашкевич. У його часи на місці, де тепер Головна пошта, був великий сад, будиночки, в яких мешкала служба семінарії. При вікнах на будівлі були ґрати, що надавало їй вигляду в'язниці. Оповідують анекдот, що раз якийсь перехожий селянин уперто вдивлявся в будинок. Один з вихованців почав глузувати з нього, на що селянин завважив: "Смійся, смійся, якби ти був порядним чоловіком, то не сидів би за ґратами..."

На жаль, у 1941 році під час бомбардування знищено й семінарію, і церкву. Вистояла лише дзві-

напроти бібліотеки — галерея мистецтв. Варто зауважити, що, за підрахунками фахівців, у XX столітті знищено понад 80 відсотків української національної спадщини. Львів оминула ця трагедія. Тому тут міститься одна з найбагатших мистецьких скарбниць. Заснована 1907 року на базі зібрання картин і скульптур західноєвропейських майстрів, яке придбав магістрат у приватних колекціонерів. Брак приміщення галереї призводив, однак, до того, що лише близько десяти відсотків експонатів із запасників могли потрапити на публічний огляд. Проблему вирішили, коли філію галереї став Палац Потоцьких.

До нього потрапляємо, поминувши Палац мистецтва — сучасний виставковий зал. Колись на цих місцях були заплави та болота. Родина Потоцьких, у якій було чимало охочих до полювання, облюбувала цю місцину і звала тут мисливський будиночок, який розрісся до шикарної особнячка, в котрому відпочивало багато знаті. Розкіш цієї споруди привертає увагу кожного подорожнього. Зведеної 1880 року в стилі французького класицизму (архітектори Цибульський і Л. д'Оверн). Донедавна був міським Палацом урочистих подій, поки місто не передало його у власність Галереї мистецтв. Тепер в одному приміщенні експонуються витвори мистецтва українських авторів, в іншому — світові шедеври. Є в палаці й спеціальні апартаменти, де замешкують найповажніші гості.

Аж ось ми знову на вулиці Стефаника. За бібліотекою здійснюється горбиста місцина. Цитадель. Спускаємося по вул. Мартовича. Пам'ятник Грушевському. Проспект Шевченка (колишня Академічна). У давні часи тут теж були багнища й мочарі. Тягнулися вони до пр. Свободи (іменованого тоді Гетьманськими валами). На Академічній сходилися два потоки Полтви — Пасіка й Сорока. Полтва була ще повноводою рікою, у XV ст. на Марійській площі (нині пл. Міцкевича) було два млини. Біля нинішнього готелю "Україна" (колись готель "Європейський") на Полтві був острів, а на ньому капличка Матері Божої. Нині її скульптура постанала на цьому ж місці. Навпроти сучасного готелю "Жорж" був міст. Знесли його 1840 року, а Полтву замурували...

(Далі буде)

Олесь ГАНУЩАК

Галичина, Вісла, Дністер на фасаді університету ім. Івана Франка

цію, занедбав підтримання порядку в місті. Відбуваючи до Праги, однак, на знак подяки галицьким українцям передав частину своїх колекцій (мінерали та комахи) щойно заснованому Народному Дому. Щодо знаменитого співця містечкового кохання та "солодкого насилля" — молодшого Мазоха, то виховувала його здебільшого няня-українка. Однак навряд чи є підстави стверджувати, що на нього не вплинув батько. Знайомлячись ближче зі спогадами сучасників про життя "дідуса мазохізму", важко відігнати думки про генетичну спадковість, дитячі комплекси, спричинені тим, що молодший Захер-Мазох дуже рано зацікавився насолодою, котру отримують люди від катувань і приниження.

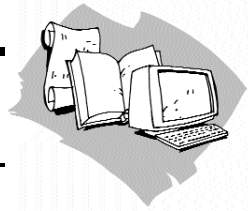
Далі, повз Будинку учите-

ня, в котрій нині музей "Русалки Дністрової" (альманах, заснований Шашкевичем). Свого часу цей культурницько-духовний осередок відіграв важливу роль у відродженні Галичини, тому хочуть його відбудувати.

На перетині вулиць Коперника та Стефаника — споруда наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. У середині сімнадцятого століття тут збудували костел Кармеліток босих. Згодом його знесли. У 80–90 роки XVIII ст. у Львові з'являються перші будинки в стилі класицизму, котрий згодом став пануючим. Споруду бібліотеки Стефаника (раніше інститут ім. Оссолінських) вважають однією з найдосконаліших пам'яток класицизму. Її архітектурі характерні пропорційність і рівноваженість. У центрі фасаду — легкий портик з фронтону, який підтримують коринфські півколони. Будівлю вінчає купол на циліндричній основі.

Пам'ятник Грушевському

ЗАХІДНА ПРЕСА ПРО ІРАКГЕЙТ

Ще перед тим, як уряд Сполучених Штатів Америки офіційно звинуватив українське керівництво у намірах поставити іраків радарний комплекс "Кольчуга", повідомлення про це почали з'являтися у західній пресі. Але до вересня ці повідомлення і статті були або дещо абстрактними, або ґрунтувалися майже виключно на записах майора Мельниченка. Потім ситуація змінилася. І йдеться вже не тільки про "Кольчугу".

За кілька днів до заяви уряду США британський тижневик "Observer" надрукував на першій шпальті статтю "Досє засвідчує спроби Іраку одержати ядерну зброю". Серед основних партнерів Хусейна газета називає Україну і Білорусь. Вони, починаючи з середини 90-х, були центральною ланкою засекречених іракських програм із придбання зброї. Причетність білоруських та українських компаній до поставок в Ірак була розкрита оонівськими інспекторами ще до того, як вони були змушені залишити країну в 1998 році. За їхніми припущеннями, така співпраця продовжується й дотепер.

Крім України й Білорусі, іракські агенти з'являлися також у Росії, Румунії, країнах колишньої Югославії, Конго, Кенії, Йорданії, Сирії, Малайзії та Індонезії. Саме ці невинні спроби придбати зброю складають кістяк досє Тоні Блера. "Observer" наводить слова високопоставленого британського дипломата: "Особливе занепокоєння викликає той факт, що відносини Іраку з Україною та Білоруссю дуже потеплішали за останні кілька місяців. Підвищилася активність, люди їздять туди й назад".

Як вказує британська газета, власні досє про нові іракські мережі з придбання зброї зібрали ще два американських дослідники — Гері Мілхолін, директор вашингтонського Wisconsin Project on Nuclear Arms Control, і Келлі Мотц з Iraq Watch. Як вони стверджують, більшість зібраних доказів ґрунтуються на неоприлюдненій інформації інспекторів ООН, що стосується підозр: Ірак ретельно ховає широкомасштабну

програму з придбання заборонених технологій і матеріалів.

А ось що пише газета "Times": "Окрім звинувачень у причетності до зникнення та вбивства журналіста Георгія Гонгадзе два роки тому, недоброчинці Президента Кучми також закидають йому побудову держави, яку можна визначити кількома словами — корупція, нечесні вибори та економічний провал. Свого часу Європа та США бачили у Кучмі гаранта стабільності. Захід робив ставку на те, що, незважаючи на всі свої вади, Кучма такі проводитиме економічні реформи і стане альтернативою комуністам". "Times" далі пише, що гра в підтримку Кучми зайшла надто далеко. Допомогу клали в кишеню без проведення реформ, і навіть наслідки Чорнобильської катастрофи, вважає газета, роздувалися з метою витягнути західну допомогу.

Часопис додає: "Тепер лідерам Євросоюзу треба вирішити, що робити з паном Кучмою. Офіційний представник на економічній конференції в Зальцбурзі сказав панові Кучмі, що Україна не зможе вступити до Євросоюзу протягом щонайменше найближчих двадцяти років. Проте українська опозиція лишається слабкою і роз'єднаною. Також на боці Кучми політична традиція, згідно з якою українці більше схильні тихо нарікати, аніж активно боротися".

А незадовго перед цим газета "Financial Times" помістила велике інтерв'ю з майором Миколою Мельниченком, де він, зокрема, зауважив, що у нього є записи, де начебто президент Кучма розмовляє з керівником ракетного заводу Південмаш. "Financial Times" цитує Мельниченка: "На початку розмови Кучма говорить голосно, потім переходить на шепіт, і решта розмови — шепіт. У цій розмові чуно слова "ракет" і назви країн, які належать до категорії так званої "осі диявола". Пізніше, пише газета, пан Мельниченко надав можливість редакції прослухати запис, який, за його твердженнями, було зроблено 29 червня 2000 року. Слова "ракет" та "Ірак" можна чітко почути в тій час-

тині, де розмова переходить на шепіт. Тим часом, на думку експертів, фізично виявити цю систему дуже непросто, оскільки "Кольчуга" не передає жодних сигналів, вона пересувається, її легко сховати і виглядає вона, як звичайна вантажівка з причепленою антеною.

Колишній директор офісу у справах України в Раді нацбезпеки США Джон Тідстром різко критикував припущення про те, що, мовляв, адміністрація президента Буша виступила з наміром переглянути політику стосовно Президента Кучми у зв'язку з внутрішньополітичною ситуацією в Україні та діями опозиції.

"Такі заяви просто безглузді. Ці припущення вказують на повне незрозуміння американської політики та способу діяльності американського уряду. Такі заяви є безвідповідальними, їх можна вважати небажаним внеском у міжнародний діалог та в двосторонній взаємини США — Україна", — заявив Джон Тідстром.

Тим часом, Сполучені Штати заявили, що надсилають до Києва свого офіційного представника, щоб обговорити пропозиції України щодо проведення ретельного розслідування звинувачень у продажу українських систем раннього попередження "Кольчуга" до Іраку. Водночас і посол Сполучених Штатів у Києві, і речник Держдепартаменту заявили, що не мають великих надій на те, що майбутнє розслідування зможе зняти з Президента Кучми підозри в тому, що в липні 2000 року він дозволив продаж "Кольчуги" іраківі.

●

ХТО Ж УСКЛАДНЮЄ СТАНОВИЩЕ УКРАЇНЦІВ У РОСІЇ?

Правління Об'єднання українців Росії та Ради Федеральної національно-культурної автономії "Українці Росії" розіслало ЗМІ України Заяву, в якій йдеться про те, що за період після проведення III Конгресу українців Росії (квітень 2002 р.) у засобах масової інформації з'явилося декілька публікацій про "глибоку кризу українства Росії", "розкол" українських організацій Російської Федерації тощо... Аналіз цих матеріалів, зокрема в газеті "Шлях перемоги", та так званого "Інформаційного повідомлення ОУН Руху м. Москви" було зроблено у заяві Правління Об'єднання українців Росії та Ради Федеральної національно-культурної автономії "Українці Росії" від 20 травня ц. р. і в листі заступника голови Об'єднання українців Росії Ю. Кононенка від 26 липня ц. р.

Правління ОУР та Рада ФНКА "Українці Росії" отримали електронною поштою та факсом "Звернення керівництва АУГР (Асоціації українських громад Росії) до української діаспори Росії" та звернення до голови ОУР і ФНКА. Наприкінці цих документів надруковані прізвиська керівників деяких українських організацій Росії, підписи яких відсутні. Сенсаційні полягає в намаганні відсторонити від керівництва ОУР та ФНКА "Українці Росії" обраного під час проведення III Конгресу українців Росії голову цих організацій О. Руденка-Десняка.

Щодо створення нової української організації в Росії (АУГР), поки що утримаюся від коментарів. Зазначу лише, що це є конституційним правом будь-якої групи російських громадян.

Тепер відносно звернення до О. Руденка-Десняка та звернення керівництва АУГР. У цих документах, на мою думку, занадто багато дезінформації для трьох сторінок тексту... Ми всі були присутні на засіданні Ради ОУР, коли вирішувалося питання обрання голови та інших членів Правління. Були, як і я, свідками того, що О. Руденко-Десняк просив зняти його кандидатуру з голосування. При голосуванні голова ОУР знову зібрав більшість голосів. Заступник голови ОУР В. Семененко на засіданні Конгресу зробив заяву, що потрібно внести зміни в Статут, і ця пропозиція була прийнята.

Дивує й намагання авторів листа звинуватити О. Руденка-Десняка в неправильному вирішенні організаційних питань на Конгресі. Так, не було обрано мандатну комісію. Нагадаю, напередодні на засіданні Ради у зв'язку з малою кількістю делегатів, прийняли рішення передати її функції групі реєстрації, що й було виконано. Але це ж не заважало будь-якому делегату, зокрема й від "опозиції", встати на Конгресі та вимагати створення мандатної комісії. Те ж са-

СЛІДАМИ НАШИХ ВИСТУПІВ

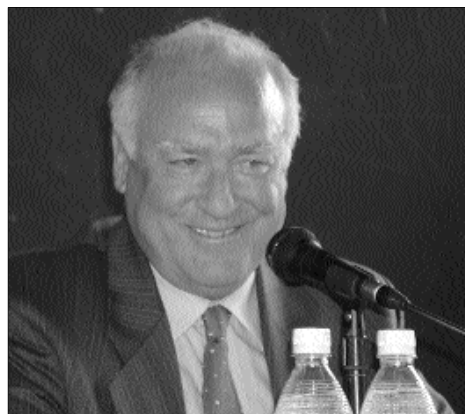
ме стосується лічильної комісії — Статут не передбачає її створення, це справа Конгресу — створювати таку комісію чи ні.

Автори листа даремно намагаються піддати сумніву авторитет і діяльність голови ОУР та ФНКА, свідомо чи несвідомо зміщуючи при цьому акценти. Заслуга О. Руденка-Десняка не в тому, як вони пишуть, що він допомагав "у створенні Української хорової капели міста Москви, відновленні Української бібліотеки в Москві, надавав допомогу деяким українським громадам у регіонах Росії" (хоча, звичайно, така допомога була, й досить вагома). Його заслуга саме в тому, що на ФЕДЕРАЛЬНОМУ загальноросійському рівні почав виходити заснований ним часопис "Український огляд" (котрий виріс із газет "Український кур'єр" та "Український вибір", які ще на початку 90-х років почав редагувати О. Руденко-Десняк); у тому, що саме на ФЕДЕРАЛЬНОМУ рівні створено постійно діючий семінар-лабораторію української культури на Кубані в Лазаревському; в тому, що вже втретє проходитьміськ ВСЕРОСІЙСЬКИЙ фестиваль українських хороших колективів імені О. Кошиця; у тому, що в столиці Росії проведено п'ять презентацій регіональних українських організацій; у тому, що різними правдами й неправдами йому вдавалося сприяти приїздам до Москви керівників українських організацій, які не мають на це коштів (а має мало хто, особливо з віддалених регіонів). І все це, будемо чесними, без предметної підтримки, може, й з об'єктивних причин, регіональних громад. Нарешті, за роком діяльності я часто спілкуюся з працівниками Адміністрації Президента РФ, Державної Думи, Ради Федерації, російського уряду, міністерств та відомств. Усі вони відзначають (а їм є з ким порівнювати), що в українців Росії — реально мислячий, принциповий, авторитетний лідер.

Головне зараз, на мою думку, — виконання рішень III Конгресу, розробка програмних підходів до вирішення корінних проблем російського українства. Запропоноване ж у цитованих листах служить тільки розколу нашої громади і може зашкодити їй у практичній діяльності. А так хай буде й АУГР, а може, комусь прийде в голову ще з десяток таких організацій створити. Аби вони робили щось! Турбувалися про українські школи, бібліотеки, культурні центри... Дбали про людську гідність українців.

● **Юрій КОНОНЕНКО**, заступник голови Об'єднання українців Росії, керівник інформаційної служби ФНКА "Українці Росії"

* Друкується зі скороченнями.

Посол РФ Віктор Черномирдін

ЛЮБИТИ ПО-РОСІЙСЬКИ

Росія так любить Україну, що навіть відкриває у нас представництво свого державного телебачення. Про це повідомив російський посол Віктор Черномирдін. Для появи представництва, згідно з вітчизняним законодавством, потрібна міждержавна угода, її, схоже, немає. Принаймні, посол про подібний документ не згадував, а гендиректор державного телебачення Росії Олег Добродеев не підтвердив існування такого паперу.

рел недостатньо". Далі була традиційна протокольна лірика на тему дружби народів-сусідів і її зміцнення засобами телебачення.

Досі Росія відкривала представництва свого державного TV у США і в Німеччині, тепер дійшла черга до України. Наскільки незалежно буде українська філія у своїх судженнях? Посол каже, що уникає поняття "незалежний", натомість йому більше подобається "професійний". Сам він ображається на пресу "не тоді, коли сварять, а коли несправедливо сварять". Коли ж журналістів сварить він

сам, то деколи навіть "дякують" потім, аякже, це ж слухна критика".

Олег Добродеев так і не погодився назвати бюджет нового медіа-проекту в Україні, так само як і кількість людей, задіяних у ньому.

— Ці цифри достатньо стандартні і не надмірні, — сказав гендиректор держтелебачення Росії.

— Коли було підписано міждержавну угоду про створення українського представництва вашого каналу?

— Річ у тім, що наш корпункт в Україні існував і раніше.

— Але зараз йдеться не просто про корпункт.

— Це справа назви. Сьогодні корпункт виведено на цілком новий рівень, ми обладнали його новою технікою, туди прийшли нові люди.

— Коли в Росії відкриється представництво українського телебачення, що відомо про зустрічні дії Києва?

— Я поняття не маю. Які можуть бути зустрічні дії, коли йдеться про дві братні країни? Це питання волі і бажання, ми готові допомогти, коли до цього дійде справа. Справа у бажанні і потребі, Росія має велику потребу в інформації з України.

Наступний рік, як повідомив посол Черномирдін, "напевне буде роком Росії в Україні". Здається, цей рік уже почався, якщо сусідня держава спокійно застосовує свій потужний медіа-ресурс в Україні, не переймаючись необхідністю міждержавного документа.

Людмила ПУСТЕЛЬНИК

●

ДОЛУЧАЙТЕСЬ!

* Готується національна бізнес-програма. До неї можуть подати свої пропозиції всі бажаючі. Координати: Український незалежний центр політичних досліджень. 01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 15, к. 1. 229-43-59. ucipr@ucipr.kiev.ua, http://www.ucipr.kiev.ua.

Інститут конкурентного суспільства. 01150, м. Київ, вул. Предславинська, 28. офіс 521. 269-67-56, 269-61-41.

mailto: office@ics.org.ua, http://www.ics.org.ua.

* Побачив світ тринадцятий (вересневий) номер бюлетеню Програми місцевих екологічних дій в Україні "Чиста хата". Він присвячений презентаціям демонстраційних громад МЕР в Україні. Координати: 01033, м. Київ, а/с 13. 451-40-42. leap@leap.kiev.ua

1–3 листопада 2002 року в Києві відбудеться Третій Форум громадських організацій "Від суспільного діалогу до громадської взаємодії". Інформацію про учасників форуму буде включено до каталогу. Координати: 01014, Україна, м. Київ, вул. Бастіонна, 3/12, на III Форум.

14–16 листопада 2002 року в Києві відбудеться Всеукраїнський форум творчої молоді. Координати: 01034, Київ-34, а/с 60.

30 листопада — 1 грудня в Києві відбудеться третя всеукраїнська конференція екологічної громадськості. Координати: 01133, м. Київ, бульвар Лесі Українки, 26. 295-89-61.

mailto: conference@res-kyiv.org.ua.

● **Василь ВЕЛИМЧИЙ**

КАМІНЬ У ГРУДЯХ

Вивчаючи мовне питання в контексті державної незалежності, змушений підтвердити, що ця проблема має більш глибоке коріння, ніж це здається на перший погляд. Така занедбаність мовної проблеми — наслідок як політичної ситуації в Україні, так і характерологічних особливостей самих росіян.

Упродовж десятиліть проживаючи поміж українців, пересічний росіянин не бажає вивчити мову етнічної нації. У цьому своєрідному "феномені" вбачається неспроможність подолати внутрішній психологічний опір "великодержавної образи".

Зрештою, саме на підтримку цього почуття Росія щороку з бюджету виділяє 2,5 мільярди доларів. Через різні мас-медіа (газети, журнали, радіо- і телестудії) намагаються всьому світу довести, що утвердження державної української мови неминуче призведе до обмеження у своїх мовних і культурних правах національних меншин. А це, як відомо, порушення Хартії про мови. Такі й інші "бачення" записуються в резолюціях так званих науково-практичних конференцій з проблем "Порушення прав російськомовного населення".

Недарма ж на третьому Всесвітньому форумі українців, що відбувся у Києві напередодні ювілею Незалежності, головним питанням було не занепад в країні економіки, а вимирання української мови. Себто стан національної безпеки держави ставиться у залежність від стану мовної ситуації. Адже проблема мови й політики, мови й економіки — взаємно пов'язані й актуальні. Таке життя, що в захисті своєї

незалежності мова стає найпевнішою зброєю. Захистимо рідну мову — захистимо свою незалежність!

У перші роки нашої незалежності ситуація в країні змінювалася на користь української мови. На державному рівні було створено різні відповідні структури: сектор з мовних питань при Кабміні, Комісія і рада з мовних питань при Президентові. Та коли з "незрозумілих причин" їх ліквідували, то створились умови, за яких російська мова перейшла в контрнатуп на суто обивательському ґрунті, хоча самостійна держава мала б забезпечити духовно-культурний розвій етнічної нації. Політики не повинні вести подвійну гру з народом у залежності від ситуації: до виборів, чи після виборів.

На українських теренах нині ідентифікованими є вісімдесят національних меншин. Тому важливо питання мовного спілкування між ними вирішувати так, щоб назавжди уникнути щонайменшого звинувачення у дискримінації меншості на користь більшості. І коли держава не проявить мудрості й делікатності в цьому вельми важливому параграфі внутрішньої політики, то і для прийдешніх поколінь ми залишимо цю "стиснуту пружину" з потужною прихованою кінетичною енергією.

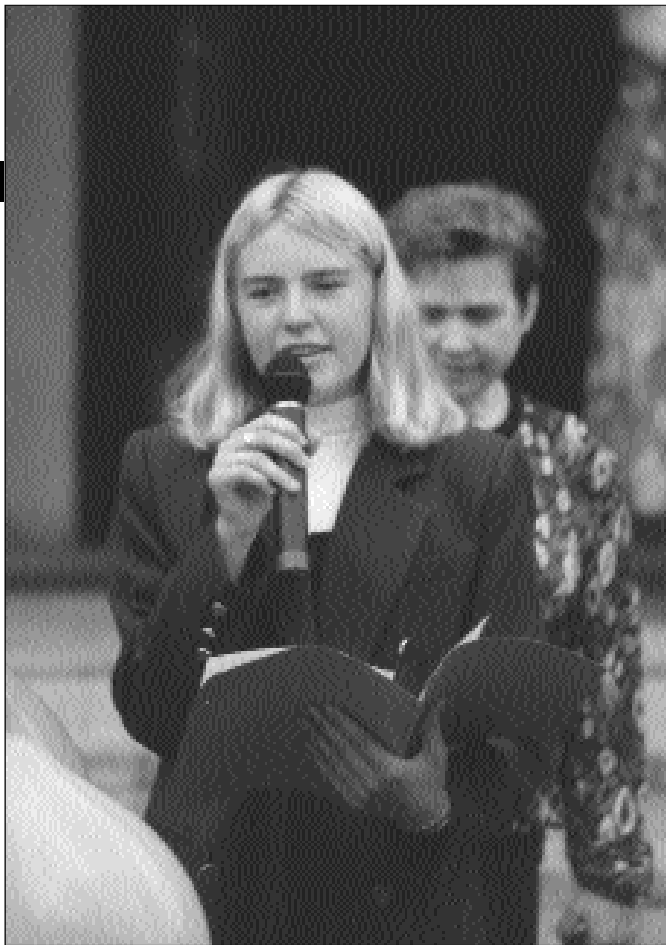
Настала пора всім, хто вибрав за свою домовку землю українську, замислитися над її сьогоденням і майбутнім. А тим часом, прийнявши демократичне гасло "Не словом, а ділом", час приступити до конкретної праці. Коли в нас мова державна, то й починати треба з найвищих її щаблів: Верховної Ради й Уряду з усіма їхніми

НА ПОЛІ МОВИ

структурними підрозділами. "Іноязичним" не давати мікрофона, не брати у них інтерв'ю, не приймати на роботу (так в усіх європейських країнах) тощо.

У контексті стратегії боротьби з культурно-мовним і національним геноцидом слід розглядати і видавничу справу. Знову ж, нагальна синхронізація дій, логічна послідовність і поміркованість. Кількість друкованих видань, як і культурно-освітніх закладів для кожної нації має бути пропорційною у відсотковому відношенні її до загальної кількості населення країни.

Отже, перед Україною, чия культура і мовна ідентичність зазнали нищівного руйнування за часів комуно-більшовицької системи, постало нині питання відновлення людської і національної гідності, самовизначення у найважливішому — царині мови. Рідна мова має стати тим консолідуючим і об'єднуючим чинником у ланці національної ідеї, який збереже Україну як європейську націю, під-

німе в кожного українця дух національної свідомості і самобутності.

Іван ВАНАТ,
м. Тернопіль

КАЖЕШ, ЩО ПРО МОВУ ДБАЄШ...

СТАТТЯ НА ЗАХИСТ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ

Є стаття ця у Законі України.
Ми давно її чекали — не секрет.
То чому ж на мові іншої країни
більшає у нас журналів і газет?

ТО ХТО ТИ?

За трибуною вкраїнську мову
часто вихваляєш ти без меж.
А от власних діток знову й знову
у російську школу віддаєш.

ДО НЕЩИРОГО

Кажеш, що про нашу мову дбаєш,
що за неї рад у пекло йти.
То чому ж на іншій виступаєш,
як виходиш до трибуни ти?

ДО БАЙДУЖИХ

Байдужі?... Вас би ще й не так назвати!
Бо ж ви забули, дідько б вас забрав,
і мову, що дали вам батько й мати,
і щире пісню, що народ наш склав!

ПРО НАРОДНИХ ОБРАНЦІВ

То вони дрімають, то про секс читають,
то про спорт балачку хтось веде.
А закони вироблять не поспішають.
Знають: спить солдат, а служба йде!

А є й такі між них, що за Вкраїну,
мовляв, готові битись до загибуні.
Коли ж їй чинять зло якісь падлюки —
вони зраділо потирають руки.

Від мови нашої його кидає в жар,
в розмові про "Просвіту" хмуристь лоба.

Отож бо! Перед вами — екземпляр
зашореного українофоба.

— Що я антидержавник — це брехня!
Це клятих демократів маячня!.. —
сказав таке ще й плюнув під кінець.
На лацкані — червоний прапорець.

Назвуть себе із гордістю й одверто
француз — французом, німець — німцем.
В нас декому з нардепів ліпше вмерти,
аніж назватись українцем.

Володимир ВДОВИЧЕНКО,
с. Саврань Одеської області

СЛОВО ПРО МОВУ

Слова у радості святкові,
В них ніжна музика звучить:
Кохайтесь, люди, в рідній мові
І над усе її любіть.

Бо слово радо привітає,
Зігріє душу, збадьорить,
Хто рідну мову поважає —
У самоті тому не жить.

Олексій ЧУПРИНА,
м. Київ

ІДЕОЛОГ

Склеєний з чужих ідей
прогресивний прохіндей...

ПРИВЛАДЦІ...

Ці хлопці не попускають свого,
Най Бог їм статки береже
Й дарує світлих днів премного...
Але верніть хоча б чуже...

ТВОРЧИСТЬ НАШИХ ЧИТАЧІВ

“ВСЕУКРАЇНСЬКІ НОМІНАЦІЇ”,

де презентуються
здебільшого середньої руки
Чужиномовно вбрані байстрики...

ПРИСТОСУВАНЦІ

Ніяка їх хвороба не бере:
Ні дуст, ні мухомор, ні кураре...

НА ЖАЛЬ...

Театр на Печерську досі
Під впливом язівських зон...
Тому-то голі ми та босі,
За Кобзаря "у нас" Кобзон...

МОСКОВСЬКІ ПАТРІОТИ

Співці слов'янофільської ідеї:
Мещера, меря, чудь, воль, іудеї...

ГІМН КРАЯНИНА-ОПТИМІСТА

Ще не всю Вкраїну розбазарили
потєбенки, суркіси, азарови...

ВЕЛЬМИ ЗАБРУДНИВСЯ

Ні фінська, ні русинська лазня
Відмити не спроможні блазня...

ЄДНАЙМОСЯ, БРАТОВЕ!

Бо били нас заброди та ординці,
Коли ми виступали поодиночі...

Сергій КОВАЛЬ
м. Чернівці

ДОПОМАГАТИ ПРАВДІ!

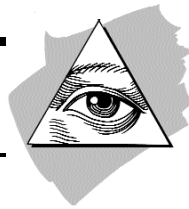
Коли п. Вітренко, змагаючись за президентське крісло, виступала у нашому місті, вона запевняла, що тільки надання російській мові статусу державної забезпечить мир і злагоду у міжнаціональних стосунках. Лукавила пані Наталія, ой лукавила. Який мир може бути у ситуації, коли гість зайшов до вашої хати і випхав вас з-за столу? Стане те ви "заради миру" скромно біля дверей, опутивши очі долу, чи візьмете до рук дрюка? Не знаю, чим п. Медведчук виправдовує свою надмірну прихильність до російської мови, знаю тільки, що вони обоє використовують мовне питання з власною політичною метою. Як показали вибори, національна зрада не принесла їм очікуваних високих політичних дивідендів.

А запорукою миру на нашій землі є не подальша дискримінація титульної нації, не приховування історичної правди та погодження з Москвою того, які сторінки нашої історії можна показати нам, а відкритість і правда. Росія повинна сказати, які злочини вчинили кремлівські правителі проти українського народу, назвати число жертв голодоморів, репресій, переселень і т. ін. І вибачитися!

Пропоную почати збирання підписів під вимогою офіційного вибачення Росії (це буде якраз на часі, враховуючи рік Росії в Україні, що наближається) і відкликання президентського Указу про відзначення річниці Переяславської угоди. Про це кажуть вчені, а ми, громадянськість, повинні простежити, щоб політики не плутались у них під ногами і не видавали, буцімто знання історії призведе до загострення міжнаціональних стосунків. Саме відкритість і правда сприятиме їх поліпшенню, бо допоможе поховати все негативне, що було в минулому, і почати наші стосунки з Росією з чистого аркуша.

Галина САГАТЮК

ч. 27 (143), 5–11 липня 2002 р. • “СЛОВО Просвіти”

ТАМ, ЗА ГОРИЗОНТОМ...

Продовження.
Початок. у числі... за 2002 р.

2. НА ТАК ЗВАНІЙ
ЗДОРОВІЙ ГЛУЗД

Матеріалістичний світогляд пропонує дуже простий підхід до цієї проблеми і дуже просте її розв'язання, а саме: все, що кожна людина може запримитити, відкрити, зафіксувати за допомогою своїх відчуттів, можливостей сприйняття або створених людиною відповідних приладів, — все це є матеріальним і насправді існує. Все інше, про що кожна людина не може стверджувати з цілковитою певністю, що воно існує (наприклад, тому, що не може побачити на власні очі), матеріалістичне знання називає містикою, тобто неіснуючим, вигаданим, фантастичним (водночас перевернувши поняття містицизму, трактуючи його примітивно і презирливо).

Бачимо, що світогляд матеріалістичний визнає світ не таким, яким світ є в його цілості, а визнає лише ту його частину, яка може бути зрозумілою для людини на даний момент; для людини, яка світу не створила, а прийшла в уже існуючий; для людини, яка ще сама не певна того, ким вона є і звідки взялася як різновид живого.

Отже, з матеріалістичної точки зору, виходить, що світ постійно збільшується за рахунок збільшення матеріалістичного знання людини. Але ж світ насправді не збільшується, а є таким, яким є. І що може означати для безмежного світу відомлення про чергове наукове відкриття, яке додає лише краплю знань в океані людського невігластва?

Чи є сенс у тому, щоб людина вважалася за вершину світового розуму, якщо людина нічого більше не знає у порівнянні з тим, що вона на цей момент зрозуміла? Кожне нове відкриття нагадує людині про це, вказує на відносність і обмеженість її знань. Та й ті знання, які має людина, вона не вміє використовувати для повної користі для себе. Але людина вперто тримається своєї облуди, побудованої на власному егоїзмі, не бажаючи погодитися з фактом обмеженості своїх можливостей пізнання, як можливостей функціональних.

Наберімося трохи терпіння і спробуємо уявити собі розвиток світу через його елементи, що вже реально існують. Адже, якщо світ створено одним Богом-Творцем, то, мабуть, залишилися якісь сліди, якісь свідчення про творення з **одного** творчого джерела, про притаманні йому, характерні для нього ознаки його творчої лабораторії, якісь засадничо однакові підходи до конструювання створених Ним об'єктів, чи хоча б якась універсальна тенденція або загальний закон, що поєднує ці об'єкти і бодай приблизно вказує на взаємозв'язок між ними.

Бо якщо світ творився **сам собою**, як про це стверджують прибічники еволюційної теорії, тоді в ньому не може бути однієї спільної і притаманної для кожного об'єкта цього світу ознаки, засади, характерної **закономірності**.

Для внесення ясності у це питання розглянемо функціональні можливості деяких матеріальних елементів, які стоять у певному ряду **досконалості речей видимого світу**: піщинка (пісок), крапля води (вода), рослина (трава, водорості, дерева), риба, звичайний домашній кіт, мала дитина, дорослий чоловік.

Піщинка і увесь пісок, незважаючи на те, що він, на перший погляд, є класичним прикладом мертвої природи, має своє життя і добре реагує на різні зовнішні сили (взаємодія з ними). Наприклад, може рухатися за подихом вітру або течією води. Піщинка спроможна притягати і утримувати молекули води, разом з водою формуючи плівку натягу.

Пісок реагує на зміни температури: збільшується в об'ємі під час нагрівання, або зменшується, віддаючи тепло. Отже, піщинка функціонує сама і співпрацює з іншими елементами дійсності на рівні своїх **функціональних можливостей**, незважаючи на те, що вона є звичайним маленьким камінчиком, який навіть **своєї форми самостійно не може змінити**. Бо таким є **світ** каменя.

Проте навіть піщинка вже може бути **репо-лем**, а отже, виконувати функції інструмента, виконавчого (робочого) органу. Наприклад тоді, коли нагріта сонцем велика кількість піщинок використовується як пляж, або коли мішечок з гарячим піском кладемо собі на хворе місце.

Крапля води (або багато крапель, наповнене відро води, дощ, ріка, море) **може змінювати свою форму**, може у великій кількості перетікати через дуже малий отвір. Може пройти крізь пісок у будь-якому напрямі, вміє не тільки змінювати об'єм під впливом температури, а й змінювати свій фізичний агрегатний стан у широкому діапазоні можливостей — газ (пара), рідина (вода), тверде тіло (лід) — вбираючи, акумулюючи і виділяючи багато енергії.

Ефекти взаємодії тепла і води є незмінними від сотворення світу, але лише 1807 року після народження Ісуса Христа відбувся перший у світі рейс пароплава, коли водяний **ре-поль** наочно продемонстрував свою здатність виконувати солідну роботу в технічному прогресі транспортних систем.

Крапля води вміє вже набагато більше порівняно з піщинкою або каменем. Крапля спроможна навіть змінити форму і розмір каменя ("крапля камінь точить"), але **не здатна рости і розмножуватися**. Такий є **світ** води.

Рослина здатна рости і розмножуватися. Рослина вміє проростати крізь пісок (навіть крізь асфальт тротуару) впертіше, ніж вода; може витягти багато води з великої глибини і передати її вгору на відстань до 40-50 метрів (пліни в тропічному лісі). Рослини самостійно,

перетворення енергії і речовин з використанням інформації.

Явище фотосинтезу, згідно з яким сонячна (в тому числі фотонна) енергія перетворюється на рослинну масу, що постійно нарощується, забезпечує їжею все людство і всі живі організми від створення світу, було відкрито вченими досить недавно. Але це відкриття нічого не змінило в існуючому світі, Творець якого знав про це явище перед усіма віками і Сам заклав це явище в рослини.

У рослини, які переважно (і саме тому) стоять, не рухаються, не ходять, але живуть у міру своїх функціональних можливостей, на своєму рівні функціонування, що знаходиться над рівнями функціонування (світами) каменя і води. Бо **рівень функціонування** — це **світ систем**, які спроможні реалізувати свої мож-

поживу. Мають у собі маленький хімічний реактор (котел), в якому поживу можна акумулювати, розкладаючи її спочатку на потрібні субстанції, а потім випродуковувати з них для себе необхідну кількість енергії, а також потрібну кількість необхідних речовин для власних зовнішніх і внутрішніх будівельних та ремонтно-регенеративних робіт, що відповідають вимогам даного біологічного виду.

Риба має значно більше функціональних можливостей, ніж рослина. "**Рибний**" **реполь** значно багатший на різні енергетичні та інформаційні поля. Риба спроможна користатися водою і рослинами, може розпізнавати своїх ворогів і уникати їх, може навіть зробити власне гніздо з камінців або піску.

Птах, за своїми функціональними можливостями, стоїть вище за рибу. Він вміє робити все те, що вміє риба, а крім того, ще може ловити рибу і збудувати своє житло (гніздо) у такому розумному місці (наприклад, видовбавши дупло), яке захистить його потомство від злого нападу.

Кіт, за своїми функціональними можливостями, перевершує птаха. Він вміє не тільки ловити рибу і птахів, а й **змінювати свою поведінку і наміри** залежно від конкретних умов життя, пристосовуючись навіть до людини, до її вимог. **Функціональна програма**, закладена Творцем у kota, є ще більш гнучкою, ніж та, що закладена в птахів і рибу, а отже передбачає можливість самонавчання і самовдосконалення на основі власного, індивідуального досвіду конкретного створіння.

"**Котячий**" **реполь** не тільки досконаліший (бо багатший і різноманітніший за рахунок вміщених у ньому речовинних субстанцій і інформаційно-енергетичних полів), ніж **реполи** птаха і риби, а й дає деяку можливість його самостійного розвитку.

Людина — функціонально найбільш досконале створіння з усіх існуючих на Землі. Людина вміє робити майже все те, що й інші розглянуті вище елементи визначеного нами ряду досконалості, але ще й набагато більше. Для прикладу можна навести хоча б такі функції, як створення нових елементів дійсності.

Людина не тільки насипає великі гори піску, землі й каміння, не тільки збирає великі води (в тому числі: будуючи великі греблі, штучні моря), не тільки вирощує нові версії рослин, рибу і тварин за допомогою селекції та генної інженерії, але також шукає сенсу в усьому тому, що вона розуміє, як і в тому, чого зрозуміти не може.

Причому, якщо рослини і тварини живуть і розвиваються, переважно, на основі закладених Творцем **обмежених генетичних програм**, то генетичні програми, закладені в людину, дозволяють їй удосконалюватися у величезному просторі інтелектуальних і фізичних можливостей. Людина може навіть будувати себе згідно із власною волею: може наростити м'язи на видатного культуриста, а може скинути надмір власного тіла; може витренувати ноги на витривалість марафонця, або розвинути мозкові клітини для виконання великих розрахунків чи вирішення складних завдань.

На відміну од тварин, птахів, рибу, рослин людина шукає нові поняття і нові знання для збільшення своїх функцій і розширення своїх можливостей у світі, про який вона так мало знає...

Ряд елементів, який ми розглянули, є низкою кількісно і якісно різних можливостей самореалізації **реполів**. Причому, **найхарактернішою ознакою**, як кожного з цих елементів, так і всього ряду, є **закономірність одностороннього спрямування можливостей самореалізації, оберненопропорційної щодо можливостей їх розуміння у протилежному напрямку**.

А це означає, що кожний об'єкт (елемент ряду), кожний (у тому числі біологічний) різновид, взагалі **будь-яка система на відповідному рівні функціонування має свою "стелю"**, закладену в цю систему вроджену межу, конструктивно зумовлену для даного виду кордон, стіну, що обмежує його можливості розуміння світу і себе самого, тобто несе в собі певне, характерне для даного об'єкта, **обмеження можливостей виконання відповідних функцій** та їх подальшого удосконалення. Отже, кожен нижчий світ не може самостійно переходити у світ вищий.

Людський реполь має досить високу "стелю" своїх можливостей, позаяк здатен не тільки самостійно збільшувати кількість і якість виконуваних функцій, а й керувати своїми речовинами і полями. Тим не менше, людина також має межу можливостей пізнання і розширення своїх функціональних можливостей. Історія людства свідчить, що ця межа поступово відсувається. Проте кожна спроба **перейти** цю межу завжди закінчувалася трагічно.

Далі буде.

ПРО БОГА, З РАЦІОНАЛЬНИХ ПОЗИЦІЙ

Свята Церква вчить нас, що віра в існування Бога — це дар Божий. Цей дар довіри до Творця, довіри дітей Божих до свого Отця небесного, дається як великий подарунок, як підстава для нашої повсякденної радості і не потребує жодних доказів. Разом з тим, цілком реально існують раціональні докази існування Бога.

за певною програмою, формують свій зовнішній вигляд і внутрішню структуру, відповідно до певного різновиду, враховуючи всі його генетичні ознаки.

Рослини западають у сон і прокидаються зі сну, квітнуть, вирощують плоди, дають насіння і вмирають переважно там, де живуть; як правило, протягом свого життя пов'язані із землею, але **не маючи можливості рухатися по ній**. Тим не менше, рослини живуть у спосіб очевидний, біологічний, демонструючи певні

ливості в існуючих для них умовах, обмежених даним **рівнем функціональних можливостей**.

Кожен рівень є **світом**, який вміщує в собі **світи примітивніші**, тобто світи того життя, яке відбувається на обмеженіших (нижче розташованих) рівнях функціональних можливостей. Саме тому світ рослин (**рослинних реполів**) містить у собі також світи води і піску.

Риба, птах, кіт, людина рухаються самостійно. Не мусять стояти в одному місці причеплені коренями до землі, тягнучи з неї

«...НАВІЩО ЛЮДИНА ЖИВЕ»

АВТОРИТЕТНО

"Чим більше наука здійснює відкриттів у фізичному світі, тим більше доходимо висновків, які можна розв'язати лише вірою. ...Як наука, так і релігія, збагачують мудрих."

Альберт ЕЙНШТЕЙН

"Кращі з фізиків завжди знаходили можливість глибоко пройтися думкою, що наукова істина є, в певному сенсі, поглядом на Бога."

М. фон ЛАУЕ

"Релігія і природознавчі науки ведуть безперервну спільну боротьбу проти скептицизму, проти догматизму, проти забобів; і об'єднуючий їх бойовий клич у цьому хрестовому поході проти невігластва завжди був і буде — до Бога!"

Макс ПЛАНК

"Усі, хто безоглядно і систематично намагалися витравити ідею Бога, здійснювали підлу і антинаукову справу. ...Я дійшов цих переконань по шляхах біології і фізики, і я впевнений, що жодному мислячому вченому неможливо не прийти до цього висновку."

Л. Д. НУІ

"Теорія еволюції ніколи не була доведена і, на мій погляд, вона скоріше являє собою догму, ніж перелік наукових даних."

Р. РАСК

"Наука може дати людям рефрижератори або висадити людину на місяць, дати їй чудові автомобілі, але наука не може пояснити людині, навіщо вона живе."

Дж. П. ФРІДРІХ

"Знання — це сила! І ця сила — від Бога."

Роджер БЕКОН

ДІВА-ОБИДА Й ГІПЕРБОРЕЙКА ОПІДА

1. "СЛОВО" Й ЗАГАДКОВА ДІВА-ОБИДА

В Індії мовами Премчанда й Тагора, тобто хінді й бенгальською, перекладено давньоукраїнську епічну пам'ятку "Слово о полку Ігоревім". Ініціював ці переклади всесвітньвідомий індійський мовознавець Суніті Кумар Чаттерджі (1890–1977), який 1964 року побував в Україні на святкуванні 150-річчя Великого Кобзаря. З ініціативи видатного вченого з'явилася і перша індійська п'єса про Тараса Шевченка, яка звучала по Всеіндійському радіо.

Бенгальський автор першого в Індії поетичного перекладу "Слова", сучасний індійський поет і літературознавець Джоґаннатх Чокроборті (нар. 1924 р.) теж побував в Україні — на 800-річному ювілеї пам'ятки. Вражений винятковою подібністю "Слова" з давніми й середньовічними епічними пам'ятками Індії, він написав і дослідження, де простежив і проаналізував ці паралелі. "Робота над "Словом" була для мене відкриттям нової країни, напроцьод схожої на мою Батьківщину", — так підсумував перекладач і дослідник свою працю над давньоукраїнською пам'яткою.

А навесні 2002 року українському поету Ігореві Римаруку присуджено Національну Шевченківську премію за збірку віршів "Діва-Обида". Діва-Обида — жіночий персонаж саме "Слова о полку Ігоревім", в якому індійські перекладачі знаходять стільки спільного з індійськими мовами, божествами, уявленнями, звичаями, міфологією, іменотворенням. Тому й не дивно, що індійський матеріал проливає світло і на цей загадковий персонаж "Слова".

У "Слові" є місце, яке давно викликає численні дискусії. "Встала обида в силах Дажбожого внука, вступила Дівою на землю Троянову, заплескала лебединими крилами на синьому морі побіля Дону". Митрополит Іларіон зазначає: подання це таке неясне, що дослідники часто

ніння Діви відбулося в численних назвах річок, міст, гір, пагорбів, узвиш по всій Україні (МД, 21, 50).

І ці міркування найбільш глибокі й близькі до істини. Та чи не найважливіший висновок дослідника той, що Діва тотожна київській Мокоші, що Діва-Мокоша пов'язана з Черніговом і Тмутараканню. Саме до Тмутаракані, котра на Таманському півострові, тяжіють чернігівські, сіверські князі. Саме вони, а не київські князі, сідали на престол у Тмутараканському князівстві. І саме на Таманському півострові містилася Сіндика — країна сіндів, до якої, за Геродотом, по замерзлому Боспору Кімерійському (Керченській протоці) перебиралися взимку кримські скіфи. Та й назви Тмутаракань і Чернігів означають одне — "Місто Чорного Тура/Бика".

Для сіндів індійська епічна традиція має другу назву — *суєри*. А сіндусуєри виявляють спорідненість із кімерами-сіверами-сіверянами, і не лише назвами (ТРС, 10–17). З іншого боку, етноніми *таври* й *руси* семантично тотожні, це дві різні назви одного племені зі значенням *туричі*. У "Влесовій книзі" це *коровичі*, в оригіналі *кравенці* — найдавніша писемна фіксація етноніму *українці*. А таври-руси мають виразне індоарійське забарвлення (ТРС, 28 — 38), що підтверджує відома Херсонеська присяга III ст. до н. е., яка згадує *састер*, — це його херсонесці клануться оберегати від еллінів (!) і варварів. А *састер* — специфічний індійський термін на означення священних книг — *шастр*, найпершою й найавторитетнішою частиною яких були веди.

2. ГЕРОДОТ І ГІПЕРБОРЕЙКА ОПІДА

Витоки загадкової Діви-Обиди сягають у значно давніші, ніж "Слово", пласти давньоукраїнської історії. Це підтверджує Геродот у V ст. до н. е. У своїй "Історії" він пише, що гіпербореїці щороку посилали до святилища Артеміді й Аполлону на острові Делос двох дівчат із дарами, загорнутими в пшеничну соломку. Найпершими такими посланницями були *Арга* й *Опіда*, потім — *Гіпероха* й *Лаодіка*. Причому Арга й Опіда нібито прибули туди разом з Артемідіою і її братом Аполлоном. Могили дівчат були зі східного боку святилища Артеміді. Делосські жінки поклонялися їм і співали величальних пісень, а потім цей звичай перейняли інші народи (IV, 33–35).

Імена *Опіда* й *Обида*, *Лаодіка* й *Лада* вочевидь споріднені. "Зв'язок Лато з північною Ладіою не викликає сумніву", — констатує академік Б. Рибаків. *Лато*, за міфами, мати Артеміді й Аполлону, а Лада — мати Купала. Крішна-Гопала — земне втілення Вішну, тобто син Вішну й Лакшмі, тотожної слов'янській Ладі й балтійській Лайме. В епосі Деві виступає сестрою Крішні, а вона тотожна таврській Діві й грецькій Артеміді. Крішна ж має ім'я *Гопалан*, тотожне імені *Аполлон*. Про таврське святилище Артеміді в Криму мовить Гомер у VIII ст. до н. е. Саме сюди під час Троянської війни богиня-воителька перенесла юну Іфігенію, доньку мікенського царя Агамемнона, який очолював грецьке військо в поході на Трою. Тут Іфігенія стала жрицею в таврському храмі Діви-Артеміді.

За грецькими міфами, Діва-Артеміді прийшла до Греції з Таври-

ки-Криму, а її статую викрали з таврського храму сама Іфігенія та її брат Орест. У Греції Іфігенія теж стала жрицею в храмі Артеміді. Тобто Діва-Артеміді, її храм і жертovníк у Криму — справдані. Бо навіть для пожертви переносити Іфігенію аж у Таврику, якщо жертovníк Артеміді був у Греції? Міфи мовлять, що Лато народила Артеміді й Аполлона на Делосі саме тоді, як ішла на острів зі своїх північних країв, Гіпербореї.

Таким чином, і геродотівська *Опіда* виявляється причетною до

Дурґа — войовнича іпостась Деві-Діви

Артеміді, отже, й до *Діви-Обиди*. Складається враження, що гіпербореїці посилали дівчат у пожертву Артеміді й Аполлону. Бо сама Артеміді, як свідчить міф про Іфігенію, задовольнялася однією дівчиною-жертвою. З іншого боку, індійська Деві має низку імен, які відбивають якусь одну з десяти її головних іпостасей — шести лагідних, милостивих і чотирьох грізних, войовничих. Тому можна припустити: *Арга* та *Опіда*, *Гіпероха* й *Лаодіка* — просто імена Діви-Артеміді, що відбивають якусь її функцію чи іпостась.

3. ХЕРСОНЕСЬКА ДІВА Й КИЇВСЬКА МОКОША

Столицею таврів-русів на південному узбережжі Криму був Херсонес Таврійський, літописний Корсунь. Берегинею, Матір'ю його була Діва, тотожна індійській *Деві*, "Богині". Деві — богиня-воителька й дружина Шіви; він, як і Деві, зображається з тризубом і уособлює в ньому середнє вістря (праве й ліве уособлюють бог-творець Брахма й бог-охоронець Вішну — у "Влесовій книзі" *Вишень*, *Вишній*). Інше ім'я Деві — *Махеші*, "Велика богиня", тотожне нашому *Мокоша*. Саме Діви-Мокоші стосується крилатий вислів про "Матір міст руських". Бо як Діва була Покровителькою літописного Корсуна, так і Мокоша була Покровою. Матір'ю-Берегинею стольного Києва й усіх інших міст Київської Русі.

Таврська Діва-Артеміді має культове ім'я *Таєропола*, тотожне імені *Гопала*, що його мав Крішна, й архаїчні риси матері-корови. На теракотовій пластинці, знайдений 1946 року в Севастополі-Корсуні, зображено жінку з головою корови. Там же знайдено й монети з Дівою на одному боці й биком — на другому.

Діва посідала чільне місце в херсонесському пантеоні, була царицею міста, мала своє літочислення. Важливі документи херсонесців завершувалися рядками: "Так ухвали-

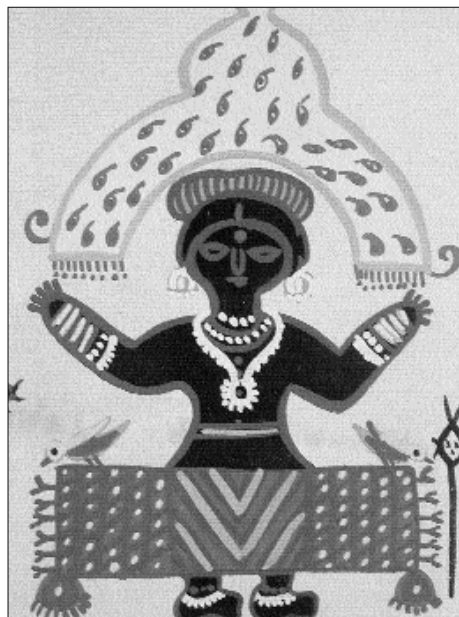
ли Збори й Народ за царювання Діви". Її храм із вівтарем у центрі міста був головною святинею. На честь богині відзначалися свята-парфенії, виготовлялися статуї. Монети зображали Діву з сагайдаком, луком і сарною, з розмайними кучерями, у пов'язці або короні.

4. КОРОНА-АПІДА Й РОЗГАДКА

От у цій короні й криється розгадка *Діви-Обиди*. Якщо на Діві красувалася баштова корона, що обрисами нагадувала зубчасті оборонні мури, це означало, що вона постає захисницею міста й помічницею воїнів. Тоді її називали "Богиня-корона", "Богиня в короні", "Богиня в баштовій короні".

У зв'язку з цим привертає увагу санскр. *апіда* — "корона", "діадема" (СРС, 92); це слово може бути і окремим іменем, і компонентом у двоосновних іменах високого соціального рангу: *Ананґапіда* й *Пушпапіда* — бог кохання Кама, *Бархаліда* — Крішна, *Тараліда* — Місяць, *Чандрапіда* — Шіва. А також *Джаяпіда*, *Канакапіда*, *Кувалапіда*, *Муктапіда*, *Сур'япіда*... *Ананґапіда* означає "Корона Ананґи", де *Ананґа*, досл. "Безтілесний", одне з імен Ками (індійське *Ананґа* = українському *Ананко*); *Пушпапіда*, "Квітокоронний", бо зброя Ками — лук із тятивою з бджіл і п'ять квіткових стріл. На терені України слово *кама* — "любов", "кохання" має ім'я *Камасарія* у двох боспорських царів, які жили в IV й II ст. до н.е. (ТРС, 100 — 117). *Бархаліда*, "Павинокоронний" — зачіску Крішні прикрашають павині пера; *Тараліда* — "Зіркоронний", бо Місяць — володар зірок, вони його окраса; *Чандрапіда*, "Місяцекоронний" — зачіску Шіви прикрашає півмісяць. *Канака* в *Канакапіда* — "золото", а в Криму, між Алуштою і Судаком, де багато індоарійських реліктів, є ручай *Канака*.

Синонімами до *апіда* — "корона" — є санскр. *шекхара* й *мукута*.

Сільська богиня-берегиня. Гобелен

Чандрапіда "Шіва" має синоніми *Чандрашекхара* й *Чандрамукута*, *Тараліда* "Місяць" — *Тарашекхара* й *Тарамукута*, *Пушпапіда* "Кама" — *Пушпашекхара* й *Пушпамукута*. Санскр. *шекхара* — "корона", "вершина", "ватажок", "найкращий" (СРС, 653) виступає і як окреме ім'я. Індійське ім'я *Шекхара* тотожне українському прізвищу *Шекера*. Один із сучасних носіїв його — Ше-

кєра Анатолій Федорович, відомий хореограф, *укоронований*, як і Ігор Римарук, Національною премією імені Тараса Шевченка, тільки за 2000-й рік.

Окремим іменем або компонентом в іменах-композиціях виступає і *Мукута* (СРС, 514). Санскр. у часто відповідає українському *у*: *ту* — *ти*, *шула* — *шило*, *муша* — *миша*, *суну* — *син*, *деум* — *дим*, *чатура* — *чотири*, *рудате* — *рудати*, *куп'яте* — *купити*. Тоді виходить, що й індійське ім'я *Мукута* має свого українського родича — ім'я *Микита*. Тож існував не лише термін *апіда* для царського атрибуту — корони, а й ім'я *Апіда*, що цілком могло відбитися, зважаючи на відчутний індоарійський пласт в Україні, в іменах гіпербореїки *Опіди* й *Діви-Обиди*. А коли так, то *Діва-Обида* — це *Деві-Апіда*, тобто *Діва-в-Короні*, *Діва-з-Короною*. Бо в "Слові" Діва-Обида згадується, коли русичі були в стані війни. Діва зображалася в зубчастій короні в пору найважчих випробувань для тих, хто шанував її, потребував захисту й допомоги. Вона була Покровою насамперед війства — русичі й дарували їм успіх у битві, а то й порятунку.

В українському фольклорі Мокоша — довгорука, що є реліктом давніх уявлень про багаторуку богиню. Індійська Деві в іпостасі Захисниці й Воительки має ім'я *Дурґа*, яке означає "Фортеця", досл. "Непроривна". На терені Давньої України ім'я *Дурґадеві* (по-грецькому *Тіргатао*) — "Дурґа-богиня" засвідчене ще в IV ст. до н.е. Його мала дружина сіндського царя Гекатея — меотка з індоарійського племені, що проживало на берегах Меотиди (Азовське море). В іконографії Дурґа — світлошкіра вродлива жінка з різноманітною зброєю у багатьох руках; в одній із них і тризубець, подарований Шівіою. На шаблях раджути, індійських запорожців, часті символи жіночої божественної сили, *шакті* — поєднана з мужністю воїна, шакті-можуть робити його непереможним. І сама Дурґа має ім'я *Шакті*. Улюблений символ раджути на стягах і щитах — тризубець. У них, як і в козаків, шаблю воїнові перед походом неодмінно вручає жінка — мати або дружина. Ім'я *Шакта*, як і ім'я *Госак* (укр. *Козак*), містять боспорські написи III ст. саме із Сіндики (СП, №12 і 32, 2001).

Сказане про Діву-Обиду пояснює ще одну нез'ясовану обставину "Слова": чому князь Ігор завершує свою епопею відвіданням церкви Богородиці Пирогощої на Подолі в Києві? Назву *Пирогоща* пов'язують із грецьким *Піроґотісса*, в якому наявне *піреос* — "башта". Тож цілком імовірно, що *Богородиця-Пирогоща* та сама *Діва-Обида*, *Деві-Апіда* — "Богиня-корона", "Богиня в короні", інакше — "Богиня-Покрова", "Богиня-Захисниця", "Богиня-Рятівниця". І тоді як у Херсонесі Таврійському — літописному Корсуні й нинішньому Севастополі, так і в Києві був храм Богині-Воительки, Помічниці й Спасительки воїнів, Покровительки й Захисниці, Матері міст руських, найперше — Києва.

І цим храмом була церква Богородиці-Пирогощи на Подолі. Саме в ній, слід гадати, князь Ігор і підніс усемогутній богині вдячну молитву за її безцінний йому дарунок. За свій порятунок.

МД — Шевчук В. Мисленне дерево. К., 1989.

СП — Слово Просвіти (газ.).

СРС — Санскритско-русский словарь. М., 1978.

ТРС — *Наливайко С. Таємниці розкриває санскрит. К., 2000*

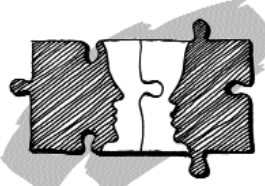
●

Діва у баштовій короні на херсонесській монеті (III–II ст. до н. е.)

цю Діву сприймають за Діва. *Обида* — персонаж образи, а взагалі — лиха, констатує він. Реконструктор "Слова" Микола Ткач вважає *Обиду* уособленням смутку й печалі. У Діви-Обиді, яка на синьому морі тріпоче лебединими крилами, дехто вбачає прекрасну Олену, через яку спалахнула Троянська війна. Інші припускають, що Діва-Обида зросла на Дону, а прийшла на Руську землю з половецьких степів, від моря Азовського. І навіть ідентифікують із половецькою княжною, дружиною Олега Святославовича — усунутий з чернігівського престолу, він тривалий час княжив у Тмутаракані.

Діва — це Артеміді, каже письменник і дослідник Валерій Шевчук у книзі "Мисленне дерево", вона пов'язана з Тмутараканню і Черніговом. А земля Троянова — Руська, тобто Київська земля. Саме з Дівою-Артемідіою пов'язана київська Дівич-гора на правому боці Либеді, саме на Дівич-горі відправлялися обряди на честь цієї богині, а покло-

ЯК САМОМУ ВИГОТОВИТИ ВІТРЯК?

У багатьох може виникнути запитання: "А навіщо взагалі в наш час надпотужних АЕС, ТЕС та ГЕС ця патріархальщина — майструвати власний малопотужний вітровий електрогенератор або просто вітряк?"

А таки треба! І причин для цього є багато. Назву лише деякі, головні.

По-перше, на нинішньому зламі історії України "вовки в овечих шкурах" у черговий раз обдурили український народ — "прихватували" його багатства, розграбували вичент національну електроенергетику, і скоро ТЕС взагалі перестануть працювати, а АЕС та ГЕС без ТЕС будуть не в змозі забезпечити потреби в електриці промисловості та населення, і тому будуть великі перебої в енергопостачанні, особливо сіл. Окрім того, для реанімації ТЕС "прихватувачів" мають намір підвищити (і вже підвищують) ціни на електрику.

По-друге, занадто зацентрована енергосистема України має той великий недолік, що втрати електроенергії в ній перевищують 20 %, а вітряк на шляху до споживача зменшує ці втрати в середньому на 4 %.

Уряди країн Західної Європи давно усвідомили переваги децентралізації електроенергетики, а тому розгортають грандіозну програму виробництва "балконної" вітро-техніки, сонячних батарей та деяких інших малопотужних технічних засобів для генерування електрики безпосередньо у споживача.

Уряд України аналогічних кроків не здійснює і не планує, дешева і високоякісна малопотужна вітро-техніка в достатній кількості та асортименті в продажу на українському ринку з'явиться не скоро, а тому кожен умілець, насамперед той, що живе в селі, щоб убезпечити себе од відсутності світла та іншого сучасного комфорту, що дає електрика, може виготовити вітряк своїми руками, бо це доступно кожному, хто знає устрій трактора чи автомобіля.

Отже, Ви надумали мати власного вітряка і відчуваєте, що можете змайструвати його самі. І коли Ви самостійно розпочнете виготовляти вітряка, перед Вами постане ряд питань, на які Ви не знаєте правильної відповіді. Найголовнішим при виготовленні вітряка є вибір способу перетворення кінетичної енергії вітрового потоку в обертальну — вала електрогенератора та узгодження потужності електрогенератора з потужністю вітрового двигуна — пристрою, що перетворює енергію вітру в енергію обертання вала електрогенератора.

Звісно, в межах короткої газетної статті немає змоги наводити теоретичні обґрунтування параметрів вітряка, а тому Вам, читачу, доведеться приймати на віру те, що далі буде наведено. Отже, з великої кількості способів перетворення енергії вітрового потоку в енергію обертання вала одним із найкращих є застосування горизонтально-вісьового ротора з лопатями, що мають профіль крила літака (пропелер). Коефіцієнт корисної дії енергії вітру в механічному обертанні вала пропелером може досягати 0,35–0,45. Практично в усіх інших способах перетворення енергії вітру цей показник у 1,5–5 разів менший. Найкраще було б мати трилопатевий ротор, але конструкція і виготовлення його в домашніх умовах є складними, а тому пропонуємо дволопатевий ротор, який можна виготовити із цільного соснового (без сучків) бруса.

Зважаючи на те, що найбільш

доступним електрогенератором на селі може бути автомобільний (потужністю до 250 Вт) або тракторний (потужністю до 750 Вт), розміри пропелера розраховані на його навантаження електрогенератором в діапазоні 250–750 Вт. Конкретні розміри такого пропелера наведені на рисунку.

Після виготовлення пропелера із бруса за потрібним профілем на передню (товстішу) кромку його необхідно наклеїти епоксидним клеєм склотканину (для захисту від абразивного зносу і пошкодження), далі відшліфувати та покрити про-

комплект ротора (пропелер, підшипники, колесо з клинчастим ободом) кріпиться на рамі, що має вигляд паралелепіпеда, в нижній її частині. У верхній частині рами через натяжні (великого діаметру) гвинти кріпиться електричний генератор, на вихідному кінці вала якого встановлено мале колесо клинчастопасової передачі. Розрахунки швидкості обертання ротора (пропелера) засвідчують, що число обертів його при досягненні номінальної потужності становитиме близько 400–450 об/хв. Для того, щоб автомобільний чи тракторний електрогенератор міг заряджати

вання на зміни напрямків вітру. В разі дії штормових вітрів (швидкість понад 20 м/с) доцільно вітряк (пропелер) вивести з-під вітру, для чого "хвіст" вітряка кріплять на рамі шарнірно з пружиною. При досягненні швидкості вітру 20 м/с пружина розтягується настільки, що пропелер стає в положення паралельно "хвосту" і вітру, а через це перестає генерувати електроенергію і сприймати вітрове навантаження. В такому положенні аварія вітряка неможлива і небезпеки людям від нього немає.

Виготовлений таким чином вітряк необхідно встановити на щог-

шований на відстані 4–7 метрів від вісі щогли (залежно від висоти щогли).

Для ефективної роботи вітряка дуже важливим є правильний вибір місця його встановлення. Найкращими для цього є найвищі місця на наявній ділянці, краї ярів, урвищ, береги водойм. Необхідно, щоб вибране місце було максимально відкритим, усі перешкоди, що вищі за вітряк, повинні бути на відстані од нього у 10–20 разів більший за відстань між верхньою точкою перешкоди і кінцем лопаті ротора в крайньому нижньому її положенні.

Електричний кабель від генератора, через трубчасту вісь гондоли та щоглу, спускають униз щоглу з 1–1,5-метровим запасом до клемного з'єднання. Після клем до акумулятора треба під'єднати алюмінієвий чи мідний дріт такого діаметру, щоб втрати генерованої енергії на опір у ньому були мінімальні, особливо це важливо при значній відстані вітряка від акумуляторних батарей. Зарядка акумуляторних батарей буде здійснюватись ефективніше в разі включення в електричну схему (між генератором і акумулятором) конденсаторної батареї ємністю не менше 10000 мікрофард. Ще кращим варіантом є використання суперконденсаторів (іоністорів), які дозволяють значно зменшити кількість акумуляторних банок і розширити діапазони струму заряду і розряду акумулятора.

Накопичена в акумуляторах електрика може використовуватись безпосередньо (як постійний струм) для потреб освітлення та роботи деяких побутових приладів. Однак для холодильника (морозильника) та ряду іншої хатньої електропобутової техніки потрібен змінний струм, для чого систему видачі струму необхідно комплектувати інвертором. Інвертори невеликої потужності серійно випускаються в Україні, а, в принципі, їх можна виготовити і самому.

Вітряк потужністю 250 Вт за рік виробить 500–800 кВт/год, а потужністю 750 Вт — 1200–1500 кВт/год електроенергії. Втрати на перетворення і передачу можуть становити 10–20 %, а тому виробленої вітряком електроенергії буде достатньо лише для забезпечення мінімальних побутових потреб (світло, радіо, телевізор, холодильник). Якщо ж Ви маєте сікарню, зварювальний апарат, водяний насос, то потужності вітряка буде не достатньо, щоб усе це забезпечити електрикою. Можна, звичайно, виготовити і встановити ще один чи декілька вітряків, але, може, буде простіше встановити більш потужний інвертор (наприклад, на 3000 ВА) та акумуляторну батарею великої ємності, яку за потреби можна буде заряджати в нічний час з електромережі за пільговим "нічним" тарифом, що становить 3 коп/кВт/год.

Усвідомлюючи актуальність і важливість масового руху сільчан "за свій вітряк", а також те, що в межах короткої газетної статті можуть бути недостатньо висвітлені окремі особливості конструкції вітряка чи електричної схеми системи накопичення і видачі електроенергії, автор зобов'язується проконсультувати кожного, хто до нього звернеться з цього приводу або з приводу розрахунків параметрів більш потужного вітряка.

Борис КОРОБКО

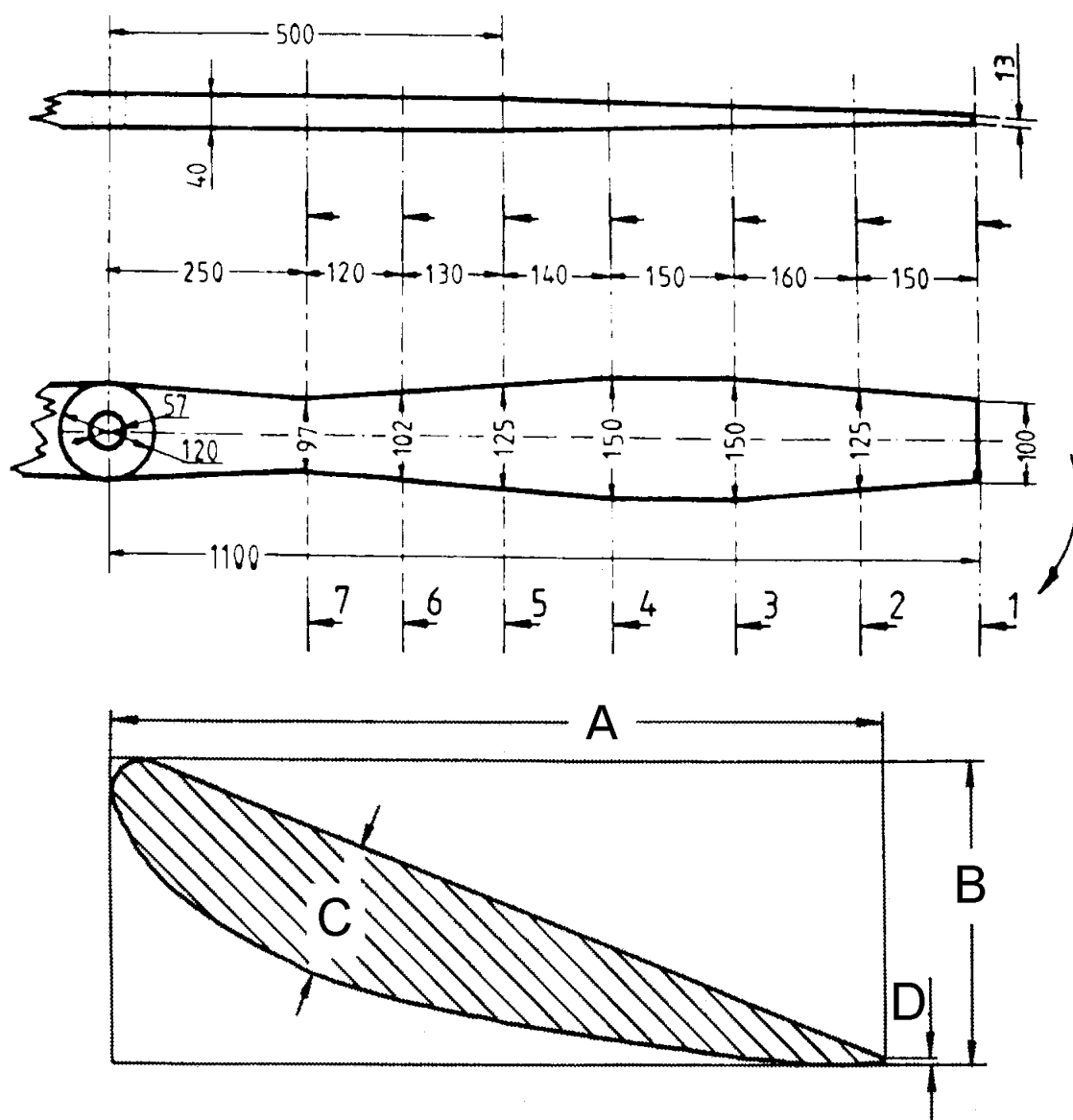

Рисунок. Габаритні розміри пропелера та його перетинів (1–7) у мм

Номери перетинів	1	2	3	4	5	6	7
A	100	125	150	150	125	102	97
B	13	20	26	33	40	40	40
C	6	9	12	14	16	18	20
D	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,5	2,0

пелер вологостійким лаком. Готовий пропелер закріплюється на кінці вала ротора. Для цього на вал приварюється шайба з отворами для шурупів. З протилежного боку пропелера гайкою притискається ще одна шайба таких самих розмірів, через отвори в якій такими самими шурупами додатково кріпиться пропелер на валу. На вал ротора насаджуються також 2 підшипники. Бажано, щоб один із них був конічно-роликівим. На протилежному від пропелера кінці ротора кріпиться колесо з ободом для клинчастого паса із зубцями (пас може бути без зубців, але його потрібно буде частіше і сильніше натягувати і міняти на новий).

акумулятор, потрібно, щоб число обертів електрогенератора становило не менше 1500 об/хв. Тобто, передавальне число клинчастопасової передачі має становити 4:1 (діаметр колеса передачі на валу ротора має бути у 4 рази більший від діаметра колеса на валу електрогенератора). Враховуючи прийнятну конструкцію трансмісії, яку, між іншим, бажано закрити зверху і з боків від дощу і снігу, необхідно, щоб орієнтація пропелера була на вітер, тобто в робочому положенні пропелер має бути попереду щогли, а не за щоглою. Для цього до рами варто прикріпити "хвіст", площа і плече важеля якого мають бути достатніми для швидкого реагу-

лу, на який він має обертатися для того, щоб відслідковувати напрямки вітру. Для цього до рами гондоли (комплект вітряка без щогли) приварюють трубчасту вісь, а в кінцевій верхній частині щогли монтують чавунну втулку — підшипник ковзання (хоча в принципі можна застосувати і роликіві чи шарикові підшипники), в який встановлюють вісь гондоли.

Нижня кінцева частина трубчастої щогли через фланцеве з'єднання приєднується до фундаменту або металевій плиті розміром не менше 1,2 x 1,2 м. На щоглі, на довжину лопаті нижче від вісі пропелера, кріпляться 3–4 тросові розтяжки, нижній кінець яких розта-

ВОНА ЧЕКАЄ ЙОГО

А 46. Мені 42 роки, киянка, живу з дорослою донькою, яка здобуває вищу освіту. Я ділова жінка, багато працюю, непогано заробляю. Самостійна, практична, рішуча. Але, як і кожна нормальна жінка, мрію про справжнє кохання. Не красуня, але й не страшко: чоловіки кажуть, що симпатична. Середнього зросту, середньої повноти, гарна господиня. Шукаю серйозного, розумного, інтелігентного чоловіка для серйозних стосунків.

Наталя

А 47. Дітей я виховала сама, без чоловіка, дала їм вищу освіту, забезпечила житлом. Тепер маю моральне право потурбуватися про себе. Мені 47 років, середнього зросту, струнка, кароока. Весела, працьовита, енергійна. Маю відповідальну роботу, у вільний час займаюся приватним бізнесом, а також допомагаю по господарству мамі, яка мешкає у приватному будинку в Київській області. На особисте життя не маю часу, а так хочеться кохати і бути коханою! Якби я зустріла порядного, серйозного, енергійного чоловіка, разом з ним ми б гори перевернули! Доторкнулися б удвох до зірки Кохання і відчували щастя...

Інна

А 48. Доброзичлива чернівчанка 26 років, щира українка, інтелігентна, з вищою гуманітарною освітою. Маю творчий фак і різноманітні захоплення: квіти, музика, театр, психологія, шиття, плетіння. Кароока шатенка приємної зовнішності з ніжним голосом. Сонячна натура, людинолюбна й відкрита, мрійлива і приязна, народжена під знаком Лева, а тому енергійна й емоційна. Шукаю надійного, інтелігентного, приємного у спілкуванні українця віком до 40 років. Людину, яка відбулася як професіонал, високоосвічену й успішну, небайдужу до мистецтва, залюблену у світ, природу, життя. Із турботливим, щирим і мудрим чоловіком створю сім'ю, прагну працювати для нашого професійного вдосконалення, підкорити Говерлу і побачити красу України та світу. Вірю в любов, а материнство вважаю складовою сімейного щастя. Озвися, серце, поки що самотнє, — ми будемо щасливими!

А 49. Два тендітні створіння: мати (46 років, 158 см, 53 кг, вища освіта) і донька 12 років, забезпечені матеріально та житлом, мріють оточити турботою і теплом надійного і порядного, без шкідливих звичок чоловіка та батька. 2225, Київ, а/с 258.

ВІН ШУКАЄ ЇЇ

А 50. Для шлюбу шукаю дівчину без інтимного минулого, не схильну до повноти, можна з села, віком до 28 років. Про себе: 31 рік, 182 см, 70 кг. Сім'я для мене — сенс буття. Люблю сад, город. 03150, Київ, до запитання М. В. Катричу

А 51. Мені 45 років, зріст 182 см, вага 76 кг. Підприємець, маю автомобіль. Дотримуюся здорового способу життя, житлом та матеріально забезпечений. Люблю дітей. Для створення сім'ї познайомлюся з тендітною симпатичною жінкою до 40 років. Чекаю фото. 08150, Києво-Святошинський район, місто Боярка-1, а/с В, Олександрю.

ШУКАЮ НОРМАЛЬНОГО ЧОЛОВІКА

ЗНАЙОМСТВО

парк, сіла на лаві, їм піріжок. Поруч присів чоловік років 50, подивився на мене уважно і раптом каже: — Вибачте, ми з вами незнайомі. Але ви мені дуже симпатичні. І піріжок у вас такий апетитний...

— То пригощайтесь, будь ласка! — запропонувала я. Скуштував він мого піріжка, здивувався:

— Це ви сама таке напекли?!

— Сама. Люблю готувати.

— Пощастило вашому чоловікові! — тяжко зітхнув він. — А моя дружина така ледащиця! Ні борщу зварити, ні пирогів напекти не вміє. Не вміє і не хоче!

— Чому ж ви з нею одружилися?! — дивуюся. — Куди дивилися ваші очі?

— Розумієте, у неї в молодості була дуже красива фігура. Ноги, як у фотомоделі, — стрункі, довгі! А я так люблю

струнких жінок, що все їй вибачав тоді. Знав, що вона лінкувата, бачив, що до плити її трактором не затагнеш, але ж вона була така красива! Одружилися. Сплинули роки — дружина розповніла, ноги стали товстими, некрасивими. А готувати як у молодості не хотіла, так і зараз не хоче! Отака біда!

— То ви самі винні! Треба було дивитися не на ноги, а в душу зазирати! А тепер ходіть голодні або надягайте фартух та самі ставайте до плити!

ДВА ДНІ ЗНАЙОМІ — І ДО ШЛЮБУ!

— Боляче мені бачити, як несерйозно ставляться до шлюбу деякі молоді люди, — каже Ольга. — Ось, наприклад, син моєї подруги Віталій. Якось приїжджає до мене радісний і приголомшує: — Тьотю Ольго, я женюся!

— Рада за тебе. Але хто ж твоя наречена? Давно ти її знаєш?

— Лише два дні, але хіба це має велике значення? Адже ми кохаємо одне одного! Вона така красива, така сексуальна!

Я тактовно промовчала, не схотівши ображати юнака. Рік вони прожили, точніше, промучились, і розлучилися.

— Майбутню дружину треба знати не два дні, а принаймні два роки, — якось зізнався мені Віталій. Тепер він уже не поспішає до рагсу...

СЕКРЕТ СІМЕЙНОГО ЩАСТЯ

— **Ольго, ви вірите в сімейне щастя? У чому його секрет?**

— Сімейне щастя цілком можливе, але тільки сильні та мудрі можуть бути щасливими удвох. Треба поважати іншу людину, намагатися зрозуміти її, поставити себе на її місце, треба уникати дріб'язкових чвар, згладжувати конфлікти, не роздмухувати з іскри непорозуміння багаття скандалу. І якщо ваша прекрасна газета допоможе мені зустріти нормального порядного чоловіка, я доведу йому, що без коханої жінки життя чоловіка нецікаве та сіре, наче день без сонця, а ніч без місяця...

Олег ГУМЕНЮК

● **Шановні читачі! Якщо вас зацікавила доля Ольги, напишіть їй листа. Її абонентський номер А 45.**

ПОРАДИ ЛІКАРЯ

РОСЛИНИ — ДРУЗІ ЗАКОХАНИХ

З цікавістю читаю всі випуски "Самотнього серця" і навіть написав двом жінкам, які дали свої оголошення. Але відповіді поки що не отримав: мабуть, жінки поїхали у відпустки, а може, я їх не зацікавив? Бо зараз усі жінки мріють про бізнесменів та заможних іноземців, а я — звичайний скромний учитель. Маю одну болісну проблему... Добре, що ведучий сторінки — чоловік, то мені не соромно запитати. Як посилити статевий потяг за допомогою лікарських рослин, що ростуть на Україні? Бо в аптеках багато різних пігулок, але все воно таке дороге, що, якщо почнеш пити оті "віагри", то залишишся без штанів...

І. Р., Житомирська область.

Відповідає читачеві лікар-фітотерапевт **Петро Шкарбаник**.

На щедрій українській землі росте багато лікарських рослин, які є вірними друзями закоханого чоловіка або жінки. І не варто викидати чесно зароблені гроші на різні "віагри" — усе те нам, українцям, чуже! Друг № 1 — буряк звичайний. Ця геніальна рослина містить цукри, органічні кислоти, пектини, білок, бенатаїн, каротин, аскорбінову кислоту, вітаміни В1, В2, сполуки калію, магнію, заліза, міді, ванадію, бору, йоду, марганцю, кобальту, літію, молібдену, рубідію, фтору і цинку. Буряк, якщо його регулярно вживати у їжу, виявить протипухлинні властивості, відрегулює обмін речовин в організмі, поліпшить зір і позитивно вплине на функції статевих залоз.

Як вживати буряк?

1. Сік буряка в рівних співвідношеннях із соком моркви пити по одній столовій ложці тричі на день.

2. Сік буряка з медом пити по третині склянки тричі на день.

3. Салат із варених буряків вживати щодня.

Свіжонатертий буряк прикладають до ран, а сік закапують у ніс при нежиті.

Увага! Протипоказано вживати буряк у великих кількостях при нирковокам'яній хворобі (насамперед при оксалурії) та інших порушеннях обміну речовин.

Продовження в наступному випуску "Самотнього серця"

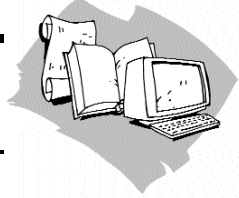
УСМІШКА

— У Галини й Остапа вдруге медовий місяць.

— Як таке може бути?! Вони ж двадцять п'ять років живуть у шлюбі!

— Так, і от через багато років медовий місяць повторився: в Галини відпустка у червні, а в Остапа — у жовтні...

"ЧОЛОВІК БЕЗ ЖІНКИ — ЯК БЕЗХВОСТИЙ ВОВК" (Фінське прислів'я)

РОЗСТРІЛЯНА ГЕОЛОГІЯ

ХТО ВІДКРИВАВ УКРАЇНСЬКУ НАФТУ

Дніпровсько-Донецька западина є основною нафтогазоносною провінцією України, де видобувається 90% нафти і газу в нашій державі. Розташована вона між Дніпром і Дінцем, тому і названа Дніпровсько-Донецькою западиною. Охоплює Чернігівську, Сумську, Полтавську, Дніпропетровську, Харківську і Луганську області. В геологічному відношенні це прогин до 20 км, вивпнений осадовими породами, які здатні вміщати і віддавати нафту і газ.

Відкрита ця нафтогазоносна провінція українським геологом, професором Федором Остаповичем Лисенком (1887–1937) — завідувачем відділу нерудних копалин Інституту геології УРСР в результаті геологічних досліджень Роменської структури.

дружина проф. Лисенка. Лікар за професією, Марія Дорофіївна Лисенко-Михалевич була засуджена на 8 років каторги і вислана в Комі АРСР. Квартира і все майно були конфісковані. Малолітній син Євген пішов поміж люди... Наукові звіти і опубліковані роботи проф. Лисенка були вилучені з бібліотек і знищені. Будь-які посилання на дослідження Лисенка були заборонені. Знищено було також підготовлений до друку рукопис монографії Ф. О. Лисенка про нафтогазоносність Дніпровсько-Донецької западини. Його помічника і заступника І. Т. Шапеку відсторонили од подальших робіт по розвідці нафти на Роменській структурі, а підготовлену Шапекою докторську дисертацію заборонили захищати. У подальшому І. Т. Шапеку взагалі вигнали з Інституту геології АН УРСР.

На нафтовій конференції 1938 р. відомий партійний діяч, віце-президент АН УРСР О. Шліхтер охарактеризував проф. Лисенка і всіх, хто вів з ним розвідку нафти в Ромнах як підлих ворогів народу, буржуазних націоналістів, фашистських троцькістсько-бухарінських вирождів, шкідників, які не заслуговують на пам'ять і місце у вітчизняній науці, і розпорядився: вважати, що "Питання про нафту на території УРСР вперше було підняте проф. Н. С. Шатським". І з цього часу всі дослідники, які вивчають геологію і нафтогазоносність Дніпровсько-Донецької западини, слідом за О. Шліхтером повторюють помилкове твердження про те, що нафта на Лівобережжі України була відкрита завдяки теоретичним обґрунтуванням професора із Москви Н. С. Шатського.

Вивчення фактичних матеріалів з Дніпровсько-Донецької западини показують, що Н. С. Шатський не мав жодного відношення до пошуку нафти на Роменській структурі. Протягом усього часу, коли вивчався Роменський район — з 1928 р. і до отримання там промислового притоку нафти в 1937 р. — Н. С. Шатський ніколи не приїжджав в Україну, не цікавився ходом розвідувальних робіт, не видавав жодних рекомендацій і тільки тоді, коли в Ромнах отримали нафту, а всіх дослідників, які мали пряме відношення до розвідки нафти, розстріляли чи вислали на каторжні роботи до Сибіру, а також довідавшись, що Шліхтер назвав його першовідкривачем нафти, Шатський приїхав у 1938 р. в Україну, щоби захопити лаври першовідкривача нафти в Дніпровсько-Донецькій западині. Більше того, в Геологічному інституті АН СРСР (Москва) був оформлений стенд, на якому стверджувалося, що проф. Шатський показав українським спеціалістам, де треба шукати в Україні нафту і своїми теоретичними розробками орієнтував малопідготовлених українських фахівців на вирішення їх геологічних проблем...

Слід відзначити, що перші згадки про нафту на сході України, тобто в Дніпровсько-Донецькій западині, висловив ще в 1903 р. професор Київського університету П. Я. Армашевський. Та його ім'я було під заборону, оскільки він був убитий російськими більшовиками, які під проводом Муравйова захопили Київ у 1919 р. і почали репресії проти української інтелігенції, звинувачуючи її в сепаратизмі і націоналізмі. Більшовики в Україні розпочали масові вбивства еліти. Першою жертвою серед професорів-геологів став П. Я. Армашевський. І перший президент Академії наук Української Народної Республіки, видатний геолог, вчений зі світовим іменем, академік В. І. Вернадський різко

засудив більшовизм, який вбивствами і терором стверджував свою владу в Україні. В 1919 р. Вернадський писав: "Внаслідок здійснення "червоного терору" — історія тієї габриєльської фрази ніколи не забуде — у кривавих застінках більшовицької інквізиції загинув відомий вчений, професор мінералогії університету Святого Володимира П. Я. Армашевський. Хворий, майже 70-річний старець, який давно відійшов од суспільного життя, був схоплений і додому не повернувся. До останніх літ він жив своєю працею; залишилися незакінченими його роботи. Ще недавно він розказував мені про плани, які він думав завершити на схилі свого життя. Йому не спало на думку можливість його вбивства... Жертвою законів Божих і людських помученицьки судилося загинути Петру Яковичу Армашевському. Не можна забувати цього злочину".

За таких умов В. Вернадський не став чекати репресій у Києві і подав у відставку з посади Президента Академії наук Української Народної Республіки. Він переїхав спершу до Криму, в Сімферополь, де займав посаду ректора Таврійського університету, а коли більшовики захопили Крим, емігрував у Францію, де працював професором Сорбонни упродовж 1922–1925 рр. В. Вернадський повернувся потім в СРСР, але працювати в Україні йому не дозволили і решту свого життя він провів у Москві, а Україна втратила одного з найбільших вчених ХХ ст.

Репресії проти української інтелігенції в СРСР набули особливо широкого розмаху наприкінці 30-х років. Тоді практично всі провідні вчені в області геологічних наук були розстріляні або ж депортовані до Сибіру. Репресії зазнали: віце-президент АН УРСР академік М. Г. Світальський (розстріляний у 1937 р.), професор С. В. Оплоков (розстріляний у 1937 р.), професор Р. Р. Виржиківський (розстріляний у 1937 р.), професор Ю. Г. Дубяга (розстріляний у 1937 р.), доцент К. А. Жуковський (розстріляний у 1937 р.), професор Ф. О. Лисенко (розстріляний у 1937 р.), професор П. К. Нечипоренко (розстріляний у 1937 р.), кандидат геол.-мін. наук П. І. Василенко (розстріляний у 1937 р.), канд. геол.-мін. наук І. А. Лепікаш (розстріляний у 1937 р.) та інші. Очікуючи арешту і розстрілу і перебуваючи в постійному страху, не виніс потрясіння і закінчив життя самогубством у 1936 р. професор В. І. Крокос. Ряд учених були заарештовані і заслані до Сибіру, де і загинули. Це професор М. І. Безбородько, професор О. І. Галака, Я. Х. Лепченко, Ф. М. Полонський, О. О. Цитович та інші. Деякі вчені від страху залишили Україну і влаштувалися працювати по інших республіках СРСР, — серед них М. Бурчак-Абрамович, проф. П. Чирвинський, М. Фрейд та інші.

ЯК РАДЯНСЬКА ВЛАДА РОЗВИВАЛА НАУКУ

Розстріли, депортації та втечі вчених створили в наукових інститутах і вузах України вакуум, для заповнення якого розсилались гінці в різні райони СРСР, переважно в наукові центри Росії. За запрошеннями приїжджали в Україну і займали керівні посади в науці і вузах недостатньо компетентні спеціалісти, — перспективні вчені ніколи не покидають своїх лабораторій і інститутів. Пошуками кар'єри деінде займаються ті, що не змогли проявити себе в рідних стінах і яких там ніхто не затримує. І вишло так: провід-

них учених України розстріляли або ж депортували до Сибіру, а натомість приїхали малокваліфіковані фахівці, які зайняли пости директорів і завідувачів кафедр і лабораторій. У результаті рівень геологічних наук в Україні катастрофічно упав. Проте це не завадило партійним органам стверджувати, що Російська Федерація суттєво допомогла Україні в 30–40-і роки геологічними кадрами, в результаті чого в Україні були створені умови для подальшого прогресу науки і освіти в галузі наук про Землю.

ПОВЕРНІМО ЇМ ПАМ'ЯТЬ

Верховний Суд Союзу РСР своїм визнанням № 44-018112-6 Військової Колегії Верховного Суду СРСР від 28 листопада 1956 р. постановив вирок від 3 вересня 1937 р. стосовно Лисенка Федора Остаповича скасувати, справу припинити через відсутність складу злочину. Проте і досі ім'я проф. Лисенка знаходиться під заборону. І хоча завдяки його відкриттю нафтоносності Дніпровсько-Донецької западини Україна отримала прибутки в мільярди доларів, в Інституті геологічних наук НАН України, де він працював, немає навіть його портрета на стенді видатних учених. Робиться все, щоб ім'я проф. Лисенка залишилося невідомим, забутим. Більше того, організатори наукової конференції "Теоретичні та прикладні проблеми нафтогазової геології та геофізики", яка відбулася в Києві 24–25 лютого 2000 р. і проводилася Академією наук України, відмовились опублікувати в працях конференції мою статтю про Ф. О. Лисенка. Виявилось, що значно легше надрукувати матеріали про українського вченого в закордонних виданнях, аніж у працях НАНУ. Так, Європейська Асоціація геовчених та інженерів включила в програму Міжнародної конференції, що відбулася 29 травня—2 червня 2000 року в Глазго (Великобританія), мою доповідь про проф. Лисенка, надала мені можливість виступити і опублікувала матеріали. А в Україні, як не дивно, осіб, репресованих органами НКВД, до цього часу визнають злочинцями і вважають за краще уникати будь-яких згадок про них...

Проф. Лисенко правильно проводив пошук нафти та газу на Роменському куполі в Дніпровсько-Донецькій западині. Його роботи виявилися справді раціональними і ефективними. Для порівняння пошлюсь на пошук нафти в Західному Сибіру і в Другому Баку. В цих регіонах промислово нафту отримали після 25 років напружених робіт. Було пробурено багато десятків непродуктивних свердловин, доки не отримали позитивних результатів. Лише в Україні всіх відомих геологів, які відкрили нафту, репресували, розстріляли і заставрували як "ворогів народу", шкідників, троцькістсько-бухарінських вирождів, підлих агентів фашизму, які не заслуговують пам'яті. І всі ці негативні оцінки геологів виходили від академіка О. Шліхтера, людини зовсім не компетентної в геології та в пошуках нафти, далекої від науки. Я переконаний, що якби в радянський період не були розстріляні всі провідні українські геологи, а видатний геолог ХХ ст. академік В. І. Вернадський не виїхав би з України, а розвивав науку у себе на батьківщині, то ми тепер не страждали б від нестачі нафти. Використовуючи своє службове становище віце-президента АН УРСР, О. Шліхтер в часи жорстокої реакції, всупереч фактам, принизив українську академічну науку. Шляхом доносів на чесних учених О. Шліхтер заробив собі авторитет і кар'єру в радянські часи, його іменем названо вулицю в Дніпропетровському районі м. Києва, а на престижному будинку на вул. Терещенківській в м. Києві досі висить меморіальна дошка, яка стверджує, що в цьому будинку проживав видатний учений. А розстріляні у Биківні за доносом О. Шліхтера видатні вчені, які багато зробили для України, не мають ні могили, ні пам'ятника, ні належної пам'яті...

Василь СОЗАНСЬКИЙ,

кандидат геолого-мінералогічних наук,

- провідний науковий співробітник Відділення морської геології Національної

ПРО НАШИХ ДОРОГИХ, «ЯБЛУНЕВОЦВІТНИХ»...

Чи знаємо ми свою творчу еліту минулих років? Чи відчуваємо її внесок в українську ноосферу, яка є запорукою духовного безсмертя нашої нації? Чи вміємо ми берегти, поважати, любити те, що зроблено в культурі, літературі нашими попередниками, які так щедро розкидали перед нами, прийдешніми, перли, бо спрагло вірили, що розкидають їх, сіють перед мудрими, порядними наступниками?

До цих роздумів наводить нова книга старійшини критичного цеху української літератури Володимира П'янова "Визначні, відомі й "та інші"... (Спогади, есеї, нариси)", що вийшла у світ цього року в "Українському письменнику". Це ювілейне видання, яким ушановано 80-річчя чесного, невтомного трудівника в нашій літературі, дбайливого шукача молодих талантів по всій Україні, вихователя цих талантів. До таких знайдених Володимиром Яковичем належу і я, який на той далекий час віднайдення не надрукував ще жодного рядка прози, але вже був почутий з далекого Донецька цим сейсмічно щедрим чоловіком аж у Києві й відтоді підтримуваний ним, власне, протягом усього мого життя в літературі.

Пам'ятаю, в травні 1963 року під час творчого семінару молодих літераторів у Одесі (одна з ідей В. П'янова) йшли ми по двір'ям дачі Ковалевського, що веселково красувалася в якихось екзотичних квітах. П'янов питав нас, чи знаємо, як вони називаються. Ми не знали. Він любовно вимовляв дивні їхні назви й казав нам:

— Як же ви думаєте працювати в поезії, прозі, не знаючи елементарного — квітів, рослин?

І ось через багато років читаю його книгу про яблуновоцвітного поета П. Тичину, про третє цвітіння М. Рильського, про трепетно ніжного, як найніжніша квітка, поета В. Сосюру й увесь час наче чую докірливий голос автора: "Як же ви живете в літературі, не знаючи цього ось і цього про наших дорогих, яблуновоцвітних?..." Та ще ж і питає як! Із болем і образом.

Хоч би й оцей епізод розмови з незабутнім Олесем Гончаром у нарисі-спогаді "Він любив життя":

"Сьогодні його (О. Гончара — прим. В. З.) непокоїть те, що в літературних колах, насамперед серед деяких молодиків, стало модою нападати на майстрів.

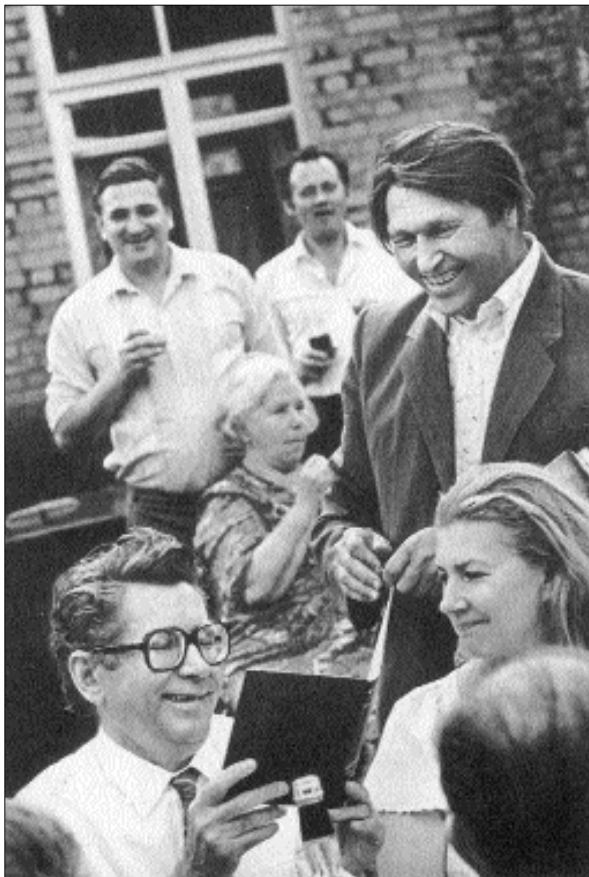
— Рвуться в літературу циніки, нездари вульгарні, сноби, для яких — нічого святого, скандалісти, осквернителі храму! Стає модним нападати на Тичину, Рильського, Малишка... аби кинути багнюкою і в бік автора "Собору"...

— І що дивно, — додаю і своє слово, — кидають не в тих, хто в часи тоталітаризму буквально тероризував усе талановите, особливо ж підтинав під корінь молодих, надію нашу. А кидають у тих, хто виступав проти спроби протиставлення молодих старшим і проти огульного заперечення деякими старшими творчих пошуків молодих...

— Справді, не чіпають ні того, ні того... Погромників, нищителів, святотатців не чіпають. Бездумні, осліплені незбагненною зне-

навістю, безсоромні рекетири! Хіба про таку зміну ми думали, коли все робили, аби захистити, щоб не задушила їх у зародку тоталітарна система. Щось не видно сьогодні таких витязів, якими були Симоненко, Тютюнник, Стус... Усі ми знаємо трагедію Довженка і трагедію Тичини, і той, хто розуміє всю її глибину, кому ця трагедія болить, ніколи не кине в них каменем... Які люди були! Ніхто ж нікого не ідеалізує. Всі ми діти свого часу, на всіх нас тією чи іншою мірою лежить печать епохи, всі ми так чи інакше зазнавали впливу офіційної ідеології, але ж хіба справедливо за рум'янами не бачити істинної краси правди, одухотворення й глибокого болю? Бо ж залежність ідеологічна не заступила в душах майстрів синівської любові до рідної землі, до вселюдських гуманістичних ідеалів..."

Чи знають ті молоді руйнівники духовних основ нашої нації, що в 30-ті роки М. Рильського півтора року енкаведисти мордували під слідством у тюрмі? Що й П. Тичина був арештований і протриманий півтора місяця у в'язниці, що в будинку по вул. Реліна, де мешкав поет, у вестибюлі й у 50-ті післясталинські постійно чергувала наглядка, яка переймала поетів-початківців, котрі відвідували П. Тичину, безцеремонно брала в них подаровані ним книжки, прочитувала дарчі його написи, пильно перегортала сторінки, дошукуючись можливої крамоли. Усе життя нашого яблуновоцвітного поета, як називав його О. Гончар, шантажували в ідеологічному відділі ЦК КПУ: під час розмови виймалась із шухляди світлина, де серед членів Центральної Ради був сфотографований і П. Тичина поруч із Симоном Петлюрою, який по-дружньому тримає руку в поета на плечі. І при цьому невинно промовлялося: "А це й ви тут, Павле Григоровичу..." Цим комуністичні садисти з Банкової застрашували поета можливою розправою, вибивали його з душевної рівноваги.

Конча-Озерна. На святі у Павла Загребельного. 1984 рік

І все ж не до кінця було знищено митця. У 60-ті роки він давав настанови молодим, щоб постійно працювали над собою, наполегливо оволодівали надбаннями культури минулого. "І тут же, — пише В. П'янов, — вдавався до пов'язаного з музикою, але зро-

зумилого кожному образу: "На пищику, зробленому з весняної вербички, всього не загараєш і на одній ноті потрібної мелодії не виведеш...". Поет закликав кожного співця "набути в житті такого голосу, який був би почутий нашою епохою...". І це говорилося тоді, коли та звіряча комуністична система саме й вимагала від письменників гри на одному-однісінькому "пищику" та ще й збільшовиченому. Заміни кларнета на "пищика" вона все життя добивалася й від П. Тичини. І досягла свого, геростратівського, погасила світло генія. І все ж таки він зумів, наважився попередити шістдесятників про небезпеку "пищика".

Василь Моруга, Світлана Жолоб, Володимир П'янов, Володимир Забаштанський, Дмитро Онкович у Будинку творчості "Коктебель". 1973 рік

Сонячний кларнетист, він так і не призвичаївся до клятого "пищика" і так невинно грав на тій советській дудці... Та все те розтануло, як поганий сон. Лишився чистий, молодий голос кларнета. Він пережив систему кларнеторуйнівників, він житиме з Україною, поки й світа сонця, бо природа ж його сонячна. Тож будьмо мудрі й цінуймо, бережімо цей наш духовний набуток.

З любов'ю, душевним теплом написані спогади, нариси про М. Рильського, В. Сосюру, О. Гончара, Миколу Лукаша, А. Малишка, Ю. Мушкетика, Івана Виргана, Сергія Воскресакенка, перекладача Йосипа Дінкевича, Борислава Степанюка, про автора матеріалів до синонімічного словника, учителя з Полтави Андрія Євгеновича Багмета та інших. Нариси сповнені такими соціально гострими деталями, в яких, як у краплі води, відбивається та страшна радянська епоха, в котрій випала жорстока доля жити й творити нашим майстрам пера. Ось у нарисі про Ю. Мушкетика читаємо: "Юрій Мушкетик скрушно розповідає, що його станція Вертіївка — поруч зі станцією Крути, а він закінчив університет і не знав, що означають в історії України Крути". У нарисі "Вирішальне слово — за Лукашем" автор у дорозі з цим дивовижним перекладачем-поліглотом говорить про мову. Вони перебирають румунські слова, які ввійшли в українську мову. І раптом Лукаш запитує, що означає слово "мустяца". "Мустяца, — відповідаю, — в перекладі означає вуса..."

— А як на мене, — мовить, пильно дивлячись мені в очі Микола Олексійович, — то воно означає те саме, що й сарак (сердега, бідолаха, бідаха...).

Чого ж "бідаха"? Виявляється, Мустяца — це був видатний український мовознавець з молдавським прізвищем, директор Інституту мовознавства Академії наук УРСР, відповідальний редактор російсько-українського словника, випущеного в 1937 році. Словник був розгромлений газетою "Правда", Мустяцу звинуватили в українському буржуазному націоналізмі. "Цього було досить, щоб знищити й Мустяцу, й словник..." От вам і вуса...

Не можу втриматися, щоб не процитувати місце з книги, де розповідається, як молодий Тичина читав учням капели-студії лекцію

"Поезія і музика": "Не лишив поза увагою поет і закону чергування голосних і приголосних. Проілюструвавши його на переконливих прикладах, зробив справедливий висновок, що в українській мові переважає принцип співвідношення приголосних до голосних як 1:1. Це українську мову за співучістю наближає до італійської мови. Бачимо це, зокрема, хоч у такому принципі: якщо слово кінчається голосним звуком — то друге має починатись приголосним, і навпаки. Але можуть бути переходи і від приголосного до приголосного. Цей перехід буде найкращим тоді, коли один із приголосних звуків належатиме до носових (м, н) чи плавних (п, л). Тобто: кожне слово повинно лягати на своє місце".

Цей закон евфонії (милосвучності) української мови зовсім забутий зараз нашими газетярками і, на превеликий жаль, навіть багатьма письменниками, що огрубляє, деформує мову. Винна в цьому наша двомовність, негативний вплив російської мови, яка не знає такого явища, як евфонія. Тож вчитуймося в наших "яблуновоцвітних", відроджуймо милосвучність — це неоціненне багатство Богом даної нам мови.

У новій книзі В. П'янов показав себе і глибоким критиком-аналітиком, і гострим публіцистом-полемістом, і цікавим мемуаристом. Книга відзначається щирою сповідальністю. "...Ми тяжко виборювали себе самі в себе", — говорить автор. З болем мемуарист згадує про нестримну, цинічну русифікацію України в СРСР і про байдуже ставлення до цього шовіністичного етноциду деяких "приласканих режимом" українських митців: "Поштовхом до роздумів над мовними проблемами, — пише В. П'янов, — слугувала й шовіністична позиція "Літературної газети". Мені й раніше ця проблема ярила душу. Пригадую, як я одного разу сказав про наболіле Дмитрові Луценку, а він мені у відповідь: "Що ж, нам судилося бути в золотому перевеслі..." — "Яке перевесло? У залізні пута заковані, ледве дишемо..." А йому, приласканому режимом, делегатові ХХV з'їзду Компартії України, йому, хто став лауреатом Шевченківської премії за пісню "Подвиг", присвячену генеральному секретареві ЦК КПРС Брежнєву, та за оду на честь гнобителя українського слова Щербіцького, бач, іржаві лещата на живому організмі рідного народу видаються золотим перевеслом! Боже, що б сказав на таке блюзнірство великий Кобзар, образ якого викарбувано на лауреатській медалі премії його імені!"

А ми ж і сьогодні підносимо до небес отих "золотоперевеслих", із рвінним комуністичним благоговінням готуємося відзначити на державному рівні 85-річчя того ж В. Щербіцького. То де ж ваш критично-вимогливий, принциповий голос протесту, молоді авангардисти-"рекетири"? Зірвали його на прокляттях свого, рідного, яблуновоцвітного, що не вистачає тепер сили здійснити на справжнього ворога України? Не хочеться цитувати повністю біблійний вислів про розкидання перлів. Може, таки ви порозумнішаєте, знегеростратієте хоча б перед цинізмом нинішньої лжеукраїнської влади...

Нариси та спогади В. П'янова відкривають багато невідомих фактів із життя й творчості українських письменників, вводять ці факти в контекст вітчизняного літературознавства. Талановите слово багатого на життєвий досвід критика і публіциста по-молодечому пристрасно закликає нас до священної національної пам'яті: "Читаймо, думаймо і осягаймо атмосферу, в якій доводилося жити і працювати нашим попередникам під комуністичним режимом".

Тож будьмо мудрим, не топчімо самі й не дозволяймо свиням топтати перли, щедро розкидані перед нами нашими яблуновоцвітними

Василь ЗАХАРЧЕНКО,

ЖУРНАЛІСТА ЗВИНУВАЧУЮТЬ У... «ГРУБОМУ ПОРУШЕННІ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ»

Закінчення. Початок на с. 9

терпілі М. Дугін, В. Кононов, Б. Крамаренко, А. Паталах, В. Кулешов (В. Чайка так і не “здав”), щоправда, тривалість фуршету через прагнення “потерпілих” її максимально зменшити коливається від 10 хвилин і години аж до трьох годин (останнє впливає із свідчень А.-М. Романової — ст. 116 справи). Речові докази — три порожні пляшки з-під вина і одна з-під горілки — теж вказують на досить тривалий фуршет членів “РМДУ”, що може пояснювати згадувані неясність, непослідовність і неузгодженість свідчень “потерпілих”, які були під впливом алкоголю. Адже “коливається” у свідченнях не лише час початку і закінчення фуршету (від 13-00 до 16-30 год.), але й навіть початок з’їзду (одні, як-от М. Дугін, О. Бахтіяров, А.-М. Романова, говорять про 12-00 год., інші — зокрема Крамаренко, Чайка — про 14-00 год. і далі). Цікаво, що В. Кононов (і лише він) згадує навіть про прогулянку між з’їздом і фуршетом (можливо, за додатковою кількістю напоїв?) Цікаво, що кількість учасників з’їзду та фуршету у різних свідченнях теж є різною. Так, В. Кононов, не вказуючи кількості учасників з’їзду (чи в іншому випадку — конференції), говорить про 10—12 фуршетників, А.-М. Романова — про 15 учасників як з’їзду, так і фуршету, а Н. Спірідонова — уже про 30 учасників обох “процесів”.

Щодо самого нападу невідомих, то тут думки і перші свідчення “потерпілих” теж розбігаються, починаючи від кількості “нападників” (від 8 до 15), їх одягу (в одних — чорні балонові куртки і чорні штани, в інших — шкіряні куртки і камуфляжні штани), закінчуючи озброєнням “нападників” (одні вказують на палиці, інші — на палиці і ланци, В. Чайка додає ще й металеві труби, а пп. Бахтіяров та Шобатін взагалі не вказують жодної “зброї” у “нападників”). Те саме — з діями учасників бійки та діями журналіста Руслана Солонця.

Керівник міського “Русского движения Украины” та “За русь единую” В. Кулешов спершу стверджує, що втратив окуляри і тому не бачив якихось деталей “бійки”. Далі, не заперечуючи втрати окулярів, він легко припускає, що затриманий Солонець (незнайома йому людина!) справді був серед нападників. Б. Крамаренко, у свою чергу, не пам’ятає дій і озброєння усіх “нападників”, виділяючи лише високу людину, котра мала палицю і вдарила нею по голові самого Б. Крамаренка. Цікаво, що ніхто, окрім цієї “високої людини” (яка отожднюється з високим Русланом Солонцем), не бив Б. Крамаренка протягом усієї “бійки” (що тривала, за різними свідченнями “потерпілих”, від 3 до 15 хвилин). Між тим, В. Чайка стверджує, що “висока людина” — і знову це Руслан Солонець — билася протягом усієї бійки з ним. А. Паталах, у свою чергу, стверджує, що “висока людина” була Н. Спірідонову та О. Бахтіярова (ст. 113 справи), натомість останній стверджує, що “лично мне никаких телесных повреждений не нанесено” (ст. 38 справи). Як не дивно, неприязнь до “високої людини” виявилась і в Дугіна, якого теж билася саме вона... Може склалася, таким чином, враження, що реально “працювала” серед “нападників” тільки висока людина, в котрій вбачають не кого іншого, а журналіста Руслана Солонця. Не дивно? Адже всі “нападники”, за свідченнями деяких потерпілих, були озброєні палицями, ланцями і трубами. Було ж їх, за тими свідченнями, близько 15 чоловік. І це при тому, що бійка була жорстокою і “обоюдної” (як вказує О. Бахтіяров), це при тому, що кожен потерпілий боронився (А. Паталах кидався пляшками, В. Кулешов і Б. Крамаренко оборонялися стільцями і так далі).

БАНДУГРУПУВАННЯ ЗРАДЖУЄ СВОГО?

Якщо Солонець — нападник, то чому ж залишився на місці злочину? Відповідь у Б. Крамаренка проста: “коли останній виходив — він упав”, а впізнали його через зріст. Непереконливо? Слідство, утім, так не вважає. Хоча чому, зрештою, “добре організовані і злагоджені в діях (свідчить Н. Спірідонова) нападники” залишили свого колегу у “ворога” — досі залишається невідомим. Адже діяв Солонець, як говорить слідство, “за попереднім зговором з невстановленими особами”, і діяв за планом та наказом керівників злочинної групи. Невже планувалося залишити на “полі бою” одного із нападників, невіж його “підставили”? Сумнівно, адже такі “заходи” вимагають чогось більшого, аніж просто дисципліна і “порука”. Зрештою, здати “своїх” чи просто взяти на себе провину переконували журналіста слідчий і навіть адвокат (“піді назустріч

ЗЛОЧИННЕ ФОРМУВАННЯ

“Русский блок” — досє редакції

Створений під час парламентської передвиборчої кампанії як виборчий блок, до складу якого, окрім “базової” партії “За Русь единую”, увійшли партії “Русско-украинский союз”, “Союз” та громадська організація “Русское движение Украины”. Після виборів-2002 “Русский блок” уже фігурує як політична партія: 30 серпня Міністерство юстиції України затвердило зміну назви партії “За Русь единую” на партію “Русский блок”.

Незважаючи на те, що “Русский блок” на виборах-2002 набрав мізер голосів і став аутсайдером політичних процесів, — він продовжує свої провокативні акції, спрямовані на розпалювання міжнародної ворожнечі в Україні. Провокуючи масові безпорядки, “Русский блок” ініціював на Сході України референдуми про надання російській мові статусу державної, а також про приєднання України до Росії та Білорусі. Зокрема, у Запоріжжі та Одесі, де “Русский блок” має велике представництво в органах місцевого самоврядування, — антидержавні, антизаконні документи (про статус російської мови) прийняті місцевою владою на офіційному рівні.

Водночас керівники “Русского блока” постійно негативно висвітлюють історію, мову та культуру українського народу, провокують громаду на захоплення храмів Української Православної Церкви (Київського Патріархату), Української Автокефальної Православної Церкви та Української Греко-католицької Церкви. Опертя на Російську православу церкву (та на її філію в Україні) — фундаментальний принцип ідеології “Русского блока”. Свого часу активіст “Русского блока”, голова партії “Русско-украинский союз” Іван Симоненко, будучи депутатом ВР України, вніс законопроект “Об изгнании из Севастополя вражеского украинского флота...” Діяльність “Русского блока” та його партнерів — “Русского движения Украины”, “За Русь единую”, “Русско-украинского союза”, “Союза”, “Русского национального единства”, “Национал-большевистской партии”, “Коммунистической партии рабочих и крестьян” — підпадає під кримінальну відповідальність і має бути відповідно покарана в Україні.

судочинству — і тебе виправдають”). Руслан відмовився, незважаючи на те, що адвокат після цього залишив журналіста, заявивши, що той “своєю опозицією до судочинства відверто наражається на тривалу відсидку”.

Про неправдивість свідчень “потерпілих” говорить і перша заява В. Кононова, де йдеться про суто грабіжницький напад невідомих на нього: вкрадено 600 доларів плюс два посвідчення (ст. 13 справи). Щодо обставин, то спочатку невідомі притиснули його столами до стіни, потім — звалили на підлогу (це — притиснення столами до стіни?!). І почали душити, примовляючи, що хочуть його смерті... Далі як мінімум троє нападників шастають по кишенях жертви у пошуках 600 доларів (завелика сума у кишенях, як на молодшу людину із середнім достатком) і... зникають. Дивний перебіг подій, звичайно, враховуючи те, що це одного нападника (за свідченнями “потерпілих”), було від 1,5 до 4 “потерпілих”, кожен з яких оборонявся як міг (пляшками, стільцями тощо)... Далі, між тим, В. Кононов згадує той факт, що незнайома дівчина, його товаришка по організації (дивне незнання як для “активістів”) відчайдушно прискрала із газового балончика (ст. 110 справи), — факт, що теж вилучений слідчим з матеріалів обвинувального висновку. Хоча і він підтверджує свідчення журналіста, що йому, заштовхнувшись в епіцентр бійки, прискнули з газового балончика в обличчя... Врешті-решт, В. Кононов вирішує відмовитися від своїх попередніх свідчень і дати виразні “докази” провини Руслана Солонця. Так, він починає стверджувати, що разом із В. Чайкою затримав журналіста, а тотожність між “високим нападником” і Р. Солонцем не викликає у нього сумнівів. На “підтвердження” цього він описує одяг журналіста. І хоча він в процесі затримання і побиття Руслана Солонця міг реально і досконало вивчити одяг останнього — його опис, натомість, теж дуже далекий від дійсності. “Коротка чорна куртка, чорні джинси, чорна маска” насправді-то були “довгою шкіряною курткою, синіми джинсами і відсутністю жодної маски (її не знайшли правоохоронці, а припущення, що її, залишаючи приміщення, забрали “нападники” — просто фантастичне).

Факт побиття і пограбування журналіста члени “РМДУ”, звичайно, не визнають. Лише

Зразок політичних “відозв” формування:

“Братья и сестры, люди русские!

Чернозadые совсем обнаглели! В центре Харьковщины, исконно русской земли, в Змиеве хачики решили строить мечеть. И не где-то, а в святом для всех славян месте — возле Вечного Огня...

Купив у безродных бандеровцев это место, они решили дальше силой денег задавить государственное малороссийское образование во главе с мазепинцем Омельченко. Ведь сегодня Родина покупается и продается.

Не выйдете!

Мы не позволим безнаказанно топтать наши земли, осквернять наши могилы, отдавать на поругание наши святыни!..

Мало, что эти сволочи спелись с бандеровским отребьем, так они еще вместе решили покуражиться над нами — великоросами и малороссами.

И вот, Русский блок будет всеми средствами добиваться отмены разрешения на строительство этой позорной мечети, а также выдворения всех —мирз и —огл за пределы России. Пусть строят свои мечети между пасущихся баранов. Беспределу “чурок” нет предела!

Мы вынуждены скрываться, а эти гниды жируют и плодятся. Если дело пойдет так дальше, то наших жен скоро заставят носить паранджу, а мы с вами, православные, будем совершать намаз. Пора, братья, братья за колья и выходит на борьбу с неверными и предателями. Пора призывать русский народ помочь нам скинуть это татаро-бандеровское иго и навсегда объединить русские земли в Великую Русь... Или мы хотим, чтобы эти гниды трахали нас и в третьем тысячелетии, а мы, как бараны, терпели!..

Кара-Туман оглы — убирайся в свою Черножопию подобру-поздорову, пока русский человек не воткнул тебе в зад осино-вый кол.

РУССКИЙ БЛОК
ПРОЧТИ И ПЕРЕДАЙ СОСЕДУ”

(Редакція “Слова Просвіти” просить вибачення у своїх читачів за цей текст, але, можливо, саме він дає повну картину про “миролюбність” та “братерство” “Русского блока”).

В. Чайка “припустив”, що бив журналіста по передпліччях і в груди, а чи били інші — “не пам’ятає” (хоча, за його ж словами, — практично “не відходив від Солонця”). З іншого боку, на пограбування журналіста “натякає” обізнаність В. Кононова про “чорний світ Солонця”, який, очевидно, аж ніяк не був на довгий шкіряний куртці, а лише — під нею (як же без “обшуку” дізнатися про це?).

ГЕРОЙ В. ЧАЙКА ГОЛИМИ РУКАМИ ВІДБИВАЄ НАПАД ОЗБРОЄНИХ БАНДИТІВ

Ключовою фігурою у свідченнях і звинуваченнях журналіста Руслана Солонця є В. Чайка. Останній стверджує, що запам’ятав журналіста як у масці, так і без маски — високий. Одночасно він твердить, що цей “високий” чоловік протягом усієї бійки не відходив від нього (але про те, що “високий” метався по приміщенню і бив усіх, говорять інші “потерпілі”). Як і обставини “боротьби” В. Чайки і “нападника” бачимо у свідченнях “потерпілого”? Виявляється напали на останнього разом із “високим” ще двоє чи троє невідомих (як і на В. Кононова — ст. 13 справи), б’ючи його з усіх сторін ногами, руками і палицями (ст. 28 справи). Але, як з’ясувалося, худорлявий, середнього зросту, далеко не спортивного типу Чайка не тільки відбив атаку 3—4 дуже агресивних і озброєних нападників голими руками, але й повалив “високого” на землю (коли його били інші нападники по спині і по голові), зідрав із нього маску, і далі — примусив тікати інших нападників з приміщення! Тобто “дуже організовані і агресивні нападники (близько 15 чоловік) із металевими трубами, ланцями і дерев’яними палицями” тікають з приміщення, знаючи, що їх товариш — затриманий? Дуже сумнівно. Реальніше пояснює обставини свого “затримання” журналіст: зайшов у приміщення під час бійки, удар збоку, заштовхнули всередину, хтось схопив і почав бити, піркнули газовим балончиком, повалили на землю, хтось кричав: “Ето ихний, убивай, бей!”, били ногами і чимось твердим по голові, почали обшукувати... Цілком реально, що журналіста хтось під час бійки прийняв за “чужого” і повалив в купу, де були Чайка і “високий нападник”. Цілком реально, що “нападники”, витягши свого, залишають приміщення і чужу лю-

дину в руках В. Чайки. А далі — посвідчення кореспондента “Українського слова” і члени “РМДУ” знову бачать “ідейного ворога”... Якусь непевність і неправдивість В. Чайки можна побачити, порівнявши його першу “пояснювальну” із подальшими свідченнями (ст. 28, ст. 104 і ст. 196), включно із “ставкою віч-на-віч”. Спочатку йдеться про 10 “нападників”, згодом — про 15, до “палиць і ланців бандитів” додаються і “труби”, до чорних курток — “военные темные штаны и берцовки”, далі — ще “темные джинсы”. Цікаво, що у другому свідченні Чайка не говорить навіть про з’їзд “РМДУ”, а стверджує, що прийшов о 14-00 год. до товариша Дугіна, а потім “по очереди подходили мои друзья и мы там обсуждали текущие дела” (ст. 104 справи). Фуршет ним не згадується взагалі, а маска, яку нібито він зідрав із нападника (який виявився Солонцем) — кудись безслідно зникла.

Непослідовність у свідченнях “потерпілих” демонструє і М. Дугін. Перша заява М. Дугіна розповідає, що він відчиняв двері “нападникам” — і вмиг один із “нападників” вибив його із свідомості ударом палиці по голові. Далі — отямився, викликав міліцію, але коли повернувся — їх уже не було... Саме до цього часу у свідченнях М. Дугіна усе виглядає абсолютно правдоподібно... Але. Але раптово М. Дугін кардинально змінює свідчення, вирішивши “підказати” слідству, що Руслан Солонець — справжній злочинець. Він раптово заявляє, що хлопцеві, якого затримали товариші, це і є саме той (!), хто його вибив зі свідомості. А оскільки і не дуже розумний знає, що таке “впізнання” — не серйозне, адже бачив до удару невідому людину “потерпілий” лише мить, та ще й у масці, — М. Дугін іде на третю, додаткову і уже майже “смертельну” для Солонця заяву. Він категорично заявляє, що чимало нападників (котрі, нагадаємо, “заздалегідь планували і організовували напад, діяли дуже узгоджено”) у той час, коли він відчинив двері, лише починали надягати маски(?!). Зрозуміла думка? Звичайно, що серед них М. Дугін називає Р. Солонця. Однак, на цьому “думки” М. Дугіна не зупиняються: його вже бив не тільки нападник в образі журналіста Р. Солонця, а “невідомі почали забігати всередину по одному (попри господаря) і кожний з них наносив удари палицями та іншими предметами” йому по голові. Руслана Солонця Дугін вирішив поставити останнім. Як вам виглядає картина, коли нападники по черзі б’ють “господаря” по голові, залишають за спиною цілком дієвим і біжать далі всередину приміщення? Скільки ж то часу минуло від надягання масок і знепритомнення “потерпілого”? Чому за цей час ніхто не зреагував, аж доки “невідомі в чорному одязі і чорних масках не вишукувалися в шеренгу і не крикнули “Смерть москалям!” (ст. 113 справи)? З іншого боку, Б. Крамаренко твердить, що нападники це зробили за кілька секунд (ст. 101 справи). А “потерплий” Паталах, у свою чергу, не бачив, як із Руслана Солонця знімали маску, утім — як і всі інші “потерпілі” (тільки В. Чайка категоричний в тому, що зняв маску саме із журналіста, хоча маска ця — як речовий доказ — чомусь зникла).

Що ж стосується взятих до уваги слідством свідчень В. Рябенка, що начебто заперечує свідчення Р. Солонця про те, що той був 16 грудня 2001 року по вул. Пушкінській, б. 2-4/7, кв. 4, де й отримав журналістське завдання поїхати на з’їзд “РМДУ”, — усе нам легко і доступно пояснив сам пан Рябенко. Він зробив висновок про те, що того дня на Пушкінській не було Руслана Солонця тому, що сам не бачив його там. Але, оскільки він періодично виходив з помешкання — цілком можливо, що у той час туди приходив Р. Солонець. Зрештою, свідчення Ю. Сиротюка підтверджують останнє, оскільки саме Ю. Сиротюк як редактор відділу політики “Українського слова” давав завдання журналісту Руслану Солонцю в згаданому приміщенні на вул. Пушкінській...

Суд, зрештою, має виправити помилку слідчих органів, які зробили безпідставні висновки лише на основі необ’єктивних свідчень “потерпілих”, хоча останніх і належало б покарати за насильство над журналістом.

Таким чином, журналіст стає наче “цаном-відбувайлом” у розборках екстремістів, як і засобом політичної реклами “Русского блока”. Залишається відкритим питання — коли ж відповідатиме за усі свої злочини ця шовіністична, антидержавна структура “Русский блок” та подібні?

Орест ЗУБ

ЖУРНАЛІСТА ЗВИНУВАЧУЮТЬ У... «ГРУБОМУ ПОРУШЕННІ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ»

ПОТЕРПІЛИЙ ЖУРНАЛІСТ

РУСЛАН СОЛОНЕЦЬ: ДОСЬЄ РЕДАКЦІЇ

Народився 30 січня 1978 року в місті Дрогобич Львівської області.

...З раннього дитинства до закінчення середньої загальноосвітньої школи Руслан Солонець із родиною (батьки і молодший брат) мешкає у м. Трускавець Львівської області. Трускавецьку СШ № 2 закінчив успішно, виявляючи зацікавлення до фізики і математики, а також до української філології. У позашкільному житті згадується як активний член різноманітних гуртків та секцій (музика, танці, спорт)... З 1994 року Руслан Солонець захоплюється журналістикою, дописуючи в місцеву газету "Галицька Зоря". Його перші матеріали — спортивної, культурологічної тематики.

1995 року вступає в Інститут журналістики Київського Національного університету імені Тараса Шевченка (спеціалізація — редакторсько-видавнича справа), закінчивши його, відповідно, у 2000 році з дипломом "спеціаліста журналістики". У студентські роки (з 1996 року), між тим, виявляє себе добрим політичним оглядачем. Зокрема співпрацює з Інститутом національного державознавства, де готує інтернет-сайт із блоком політичних та економічних новин України, редагує книжки, котрі видає інститут. Саме із цього часу журналіст Руслан Солонець публічно проголошує свої національно-державотворчі погляди.

По закінченні вузу у 2000 році Руслан Солонець — дописувач тижневиків "Хрещатик" та "Українське слово" (незабаром стає позаштатним кореспондентом цієї газети). Як "вільний журналіст" Руслан Солонець також пропонує свою політичну аналітику іншим виданням...

Одружений (1998 року), дружина — Солонець Інєса Вікторівна (Мазуренко). Батько двох дітей (сини Михайло і Марко — три і два роки відповідно).

ЗАМАХ НА ЖУРНАЛІСТА РУСЛАНА СОЛОНЦЯ АКТИВІСТІВ "РУССКОГО БЛОКА"

Тижневик "Українське слово" неодноразово писав про антизаконну, антиукраїнську діяльність "Русского блока" та його "підопічних" структур, чим, у свою чергу, викликав критику і навіть погрози розправи з боку представників останнього.

Те, що відбулося 16 грудня 2001 року інакше, як "розправою" над журналістом, позаштатним кореспондентом "Українського слова" Русланом Солонцем не назвеш... Так, одержавши того дня, близько 12.30 год. інформацію про те, що по вул. Дружковській, 6-А (гуртожиток топографічного технікуму) відбувається з'їзд молодіжної організації російських екстремістів (чи то "Русского национального единства", чи "РМДУ", яка входить до "Русского блока") — редактор відділу політики газети "Українське слово" Юрій Сиротюк запропонував Руслану Солонцю підготувати матеріал про з'їзд згаданої організації, що останній і погодився зробити... Виконуючи завдання редакції, журналіст збирає додаткову інформацію про "РНЕ" та структури, що входять до "Русского блока", та, сподіваючись на свій журналістський статус і на право безперешкодно збирати необхідну йому для професійної діяльності інформацію, приїжджає за вказаною адресою близько 17-ї години. Далі усе — наче в детективі або ж кримінальному трилері. Уявіть: журналіста, що, виконуючи свої професійні обов'язки, приходить на з'їзд легальної молодіжної організації ("Русское молодежное движение Украины"), без будь-яких пояснень б'ють, прискакують в обличчя з газового балончика, знанісіло збивають з ніг, зв'язують руки, і ногами починають гамселити по нирках, печінці, неодноразово б'ють в пах, по голові. Окрім того, члени "РМДУ" грабують Руслана Солонця: вкрадено чорний кашкет, футбольний шарф із написом "Україна", зимові чорні рукавиці, аудіокасету "Патріот України" з українськими піснями, 10 гривень, записник, посвідчення позаштатного кореспондента "Українського слова", значок з державним гербом України, авторучку...

Загальновідомо, що насильство і несправедливе ставлення до журналістів сьогодні в Україні особливо поширені. Їх починають переслідувати і навіть прагнуть знищити як правило лише за те, що сумлінно і чесно виконують свої професійні обов'язки, дохідливо та правдиво викладають факти... Просто є люди, які над усе хочуть приховати свої злочини, просто продовжують діяти політичної структури, основне завдання яких — дискредитувати цінності, закони та інституції української держави, знищити усе, що пов'язане із її суверенністю-незалежністю і спровокувати громадянську війну.

Це журналістське розслідування, беручи до уваги лише доведені факти і об'єктивний аналіз подій 16 грудня 2001 року, з усією очевидністю демонструє те, що журналіст Руслан Солонець (позаштатний кореспондент газети "Українське слово"), виконуючи свої професійні обов'язки, став жертвою подібної екстремістської політичної структури — "Русского молодежного движения Украины".

"РУССКИЙ БЛОК" ЗВИНУВАЧУЄ СВОЮ ЖЕРТВУ В ХУЛІГАНСТВІ

Цих людей, звичайно, жоден закон не виправдає за насильство над журналістом. Не виправдає і те, що, мовляв, газета "Українське слово", кореспондентом якої є згаданий журналіст, негативно висвітлює діяльність "Русского блока", називаючи його антизаконною шовіністичною, антидержавною структурою. Бо лише суд має вправо оцінювати законність діяльності ЗМІ, як і карати за наклеп чи свідомо брехливу інформацію...

Тим часом, Печерський районний суд Києва і міський (апеляційний) не задовільнили позови представників "Русского блока" на газету "Українське слово" й, зокрема, на одного з її журналістів Романа Малка про відшкодування моральних збитків на суму 290 тисяч гривень...

Активісти "РМДУ" та "Русского блока" вчинили злочин — жорстоко побили і пограбували журналіста "ідеологічної ворожої" їм газети Руслана Солонця. І не виправдовує у жодному випадку їх навіть те, що прихід журналіста приблизно збігся із нападом невідомих людей (близько 15 осіб) у чорному одязі й масках, що, як заявляли представники "РМДУ", кричали "Бий москалів!", побили їх під час фуршету і втекли...

Довідка редакції — із заяви "Русского блока"

"В воскресенье, 16 декабря в Киеве группа вооруженных дубинками национал-экстремистов напала на участников учредительного собрания городской общественной организации "Киевское молодежное русское движение Украины".

Около 16.30 15 молодых людей в черных масках и с дубинками ворвались в помещение, где находилась группа участников собрания. С криками "Бей кацапов!", "Бей москалей!" нападавшие бросились избивать дубинками и стульями участников собрания, среди которых были женщины. В результате нападения восемь человек получили множественные телесные повреждения разной степени тяжести в области головы, лица, рук. Среди пострадавших — руководитель городского отделения Русского Движения Украины Василий Кулешов".

Те, що потерпілі від невідомих нападників активісти "Русского блока" могли сплутати журналіста (який увійшов до місця проведення з'їзду "РМДУ" саме під час бійки) з якимсь нападником — річ, звичайно, припустима. Тим паче, у подібних стресових обставинах людина може не усвідомлювати свої дії, як і дії інших... Але ж те, що Руслан Солонець не зник разом з невідомими (усі до одного безпечно залишили приміщення), його від-

криті обличчя, як і журналістське посвідчення, були достатніми доказами його непричетності до згаданого нападу. Натомість, представники "РМДУ" не тільки не вислухали журналіста, затримавши до приїзду правоохоронців, — а й зв'язали, побили і пограбували, звинувачуючи його... саме у приналежності до редакції газети "Українське слово", "ультранационалистической газеты"! Далі, очевидно, щоб виправдатися за затримання і побиття журналіста перед правоохоронцями, яких самі ж викликали у зв'язку з нападом невідомих, — представники "РМДУ" категорично звинувачують Руслана Солонця у співучасті в нападі, вигадавши проти нього кілька "викривальних" фактів...

Саме таким чином журналіст Руслан Солонець став обвинуваченим у "хуліганстві, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом із застосуванням предмета, заздалегідь заготовленого для нанесення тілесних ушкоджень". Цим предметом, як виявилось, була не ручка журналіста, а палиця, яку начебто бачили в його руках потерпілі.

Найдивовижніше і найпарадоксальніше — до суду дійшла не справа побиття і пограбування журналіста представниками "РМДУ", а справа № 12-13032, де Руслан Солонець — уже обвинувачений, а активісти "РМДУ" та "Русского блока" — потерпілі. Мало того: незважаючи на те, що всі факти — проти злочинного "Русского блока", незважаючи на те, що доказів і свідків "скоєння злочину" журналістом немає, — слідчий СВ 1-го ТУМ Шевченківського РУ ГУ МВС України в м. Києві, ст. лейтенант міліції Івченко О. Ю. в основу "обвинувального висновку" дій Руслана Солонця поклав непослідовні і неузгоджені свідчення так званих "потерпілих", і саме за цими "доказами" зробив висновок, що "вина Солонця Р. А. в інкримінованому йому злочині повністю підтверджується".

Журналіста, який виконував свої професійні обов'язки, не просто побили і пограбували — його, звинуваченого у груповому хуліганстві, кілька днів без будь-яких пояснень, без харчування (хворого на виразку та інші хвороби системи травлення) тримали у слідчому ізоляторі, а далі — парадоксальний судовий процес у Святошинському районному суді... Не просто скопрометовано ділову репутацію, покривджено честь та гідність молодого журналіста, — йому ще й реально загрожують ув'язнення до семи років... Як наслідок усіх цих обставин — журналіст уже вдруге (після подій 16 грудня) проходить тривале стаціонарне лікування виразки у загостреній формі. Його матеріальні, моральні збитки через припинення професійної діяльності та судовий процес невідомо коли і ким відшкодуються, його дружина (домогосподарка) та двоє малолітніх дітей опинилися, фактично, без будь-якої матеріальної підтримки.

Адвокат, на жаль, відмовився захищати Руслана Солонця через недостатню оплату його послуг, тому розслідування усіх обставин подій 16 грудня 2001 року, пов'язаних із "справою" журналіста — завдання наступне.

КРИМІНАЛЬНА СПРАВА № 12-13032

Заяви і діяльність "Русского блока", очевидно, до певної міри характеризують активістів "РМДУ", його молодіжного відгалуження. До того ж, вони дають нам черговий доказ, м'яко кажучи, "нелояльності" цих людей до "незалежної України", до усіх "національно-демократичних сил", звідси — і до "ультрана-

ционалистической газеты" "Українське слово". Тим самим побиття членами "РМДУ" кореспондента "Українського слова" Руслана Солонця, як і їх неправдиві свідчення проти журналіста, можна пояснити саме цим політичним екстремізмом "Русского блока".

Далі — обставини "справи". Усе, на що спирався слідчий — це висновки судово-медичної експертизи про наявність у чотирьох представників "РМДУ" "легких тілесних пошкоджень", дерев'яні палиці і пляшки з-під вина та горілки (!) як "речові докази", й останнє — покази "потерпілих" активістів "РМДУ"...

По-перше, свідків "нападу невідомих на з'їзд" не було (як і, на жаль, свідків побиття журналіста). Далі — "спланованого зриву з'їзду" теж не було, а був "фуршет" активістів "РМДУ", що, як виявилось, тривав не менше 2—3 годин перед нападом невідомих (як свідчить А.-М. Романова, з'їзд тривав з дванадцятої до першої години дня, а далі — фуршет — ст. 116 справи).

До того ж, "речові докази злочину" — кілька дерев'яних палиць та пляшки з-під вина і горілки — можуть не лише гіпотетично "доказувати" склад злочину і провину журналіста (як це абсурдно виглядає у слідчого), але й так само гіпотетично доводити бійку між самими членами "РМДУ" в стані алкогольного сп'яніння, під час якої їм трапився журналіст "Українського слова"... Але навіть якщо враховувати реальність нападу невідомих осіб у масках 16 грудня 2001 року на членів "РМДУ" під час фуршету — Руслан Солонець потрапив туди як журналіст і за завданням редакції. Чомусь останній факт слідство не лише зігнорувало, але й просто (злочинно?) не надало суду в матеріалах обвинувального висновку — зокрема, важливі свідчення пана Юрія Сиротюка, редактора відділу політики газети "Українське слово"...

Той факт, що Руслан Солонець зайшов у приміщення, де відбувався з'їзд, під час бійки (чи то "необадерівців", як стверджують "потерпілі", з представниками "РМДУ", чи то між самими, уже достатньо сп'янілими на "фуршеті", членами російської екстремістської організації), — факт бійки, свідком якої він стає, не міг викликати до нього позитивної реакції у жодної з "воюючих" сторін, очевидно. Коли його заштовхують у самий епіцентр бійки, він вимушений оборонятися, чим теж робить себе мимовільним співучасником бійки. Далі, коли ймовірні "нападники" вибігають із приміщення, він, незайомо членом "РМДУ" людина, однозначно постає в ролі "нападника", що дивом залишився на місці "злочину". А що може викликати в них, окрім додаткової люті до Руслана Солонця, — його посвідчення позаштатного кореспондента "Українського слова" (знайдене під час так званого "обшуку"-пограбування)? Навіть якщо б вони згодом і зрозуміли свою помилку в ототожненні журналіста Руслана Солонця з "нападником" — відступати їм, практично, уже не було і немає куди...

РОЗБОРКИ СП'ЯНІЛИХ ЕКСТРЕМІСТІВ ЧИ НАПАД НА З'ІЗД НЕВІДОМИХ?

Знайти послідовність в описі "потерпілими" обставин нападу невідомих на членів "РМДУ" — надзвичайно важко, як і знайти логічний зв'язок між цим нападом та звинуваченням Руслана Солонця у скоєнні цього злочину. Особливо якщо брати до уваги "свіжі" враження потерпілих, коли "надумати" деталі тих подій і узгодити їх потерпілими між собою було важче, ніж згодом.

З'ясувалося, що члени "РМДУ" у перших заявах і свідченнях не лише плутають обставини нападу невідомих, але й логічно та достовірно не можуть (чи не хочуть) говорити про події до нападу, хоча йдеться не про повсякденні, малопомітні особисті справи, що не запам'ятовуються, а про офіційний з'їзд їх громадської організації, який відбувається не так часто. Суто стресом навіряд чи можна пояснити такий парадокс, особливо коли приховуються, замовчуються або вигадуються певні обставини з'їзду і нападу. Так, організація фуршету того дня після з'їзду спершу приховується практично всіма "потерпілими", окрім А.-М. Романової та Н. Спірідонової (із другої спроби — сторінка 31—33 справи). Коли ж дівчата, як і пан Бахтіяров (ст. 38 справи), обмовилися про фуршет — його уже згадують у подальших свідченнях по-

Закінчення на с. 10